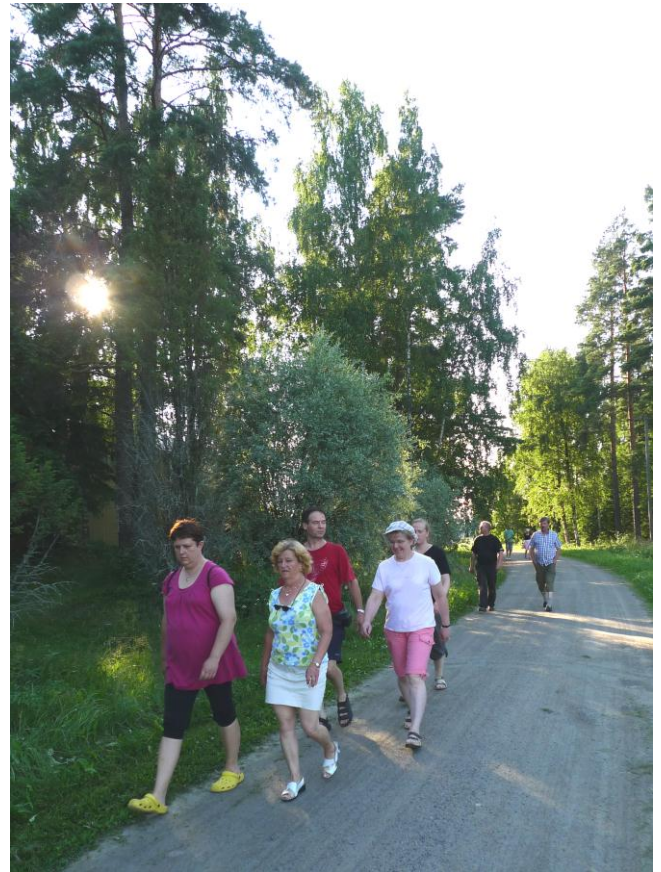

MAA- JA KOTITALOUSNAISET

N A I S I S S A
maailman vaimo

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN KESKUKSEN JA PIIRIKESKUSTEN TOIMINTA 2011

SISÄLTÖ

Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen toiminta	2
Piirikeskusten toiminta	13
Yhteenveto piirikeskusten tilastoista vuodelta 2011	68
Toimintatilastot piirikeskuksittain	71
Liite: Maa- ja kotitalousnaisten toimihenkilöinä vuonna 2011 toimineet	83

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN KESKUS

TOIMINTA 2011

Kertomusvuosi oli Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n 18. toimintavuosi rekisteröityneenä yhdistyksenä. Perustamisvuosi on 1933. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus on yleishyödyllinen yhdistys ja valtakunnallisen neuvontajärjestön keskusjärjestö.

Kertomusvuonna jatkettiin kolmivuotista teemaa *Yhdessä vahvemiksi - hyvinvointi kasvaa meistä*. Toiminta neljällä eri avaintulosalueella oli monipuolista ja vastasi hyvin tarpeeseen. Tuotekehitystyötä jatkettiin viidessä tiimissä. Koulutusta toteutettiin NeuvojaAkatemian suunnitelman mukaisesti. Tärkeä yhteistyökumppani on ProAgria Keskusten Liitto. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus on toimihenkilöidensä kautta edustettuna monissa valtakunnallisissa työryhmissä. Sidosryhmätyö on tullut yhä tärkeämmäksi ja sitoo myös paljon henkilöresursseja.

Kertomusvuonna saatiin päätökseen laaja strategiatyö, jossa linjattiin Maa- ja kotitalousnaisten toimintaa vuoteen 2015. Samalla järjestö sai kattavan viestintästrategian. Strategiatyössä oli laajasti mukana koko kenttä. Asiaa työstiin useissa pienryhmissä ja kokouksissa, järjestettiin kommentointikiertoja sekä esiteltiin kaikille toimihenkilöille ja johtaville luottamushenkilöille syysseminaarissa. Lisäksi järjestettiin viisi alueseminaaria piirijohtokuntien jäsenille ja toimihenkilöille. Maa- ja kotitalousnaiset oli mukana myös koko maaseutuneuvontajärjestöä koskevassa järjestön rakennetta ja jäsenyyksiä koskevassa kehitystyössä. Tavoitteena oli keventää hallintoa uudenlaisen organisoinnin kautta ja selkeyttää jäsenyyksiä.

Maa- ja kotitalousnaisten toiminnasta julkisuudessa näkyivät eniten vuonna 2011 monet kampanjat, jotka valmisteltiin Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksessa. Ruisleipätalkoot, Älä ruoki hukkaa ja Kaveriksi kasviksia -tapahtumat eri muodoissaan tavoittivat kymmeniä tuhansia ihmisiä. Osoittautui, että aiheet olivat erittäin hyvin valittuja ja vastasivat tarpeeseen. Maiseman- ja luonnonhoidon neuvonnassa valmistui useita julkaisuja mm. Niityt ja maisemapellot -käsikirjoitus, opas vapaa-ajan asunnon maisemanhoitoon, kaavoitus ja maatalous asiaan liittyvä koulutusmateriaali sekä selvitys maisemanhoidosta sponsorirahoituksella. Lisäksi ilmestyi Piha maalla -kirja.

Yritysneuvonta oli puoli vuotta ilman kehityspäällikköä, joten vuosi oli tuotekehityksellisesti aiempaa hiljaisempi. Kertomusvuonna aloitettiin Perhehoito – apu vanhuksille ja mahdollisuus maaseudulle -hanke ja jatkettiin Naisyrittäjien voimavarariihpalvelun kehittämistä. Lisäksi ostopalveluna hoidimme Maakuntien Parhaat -merkin koordinoinnin.

Järjestötoiminnassa näkyvin oli Arjen askelissa -liikuntakampanja. Kertomusvuonna aloitettiin RAY:n tukemana Maaseudun ikääntyvät sosiaalisen median käyttäjiksi -hanke. Tämä on hieno mahdollisuus kouluttaa maaseudun ihmisiä käyttämään verkon mahdollisuuksia ja sitä kautta lisäämään myös yhteisöllisyyttä.

Kaikilla neuvonta-aloilla järjestettiin neuvojien täydennyskoulutusta, jatkettiin neuvontapalvelujen kehittämistyötä ja valmisteltiin hankkeita tavoitteena yhä paremmin palvella piirikeskuksia hoitamaan omaa tehtäväänsä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kautta järjestölle tuleva yleisavustus pysyi ennallaan. Kertomusvuonna valtionavun lisäksi maksettiin piirikeskuksille 217 000 euroa neuvontapalveluista. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen maksuvalmius oli koko vuoden hyvä huolimatta isosta hankemäärästä.

KOTI -lehti on olennainen osa Maa- ja kotitalousnaisten neuvontatoimintaa. Se tukee ajan-kohtaisilla teemoilla niin neuvonta- kuin järjestötoimintaa. Valitettavasti KOTI-lehden levikki oli edelleen laskusuunnassa, mutta lasku oli edellisvuotta loivempi.

Kulunut vuosi oli sekä toiminnallisesti että taloudellisesti hyvä ja vastasi hyvin toimintasuunnitelmaa. Voimme olla lopputulokseen erittäin tyytyväisiä. Maa- ja kotitalousnaisten verkosto kokonaisuudessaan on jälleen osoittanut voimansa.

Lämpimät kiitokset kaikille toimijoille, erityisesti toiminnasta vastuuta kantaneille luottamus- ja toimihenkilöille. Naisissa maaseudun voima!

HALLINTO

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n varsinainen kokous

Yhdistyksen varsinainen kokous oli Helsingissä 24.11.2011. Läsnä oli 42 varsinaista edustajaa.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen vuosittain myöntämän Tunnustuspalkinnon sai Etelä-Savon maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus. Piirikeskus on muuttuvassa toimintaympäristössä upeasti kehittänyt toimintaansa kaikilla neuvonnan osa-alueilla, kotitalous-, yritys-, maiseman- ja luonnonhoidon neuvonnassa, sekä aktivoinut järjestötoimintaa. Piirikeskuksessa on nähty vahvasti järjestön mahdollisuudet maakunnan kehittämisessä ja ihmisten hyvinvoinnin lisääjänä.

Hallitus

Hallitukseen kuuluivat kertomusvuonna seuraavat henkilöt:

Puheenjohtaja	emäntä	Eeva Nurmi
Varapuheenjohtaja	matkailuyrittäjä	Maija Saikko
Jäsen	kansanedustaja	Mirja Vehkaperä
”	maatalousyrittäjä	Ritva Mäkinieniemi
”	maaseutuyrittäjä	Riitta Ryhänen
”	kasvihuoneyrittäjä	Sirke Lehtilä
Jäsen, sihteeri	toiminnanjohtaja	Liisa Niilola

Hallitus kokoontui 6 kertaa ja piti lisäksi yhden sähköpostikokouksen. Hallituksesta olivat erovuorossa Puheenjohtaja Eeva Nurmi ja maatalousyrittäjä Ritva Mäkinieniemi. Eeva Nurmen kaudet tulivat täyteen, joten hän ei voinut enää asettua ehdolle. Puheenjohtajaehdokkaista oli kolme. Äänestyksen jälkeen uudeksi puheenjohtajaksi vuosiksi 2012–2014 valittiin matkailuyrittäjä Kaisu Merilä Utajärveltä. Myös hallituspaikasta äänestettiin, neljästä ehdokkaasta suurimman äänimäärän sai Ritva Mäkinieniemi, joten hän uusi hallituspaikkansa vuosiksi 2012–2014.

Kokouksessa puheenjohtaja Eeva Nurmelle luovutettiin ensimmäinen kappale kultaista luottamushenkilömerkkiä. Se voidaan antaa luottamushenkilöille erityisistä ansioista Maa- ja kotitalousnaisten järjestön hyväksi tehdystä työstä. Merkit numeroidaan ja teetätetään yksittäiskappalein.

JÄSENISTÖ

Jäsenjärjestöt

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n jäseniä ovat kaikki 16 ProAgria Keskusta sekä ProAgria Keskusten Liitto.

Maa- ja kotitalousnaisten piirijärjestöinä toimivat ProAgria Keskusten yhteydessä toimivat Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskukset.

Paikallistason toimintayksiköitä, maa- ja kotitalousseuroja, maa- ja kotitalousnaisten osastoja jne. järjestöllä oli 1 685. Niissä toimi 57 576 maa- ja kotitalousnaista.

Kunniajäsenet

Kunniajäsenet opetusneuvos Vilma Eho, Tuusula, vuodesta 1991 ja emäntä Pirkko Kallio, Nivala, vuodesta 2003 ja maanviljelysneuvos Marja Kallio, Laukaa, vuodesta 2009.

TOIMIHENKILÖT

Kertomusvuonna yhdistyksen palveluksessa oli seuraavat toimihenkilöt:

Toiminnanjohtaja, MMM Liisa Niilola 1.5.1994 (1.8.1981)

Kehityspäällikkö, maiseman- ja luonnonhoidon neuvonta MMM Hannele Partanen
1.1.1995 (5.2.1990)

Kehityspäällikkö, ravitsemusneuvonta, ETM Katja Pethman 1.2.2005

Kehityspäällikkö, restonomi AMK, Miia Nätti 1.6.2011

Järjestöpäällikkö, kotitalousopettaja Helena Velin 1.11.2009

Viestintäpäällikkö, FM Johanna Saarikoski 11.8.2008

Projektipäällikkö (RAY), Fil.yo Saana Sandholm 15.5.2011

Vuorotteluvapaan sijainen, YTM Katja Seppinen 1.5–31.7.2011

KOTI-lehti

Päätoimittaja, MMM Liisa Niilola

Toimituspäällikkö, ETM Taija Oksanen 29.8.2011- (1.2.2009), alkuvuoden 2011 vanhempain
vapaalla sijaisena FM Tea von Gizycki 7.9.2009–14.9.2011

Markkinointisihteeri, tietohallintomerkonomi Leena Grön 1.1.2001 (1.4.1998)

TOIMINTA

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n tehtäviin valtakunnallisena keskusjärjestönä kuului koko järjestön toiminnan suunnittelu, tuotekehitys, valtionapuasoiden hoito, neuvontahenkilöstön koulutuksesta huolehtiminen yhdessä ProAgria Keskusten Liiton kanssa ja laaja koko järjestöä palveleva sidosryhmätoiminta. Toiminnassa toteutettiin kolmatta eli viimeistä vuotta yhteisesti hyväksytyä toimintasuunnitelmaa teemana Yhdessä vahvemaksi - Hyvinvointi kasvaa meistä.

Tuloskeskustelut käytiin syys–lokakuun vaihteessa jokaisen piirikeskuksen kanssa.

Hankkeiden valmistelu ja toteuttaminen on keskeinen osa keskusjärjestön toimintaa. Keskusjärjestö toteuttaa tai on mukana projekteissa, jotka joko suoraan tai välillisesti palvelevat kentän tarpeita. Katso toteutetut hankkeet avaintulosalueiden kohdalta.

Tuotekehitystiimit

Kotitalousneuvonnan tuotekehitystiimi: Asta Asunmaa, Etelä-Pohjanmaa, Marjut Koivisto, Satakunta, Miia Nätti, Uusimaa (6/2011 asti), Sari Paajanen, Etelä-Karjala (6-12/2011), Katja Pethman, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus.

Maisemanhoidon tuotekehitystiimi: Auli Hirvonen Häme, Sinikka Jokela Pohjois-Savo, Helena Pakkanen Kymenlaakso, Hannele Partanen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus.

Yritysneuvonnan tuotekehitystiimi: Soili Hypén Kainuu, Satu Nurmi Häme, Marja Niskanen Pohjois-Savo ja Miia Nätti Maa- ja kotitalousnaisten Keskus.

Järjestötiimi: Ritva-Liisa Nisula, Keski-Pohjanmaa, Outi Penttilä, Pirkanmaa, Mervi Kukkonen Etelä-Savo, luottamushenkilönä Eeva Nurmi Häme sekä Liisa Niilola, Johanna Saarikoski ja Helena Velin Maa- ja kotitalousnaisten Keskus.

Viestintätiimi: Ritva-Liisa Nisula, Keski-Pohjanmaa, Helena Lehtoaro Pohjois-Savo, Leena Lahdenvesi-Korhonen Etelä-Savo sekä Johanna Saarikoski Maa- ja kotitalousnaisten Keskus

Lisäksi Muutoksen johtaminen -hankkeen yhteydessä toimi 5 strategiatiimiä ja ohjausryhmänä toimi Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen hallitus.

Kansainvälinen toiminta

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry on Maailman maaseutunaisten (The Associated Country Women of the World) ACWW:n jäsen.

Edustukset

Green Care -yhdistys, hallituksen jäsen Satu Nurmi, varalla Eeva Nurmi
 Kansainvälisen kuluttajan oikeuksien päivän toimikunta, jäsen Katja Pethman
 Kotitalous- ja kuluttaja-asiain neuvottelukunnan jäsen Liisa Niilola ja Katja Pethman
 Kuluttajaneuvottelukunta/TEM, jäsen Liisa Niilola
 Matkailun laatuyhteistyöryhmä, jäsen Miia Nätti
 Maakuntien Parhaat, koordinaattori Miia Nätti
 Maakuntien Parhaat, ohjausryhmä, jäsen Liisa Niilola
 Maaseudun tukihenkilöverkko, ohjausryhmä, jäsen Liisa Niilola
 Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä/MMM, jäsen Liisa Niilola
 Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä/MMM, Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä, jäsen Miia Nätti
 Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä/MMM, Kansalaisjärjestöryhmä, jäsen Liisa Niilola
 Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä/MMM, Luonto- ja maisemapalvelut – teemaryhmä, varapj.
 Hannele Partanen
 Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä/MMM, Matkailun teemaryhmä, jäsen Miia Nätti
 Maaseutuverkosto/MMM, ohjausryhmä, jäsen Liisa Niilola, varajäsen Eeva Nurmi
 Maatalouskoneiden tutkimussäätiön neuvottelukunta, jäsen Liisa Niilola
 Maatalousnaisten tukisäätiö, hallituksen jäsen ja sihteeri Liisa Niilola
 Maito ja terveys ry, hallituksen varajäsen Katja Pethman
 Maitohygienialiitto, hallituksen jäsen Liisa Niilola
 Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman seurantakomitea/MMM, jäsen Liisa Niilola,
 varajäsen Sanna Lento-Kemppi
 MTK:n kuluttajaryhmä, jäsen Liisa Niilola
 MTK:n naistryhmä, jäsen Liisa Niilola
 Naisten Valmiusliitto, hallituksen jäsen Helena Velin, varajäsen Eeva Nurmi
 Naisyrittäjien työhyvinvoinnin ja liiketoimintaosaamisen sekä sijaispalvelujärjestelmän ohjausryhmä/TEM, jäsen Liisa Niilola
 OK- opintotoiminnan keskusliitto, hallitus varajäsen Liisa Niilola
 PerinneElo, perinnebiotooppiryhmän jäsen Hannele Partanen
 ProAgria Keskusten Liiton johtoryhmä, jäsen Liisa Niilola
 ProAgria Keskusten Liitto, Maaseutumatkailun majoitustilojen luokitustoiminta, Miia Nätti
 Rakennusperintö.fi, jäsen Hannele Partanen
 Terveystieteen edistämisen Keskus ry, edustaja Katja Pethman
 Tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunta/TEM, varajäsen Liisa Niilola
 Walter Ehrstömin säätiö, hallituksen jäsen Liisa Niilola

VIESTINTÄ

Viestinnän strateginen suunnittelu

Vuoden 2011 aikana valmistui viestintästrategia ja se esiteltiin toimihenkilöille ja piirikeskusten puheenjohtajille syysseminaarissa. Syksyllä alkoi myös strategian jalkauttaminen käytännön työhön. Viestintästrategiassa kuvataan muun muassa Maa- ja kotitalousnaisten viestinnän nykytila, viestinnän strategiset tavoitteet ja perusviestit. Viestintästrategiaa työstettiin viestintätiimissä sekä yhdessä muun muassa toiminnanjohtajien kanssa.

Mediatiedotus

Vuonna 2011 lähetettiin kaikkiaan 16 mediatiedotetta. Käytössä oli ensimmäistä vuotta ePres-si.com-tiedotteenjako palvelu. Tiedotteiden aiheina oli muun muassa Kaveriksi kasviksia, Arjen as- kelissa ja Energiansäästöillä euroja -kampanjat, vuoden teemaelintarvike kala, Ruokaneuvot- sähköpostipalvelu, Piha maalla -kirja, Ruisleipätalkoot, Älä ruoki hukkaa sekä Netti ohoi! -hankkeet, lasten luontoretket sekä vuosikokouksen valinnat ja kokouksessa jaetut tunnustuspalkinnot. Lisäksi piirikeskusten käyttöön tehtiin tiedotepohjia ja niitä käytettiin hyvin maakunnallisessa tiedotuksessa. Tietoon saatuja lehti- ja radiojuttuja sekä netti uutisia on yli 250.

Vuoden kampanjoista, hankkeista ja teemoista tuotettiin artikkelipohjia myös ProAgria Keskusten asiakaslehtiin.

Verkkoviestintä

Vuoden aikana verkkosivujen www.maajakotitalousnaiset.fi *Ajankohtaista* osioon nostettiin kaikkiaan 20 uutista. Netti ohoi! Maaseudun ikäänntyvät sosiaalisen median käyttäjiksi -projektille tehtiin omat sivut. Kotitalous ja ruoka -osion sisältöä ja sivurakennetta uudistettiin. Yhdistyssivuille tuotettiin uutta materiaalia, kuten tiedotepohjia yhdistysten käyttöön. KOTI-lehden sivuille tehtiin verkkosivuille esittelylehti.

Vuoden aikana Maa- ja kotitalousnaisten sivustolla vierailtiin kaikkiaan hieman yli 96 000 kertaa. Aikaa sivuilla vietettiin keskimäärin lähes kaksi minuuttia. Käynneistä 69 % oli käyntejä ensi kertaa sivuillamme. Katsotuinta sisältöä olivat Ruokaneuvot-palvelun kysymykset ja vastaukset.

Netti ohoi! ja Älä ruoki hukkaa -hankkeille perustettiin blogit. YouTubeen perustettiin oma profiili ja julkaistiin kokeiluluonteisesti ensimmäiset videot. Joulukuussa julkaistiin verkossa oma joulukalenteri, jolla oli keskimäärin 150 kävijää päivässä ennen joulua. Maa- ja kotitalousnaisten Facebook-sivuilla jaettiin uutisia, vinkkejä ja linkkejä läpi vuoden ajankohtaisista asioista. Sivua seurasi vuoden lopulla reilut 550 fania ja sivun päivityksillä oli kaikkiaan yli 120 000 näyttökertaa.

Muu ulkoinen viestintä

Maa- ja kotitalousnaiset oli mukana Naisjärjestöjen Keskusliiton 100-vuotisjuhlanäyttelyssä ”Nais- ten huoneet – 100 vuotta elämää ja tekoja”. Farmari Suomen maatalousnäyttelyssä Maa- ja kotita- lousnaisten järjestötoiminta oli esillä KOTI-lehden osaston yhteydessä. Herkkujen Suomi (26.- 27.8.) tapahtumassa oltiin mukana Ruisleipätalkoot-teemalla.

Sidosryhmäviestintä

Sidosryhmille kerrottiin toiminnasta heitä tavattaessa erilaisissa tilaisuuksissa ja kokouksissa.

Viestintä yhdistyksille

Lokakuun puolivälissä jäsenyhdistyksille lähetettiin vuosittainen yhdistyskirje. Kirjeitä postitettiin kaikkiaan 1 459 kpl.

Jäsenistölle viestittiin myös Facebook-yhteisöpalvelussa olevan ryhmän kautta. Ryhmässä kannustettiin jäseniä jakamaan yhdistystoiminnan hyviä käytäntöjä ja ideoita.

Sisäinen viestintä

Normaalin arkiviestinnän lisäksi Maa ja kotitalousnaisten Keskuksessa koottiin ja lähetettiin sähkö- postitse kuusi neuvojatiedotetta ja tuotettiin sisältöä ProAgria Yhtymän Ketjukas -tiedotteeseen.

VÄLITYSTUOTTEET

Välitystuotteista painettiin uusi esite.

JULKAISUT JA MATERIAALIT

Piha maalla – unelmoi ja suunnittele -kirja
 Kukanniitty, mäntymetsä ja hiekkaranta – opas vapaa-ajan asunnon maisemanhoitoon
 Kalakampanjaan liittyvä neuvontalehtinen Koukussa kalaan
 Ruisleipäkampanjaan liittyvä aineisto
 Kaveriksi kasviksia -materiaali
 Älä ruoki hukkaa -materiaali
 Kaavoitus ja maatalous -koulutusmateriaali
 Eri neuvonta-aloilta tuotettiin esitepohjia intraan
 Toimintakertomus
 Välitystuote-esite

Ammatti- ja järjestölehti KOTI

Kertomusvuonna ilmestyi KOTI-lehden 72. vuosikerta.

KOTI-lehti tukee hyvin Maa- ja kotitalousnaisten neuvonta-aloja julkaisten jokaisessa numerossa on ajankohtaista asiaa ruuasta ja ravitsemuksesta, maaseutuyrittäjyydestä sekä puutarhan ja ympäristön hoidosta. Lehden artikkeleissa tarkastellaan maaseudun elämää monipuolisesti. KOTI-lehti on kenen tahansa tilattavissa, mutta pääosa tilaajista on järjestön jäseniä.

KOTI-lehti oli mukana lukuisissa järjestön tapahtumissa ympäri Suomen. Vuonna 2011 KOTI oli mukana esimerkiksi Farmari-maatalousnäyttelyssä Porissa. Markkinoinnista huolehti reilut 700 asiamiestä. Kertomusvuonna lehti ilmestyi 10 kertaa ja sen tarkastettu levikki oli 11 186 (LT 8.4.2011). Lukijoita arvioitiin olevan noin 39 000. www.koti-lehti.fi

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry oli sekä lehden kustantaja että julkaisija. Toiminnanjohtaja Liisa Niilola toimi lehden päätoimittajana. Toimituspäällikkö vastasi lehden suunnittelusta, yhteyksistä avustajiin, aineiston editoinnista ja toimituksellisesta prosessista. Markkinointisihteeri vastasi asiakaspalvelusta, asiakasrekisterin ylläpidosta, asiakasrekisteriohjelmavaihdon valmistelusta ja toteutuksesta, laskutuksesta, markkinoinnista sekä asiamiesverkoston ylläpidosta ja asiamiesten koulutuksesta.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskusten kehityspäälliköt osallistuivat lehden suunnitteluun oman neuvonta-alansa osalta. Lehden taittopalvelu ostettiin ProAgraria Keskusten Liiton graafiselta suunnittelijalta Birgitta Salmiselta.

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN KESKUKSEN TOIMINTA ERI AVAINTULOSALUEILLA

AVAINTULOSALUE 1. ELÄMÄÄN MAKUA YHDESSÄ TEHDEN

Kotitalousneuvonnan tuotekehitystiimiin kuuluivat Asta Asunmaa Etelä-Pohjanmaalta, Marjut Koivisto Satakunnasta, Miia Nätti Uudeltamaalta (kesäkuuhun asti) ja Sari Paajanen Etelä-Karjalasta (kesäkuusta joulukuuhun) sekä Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksesta Katja Pethman. Tiimissä valmisteltiin teemaelintarvikkeita vuosille 2012 - 2014 sekä valtakunnallisten hankkeiden aineistoja ja toteutusta sekä koulutuspäiviä.

Kotitalousneuvonnan kehityspäällikkö osallistui lisäksi KOTI-lehden tekemiseen suunnittelemalla ja kirjoittamalla lehden ruoka- ja ravitsemusartikkeleita.

Koukussa kalaan

Kalan monipuoliseen ja ekologiseen käyttöön kannustettiin Koukussa kalaan -teemalla. Teemaa käsiteltiin tammikuun kotitalous- ja yritysneuvojen koulutuspäivillä. Ruokaohjeita ja kalatietoa sisältävä esite tehtiin yhteistyössä Pro Kalan kanssa. Tietoa kalasta tarjottiin KOTI-lehdessä, nettisivuil-

la sekä Facebook-sivuilla. Teema-ielintarvikkeesta tiedotettiin www.maajakotitalousnaiset.fi -sivuilla sekä neljällä lehdistötiedotteella. Kalateemasta viestittiin myös lähiruokaviestin yhteydessä elokuussa. Lisäksi osallistuttiin Kalatalouden keskusliiton järjestämään Valtakunnalliseen kalastuspäivään, jossa noin 300 koululaista maisteli kalapihvejä.

Lapset kasvisten kaveriksi, retkelle luontoon ja hukkaruokaa välttämään

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittama Kaveriksi kasviksia -hanke innosti koululaisia lisäämään kasvisten kulutusta. Hankkeeseen tuotettiin ja hankittiin aineistoa tapahtumissa käytettäväksi. Lisäksi ohjattiin tapahtumia järjestäviä neuvoja tapahtumien toteutuksessa. Hankkeen 100 tapahtumaan osallistui yhteensä yli 10 000 koululaista. Hankkeesta tiedotettiin lehdistötiedotteella.

Laatuketjun (MMM) rahoittaman Nuorten perheiden ruokahävikin vähentäminen -hankkeen materiaali ja infotilaisuuksien toteutus suunniteltiin. Neuvotat koulutettiin tapahtumien toteutukseen ja koordinoitiin yhteensä 54 infotilaisuutta, johon osallistui 1 714 henkilöä. Aiheesta tiedotettiin elokuussa lehdistötiedotteella, Älä ruoki hukkaa -blogissa ja KOTI-lehdessä.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus koordinoi Arkiset Aromit ry:n kanssa yhteistyössä toteutettuja Nuori Luonto -luontoretkeä. Yhteensä 12 luontoretkelle osallistui yli 705 henkilöä. Luontoretkestä tiedotettiin lehdistötiedotteella.

Ruisleipätalkoita ja ruokaneuvoja sähköpostilla

Ruisleivän käyttöön ja leivontaan kannustavaan Ruisleipätalkoot -hankkeeseen (MMM) tuotettiin aineisto. MKNK koordinoi maakunnallisia ja paikallisia tapahtumia, joihin osallistui yhteensä lähes 50 000 henkilöä sekä leivontakursseja, joille osallistui miltei 400 kurssilaista. Lisäksi esiteltiin hanketta Herkkujen Suomi -tapahtumassa Helsingin rautatien torilla elokuussa ja järjestettiin leivontakurssi Perhon ravintolakoulun kokkioppilaille. Herkkujen Suomi -tapahtuman Ruisleipätalkoista tiedotettiin pääkaupunkiseudun medialle, lisäksi KOTI-lehden numeroissa 7 ja 10 kirjoitettiin Ruisleipätalkoista.

MKNK koordinoi myös sähköpostilla toimivaa ruokaneuvontapalvelua ruokaneuvot@maajakotitalousnaiset.fi, jossa arkipäivisin päivystävä ruokaneuvoja vastasi ruoka-aiheisiin kysymyksiin. Useimmat kysymykset koskivat juhla- ja juhla- ja vilkkainta aikaa palvelussa oli kevään juhlien alla sekä ennen joulua. Palvelusta lähetettiin kaksi lehdistötiedotetta.

Hankkeet

Toteutetut hankkeet:

Kaveriksi kasviksia, MMM

Nuorten perheiden ruokahävikin vähentäminen, MMM/Laatuketju (2011 – 2012)

Koordinoidut hankkeet:

Nuori Luonto -luontoretket, Arkiset Aromit ry

Yhteistyöhankkeet:

Ruisleipätalkoot, MTK, MMM (2011 – 2012)

Koulutuspäivät

25. – 26.1. Kotitalous- ja yritysneuvojen koulutuspäivät

AVAITULOSALUE 2. MAISEMA JA LUONTO HYVINVOINNIN TEKIJÖINÄ

Niityt ja maisemapellot

Niittyjen ja maisemapeltojen hoidon kriteerit ja työohjeet valmistuivat. Ne tehtiin yhdessä viheralan asiantuntijoiden kanssa. Niityt ja maisemapellot -julkaisun taitto aloitettiin loppuvuonna, tavoitteena oli saada julkaisu myyntiin Viherpäiville 2012. Viherpäivillä 2011 markkinoitiin alueiden kartoitusta ja niittyjen hoitosuunnitelmien tekoa omalla näyttelyosastolla.

Uusia julkaisuja

PIHA MAALLA – unelmoi ja suunnittele -kirja valmistui kevätmyyntiin, painosmäärä oli 1 500 kpl. Myös Luonto- ja maisemapalvelut -teemaryhmän tilaama opas KUKKANIITTY, MÄNTYMETSÄ JA HIEKKARANTA – opas vapaa-ajan asunnon maisemanhoitoon valmistui keväällä. Painosmäärä oli 15 000 ja sitä jaettiin Mäntyharjun vapaa-ajanasuntomessuilla.

Kaavoitus ja maatalous kaavoitus -koulutusmateriaali ja koulutus

Kaavoittajille tehtiin powerpoint -materiaali maatalouden muutoksista ja viljelijöille powerpoint -materiaali kaavoituksesta. Maisemanhoidon neuvot varten koottiin laaja tausta-aineisto molemmista esityksistä ja heidät koulutettiin asiaan. Neuvojat puolestaan kouluttivat kaikkiaan 16 tilaisuudessa yhteensä 335 henkilöä. Hankkeen loppuraportti valmistui Teknillis-Yhteiskunnalliselle Tutkimussäätiö ry:lle. Koulutusmateriaalia tullaan käyttämään vielä vuosien 2012 – 2013 aikana.

Maisemanhoito sponsorirahoituksella

MMM/ YTR:n rahoituksella toteutettiin hanke ”Maisemanhoito sponsorirahoituksella”. Hankkeessa haastateltiin yritysten edustajia siitä, ovatko he valmiita maksamaan sponsorirahaa. Tulos oli erittäin myönteinen, maisemanhoidosta ollaan valmiita maksamaan, jos yrityksille tarjotaan aiheesta ”valmis paketti” toteutettavaksi. Loppuraporttiin tehtiin ehdotus siitä, miten yritysten kohdalla asiaa pitää toimia.

Maisemanhoidon neuvonnan strategia

Maisemanhoidon neuvonnalle tehtiin oma strategia, joka on osa koko järjestön strategiaa. Keskeisiä asioita ovat laadukas markkinointimateriaali, yhtenäiset tarjouspohjat ja CV:t sekä hallinnassa oleva tuotekokonaisuus. Erittäin tärkeänä pidetään sitä, että neuvojat käyttävät työssään suunnitteluohjelmia ja paikkatietojärjestelmää. Tuotekehitystiimi kävi läpi nykyiset tuotteet sekä sopi niiden kehittämistä ja markkinoinnista vuonna 2012.

Koulutusta valtakunnallisesti ja alueellisesti

Yhteistyössä järjestettyyn Maatalouden LUMO -neuvottelupäivään osallistui 104 henkilöä. Omissa koulutuspäivissä keskityttiin keväällä maisemapeltoihin ja kaavoituskysymyksiin, syksyllä syvennettiin GPS-maastotallentimien ja paikkatietojärjestelmien. Maaseutumaisemasta ja maisemanhoitoyrittäjyydestä käytiin luennoimassa sekä valtakunnallisissa että alueellisissa tilaisuuksissa.

Tiedottaminen sidosryhmissä ja MT:ssa

Sidosryhmäyhteistyötä tehtiin erityisesti MMM:n, YM:n, Maaseutuverkoston ja Tapion kanssa. Maisemanhoidon neuvontaa markkinoitiin sidosryhmille kokouksissa ja tapahtumissa.

Hankkeet

Maisemanhoidon sponsorointi, MMM/YTR

Maatalous tutuksi kaavoittajille, kaavoitus tutuksi viljelijöille, Teknillis-Yhteiskunnallinen Tutkimussäätiö

Koulutuspäivät

Maatalouden LUMO -neuvottelupäivä 2.2

Maisemapelloista kaavoitukseen 3.–4.2

GPS ja paikkatieto, 14.–15.9

AVAINTULOSALUE 3. YRITTÄJYYDELLÄ JA YHTEISVOIMIN HYVINVOINTIA MAASEUDULLE

Maaseutuyritysneuvonnan kehityspäällikkönä aloitti Miia Nätti 1.6.2011. Kertomusvuonna yritysneuvonnan tuotekehitystiimiin haettiin uusia jäseniä. Tuotekehitystiimin kokoonpanoksi muodostui Soili Hypén Kainuusta, Satu Nurmi Hämeestä, Marja Niskanen Pohjois-Savosta ja Miia Nätti Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksesta. Tiimi ehti kokoontua kerran ConnectPron välityksellä, jolloin tarkennettiin tuotekehitystiimin toimintaa vuodelle 2012 sekä valmisteltiin koulutuspäivien aiheita ja niiden sisältöjä.

Yritysneuvonnan kehityspäällikkö osallistui KOTI-lehden tekemiseen suunnittelemalla ja kirjoittamalla lehteen artikkeleja Maakuntien Parhaat -laatumerkistä ja ikäihmisten perhehoidosta.

Maakuntien Parhaat ja Majoitustilojen luokitus

Maakuntien Parhaat -laatumerkin koordinointi aloitettiin kesäkuussa 2011 yhteistyössä ProAgria Keskusten Liiton kanssa. Tietoa merkistä jaettiin tilaisuuksissa, joissa neuvot ja sidosryhmän edustajia oli mahdollisuus tavata kasvatustien, KOTI-lehdessä, Maakuntien Parhaat yrittäjäkirjeissä ja nettisivuilla sekä Facebook-sivuilla. Myös messujen ja merkkipäivien yhteydessä julkaistiin lehdistötiedotteita. Maakuntien Parhaat oli mukana Matka-, Farmari ja ELMA-messuilla. Merkittävien tapahtumien yhteydessä oli ELMA-messut, johon koottiin 75 neliön yhteisosasto 11 laatumerkkipäivästä.

Vuonna 2011 uusia laatumerkkejä myönnettiin 8 kappaletta. Vuoden loppuun mennessä laatumerkin parissa toimi 111 merkkiyritystä, joista elintarviketoimialalla toimi 44 yritystä, palvelujen parissa 82 yritystä ja käsityöiden parissa 4 yritystä.

Vuonna 1993 alkaneen maaseutumatkailun majoitustilojen valtakunnallisen luokitustoiminnan koordinointi jatkui yhteistyössä ProAgria Keskusten Liiton kanssa. Vuoden loppuun mennessä järjestelmässä oli mukana yrityksiä noin 2 500 ja luokiteltuja kohteita noin 5 300 kappaletta.

Perhehoito apu vanhuksille ja mahdollisuus maaseudulle

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) rahoittama Perhehoito apu vanhuksille ja mahdollisuus maaseudulle -hanke sai alkunsa syksyllä ohjausryhmän kokoamisella ja hankesuunnitelman tarkennuksella. Perhehoitajien haastatteluja varten kartoitettiin haastateltavia ja tuotettiin yhtenäinen haastattelulomake yhteistyössä Perhehoitoliiton kanssa. Hankkeesta tiedotettiin KOTI-lehdessä, jossa julkaistiin myös perhehoitoaiheinen artikkeli. Pääpaino hankkeen toteutuksessa on vuodelle 2012.

Hankkeet

Yhteistyöhankkeet:

Perhehoito apu vanhuksille ja mahdollisuus maaseudulle, Perhehoitoliitto, YTR (2011 – 2012)

Koulutuspäivät

24.8. Ajankohtaista yritysneuvonnassa, ConnectPro-koulutus

AgroNaisen Avaintaidot -koulutusohjelmaa toteutettiin kahdessa piirikeskuksessa.

AVAINTULOSALUE 4. YHTEISÖLLISYYDESTÄ HYVINVOINTIA

Maa- ja kotitalousnaisten järjestöllisenä kampanjana toteutettiin (Maa- ja kotitalousnaisten Keskusten valmistelema) Arjen askelissa -liikuntakampanja. Kampanjalla tavoiteltiin liikunnan lisäämistä vähintään suositusten mukaiselle 10 000 askelta päivässä -tasolle. Askelia kerättiin arkisten töiden yhteydessä ja ryhmille suunnatussa askelten keräyskissassa. Kolmen askeltenkeräysviikon aikana kisaan osallistui eri puolilta Suomea 160 joukkuetta ja niissä oli osallistujia noin 1 400. Yhteensä kisailijat keräsivät liki 300 miljoonaa askelta, joka on yli kertaa maapallon ympäri.

Verkossa toimiva Maa- ja kotitalousnaisten yhdistys Naisvoimaa ry avattiin käyttäjille vuoden 2011 alussa. Yhdistys tarjoaa valtakunnallisen kanavan yhdistystoimintaan hyödyntäen sosiaalisen median tarjoamia palveluja. Verkossa toimivan yhdistyksen tarkoitus ei ole kilpailla perinteisten yhdistysten kanssa. Se tarjoaa yhden lisäkanavan toimintaan, varsinkin jos ”fyysistä” yhdistystä ei ole lähellä, matkat ovat pitkät tai aikataulut epäsovivat. Sosiaalisessa mediassa on mahdollisuus tutustua myös eri puolilta maata oleviin jäseneniin. Vuoden lopussa yhdistyksessä oli 72 jäsentä. Maa- ja kotitalousnaisten Keskusten järjestötiimi suunnitteli vuoden 2012 järjestökampanjaksi yhteisöllistä toimintaa lisäävän ”Keitetääs kahvit”, jota varten ideoitiin yhdistyksille erilaisia toimintaehtotuksia kampanjan toteuttamiseksi yhdistyksissä.

Järjestötiimi kehitti myös konseptin vuosittaisen Naisvoimaa-päivän viettämiseksi yhdistyksissä. Idea päivän viettämisestä oli syntynyt vuoden 2010 syysseminaarissa.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus teki piirikeskusten sähköpostiosoitteistojen kautta jäsenkyselyn. Vastauksia saatiin yli 500, jota voidaan pitää erittäin hyvänä tuloksena.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus toteutti vuosina 2010–2011 OKM:n tuella Muutoksen johtaminen -hankkeen, jonka tavoitteena oli uudistaa Maa- ja kotitalousnaisten strategiaa vuoteen 2015 ja luoda uusi hallintomalli. Hankkeessa voitiin erilaisissa seminaareissa, työpajoissa ja strategiatimeissä työstää yhteistä strategiaa laajan verkoston voimin. Hankkeessa tehtiin myös taustaselvityksiä mm. neuvonnan tulevaisuuden haasteista. Hanke päättyi neljään alueseminaariin, joissa voitiin kertoa tuloksista ja työstää hallintomallia laajan toimi- ja luottamushenkilöjoukon voimin.

Kertomusvuonna päivitettiin ja täydennettiin yhdistyssivujen sisältöä saadun palautteen perusteella. Yhdistyskirje lähetettiin kaikille yhdistyksille lokakuussa. Puheenjohtajien ja kaikkien toimihenkilöiden syysseminari pidettiin syyskuussa. Seminaarissa käsiteltiin vuosien 2012–2014 teemaa Näe hyvä lähellä.

Kertomusvuonna välitystuotteena suurimman suosion saavutti Arjen askelissa -kampanjaan liittyvä helppokäyttöinen askelmittari sekä Maa- ja kotitalousnaisten Keskusten julkaisema Piha maalla -kirja.

NETTI OHOI! MAASEUDUN IKÄÄNTYVÄT SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTTÄJIKSI

Netti ohoi! -projekti on Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n kolmivuotinen projekti 2011–2013. Projektin rahoitus on Raha-automaattiyhdistys RAY:lta. Yhteistyökumppanina projektissa on Eläkelitto.

Rahoituksen varmistuttua keväällä 2011 projektia koordinoimaan palkattiin projektipäällikkö Saana Sandholm. Projektipäällikkö aloitti työssään toukokuussa 2011.

Projektin ohjausryhmässä olivat vuonna 2011 Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n puheenjohtaja Eeva Nurmi ja toiminnanjohtaja Liisa Niilola sekä Etelä-Karjalan toiminnanjohtaja Sanna Lento-Kemppi. Eläkeliiton edustajina ohjausryhmässä olivat Etelä-Hämeen toiminnanjohtaja Jukka Uola sekä Eläkeliiton viestintäpäällikkö Vesa Toikka. Ohjausryhmä kokoontui vuonna 2011 yhden kerän.

Projektissa on mukana yhdeksän Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskusta Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Häme, Kainuu, Keski-Pohjanmaa ja Oulu yhteistyössä, Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo ja Satakunta.

Netti ohoi! opastaa maaseudun ikääntyviä sosiaalisen median käyttäjiksi kahdella tavalla: kouluttamalla vertaistukiohjaajia eli Verkkoluotseja ja ryhmäkoulutuksilla kansalaisopistossa. Verkkoluotsikoulutusten pilotit järjestettiin syksyllä 2011 Oulussa, Varkaudessa ja Forssassa. Verkkoluotsien kouluttajana toimi Marjatta Laine, Nettimuori.

Projektin sivut ovat osoitteessa www.maajakotitalousnaiset.fi/nettiohoi ja projektin blogi on osoitteessa nettiohoi.blogspot.com

ETELÄ-KARJALAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Hallitus

Puheenjohtaja	emäntä, yrittäjä	Tarja Husu-Tuuliainen, Lemi
Varapuheenjohtaja	emäntä	Reetta Seppänen, Joutseno
Jäsen	maatilayrittäjä	Paula Havo-Ossi, Savitaipale
Jäsen	emäntä	Tuija Helkala, Lappeenranta
Jäsen	emäntä	Tuula Ketolainen, Parikkala
Jäsen	emäntä, yrittäjä	Lensu-Saukkonen Helena, Rautjärvi
Jäsen	röntgenhoitaja	Päivi Pukki, Luumäki
Jäsen	matkailuyrittäjä	Maija Saikko, Taipalsaari
	johtaja, MMM	Eero Juntunen, Taipalsaari
Sihteeri	toiminnanjohtaja, MMM	Sanna Lento-Kemppi, Lappeenranta

Piirikeskuksessa työskenteli vuoden aikana kolme päätoimista henkilöä: maiseman- ja luonnonhoidon neuvoja Laura Blomqvist, kotitalous- ja yritysneuvoja Sari Paajanen ja toiminnanjohtaja Sanna Lento-Kemppi. Kesällä aloitettiin Etelä-Suomen keskusten kanssa yhdyntymisneuvottelut (piirikeskukset osana ProAgraa).

Elämään makua yhdessä tehden

Kotitalousneuvonnan pääpaino oli kalakampanjan ja muiden kampanjoiden toteutuksessa. Suunnitelmasta maakunnan eri kunnissa tapahtuvista kalatapahtumista jouduttiin luopumaan, koska rahoituskuviot monimutkaistuvat useamman maakunnan yhteishankkeeksi, johon emme lähteneet mukaan. Kala oli kuitenkin vahvasti esillä erilaisilla ruokakursseilla, luennoilla ja toritapahtumissa, joista saatiin myös hyvä näkyvyys paikallisessa mediassa. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa lisääntyi ruokaa ja ravitsemukseen liittyvillä luennoilla ja infotilaisuuksilla, joita saatiin myytyä mm. yksityiselle palvelukeskuksen henkilöstölle, Lemin kotiseutuyhdistykselle, Lappeenrannan teknillisen yliopiston oppilaskunnan hyvinvointipäivään, fysioterapia-yrityksen ravitsemusluennolle. Ruokakurssitoiminnassa näkyy hiipumista, kun taas eri teemoilla olevilla luennoilla ja havaintoesityksillä oli enemmän kysyntää. Muihin rahoituksen saaneisiin kampanjoihin löytyi hyvin yhteistyötahoja koulujen ja paikallisten MLL yhdistysten kautta. Tarvetta puolueettomalle kotitalousneuvonnalle olisi, mutta mistä löydettäisiin maksaja. Asiantuntijuutta tuotiin esille myös osallistumalla Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n kotitalouden kehittämistiimiin.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Maisemanhoidon neuvonta painottui maatalouden vesiensuojeluun ja erityistukisuunnitelmiin. Maatilojen vesiensuojeluhankkeissa tehtiin tilakäyntejä (myös yhdessä maatilaneuvojien kanssa) sekä laadittiin suojavyöhyke- ja kosteikkosuunnitelmia. Myös neuvontakäyntejä ja muita neuvonnallisia tapahtumia oli runsaasti kosteikkoihin ja suojavyöhykkeisiin liittyen. Erityistukisuunnitelmia uusittiin sekä laadittiin kokonaan uusia; laaditut suunnitelmat olivat luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen ja hoidon, suojavyöhykkeen perustamisen ja hoidon sekä perinnebiotoopin hoidon suunnitelmia. Ei-tuotannollisen investointituen osalta laadittiin perinnebiotoopin perustamisen suunnitelma sekä vuoden 2011 puolella aloitettiin useita kosteikkosuunnitelmia. Alkuvuodesta erityistukisuunnittelua tuotiin esille Kaakkois-Suomen tukitietohankkeen puitteissa järjestetyissä EU-tukikoulutuksissa.

Kaakkois-Suomen maisemanhoidon yrittäjyyttä edistettiin aloittamalla maisemanhoitoyrittäjyyden koulutushankkeen koulutus, jossa pyritään tekemään maisemanhoidon alaa tunnetuksi ja luomaan maisemanhoidon yrittäjien verkosto. Koulutuksessa aloitti eri alojen yrittäjiä ja harrastajia. Lisäksi maisemanhoidon neuvonnassa toteutettiin kyläkävely sekä marjaretkiä alakoululaisille. Molemmissa tapahtumissa oli innostuneita osallistujia.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Särvintä pöytään - teoista tarinoihin -hankkeen ruokapalvelu-, matkailu- ja elintarvikeyrittäjille järjestettiin koulutuksia, ruokamatkapilotointia ja opintomatka Italiaan. Koulutusten painopisteinä olivat mm. laatu, tuotteistaminen, paikalliset raaka-aineet ja niiden hyödyntäminen. Hanketta toteutettiin yhteistyössä Kymenlaakson maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen kanssa. Yrittämisestä moneksi (MASVA) -hankkeen kautta järjestettiin teematilaisuuksia pienryhmille ja oltiin mukana alkavien yrittäjien tai jo toimivien yrittäjien alkuneuvonnassa. Etelä-Karjalan Taito ry:n kanssa tehtiin yhteistyötä mm. ”Matkalla käsityöyrittäjyyteen” -ryhmän koulutuksessa, jossa Etelä-Karjalan maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus piti liiketoimintasuunnitelma-koulutusosiot.

Hygieniaosaamiskoulutuksia pidettiin ainoastaan räätälöitynä ja -testejä pidettiin myös kaikille avoimina tilaisuuksina. ”Lähiiruokaa kaupaksi” -hankkeessa selvitettiin mm. paikallisten raaka-aineiden saatavuutta ja lähiiruokakaupan perustamisen mahdollisuuksia.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Aktivoitiin jäsenyhdistyksiä Arjen askelissa -kampanjaan. Ryhmiä saatiin liikkeelle Etelä-Karjalassa kymmenen, joka oli hyvä tulos maakunnan kokoon nähden. Viestitä ja vaikuta -järjestökoulutuksia järjestettiin Savitaipaleella ja Parikkalassa. ”Etelä-Karjalan vuoden maa- ja kotitalousnaisten paikallisyhdistys” tunnustus myönnettiin Simpeleen maaseutunaiset ry:lle. Jäsenille tiedotettiin toiminnasta jäsentiedotteilla, sähköpostilla, nettisivujen ja ProAgria Itä-Suomi -lehden välityksellä. Etelä-Karjalan maa- ja kotitalousnaisten avattiin myös omat facebook-sivut. Etelä-Suomen yhdyntymisneuvotteluihin liittyen järjestettiin jäsenyhdistyksille keskustelutilaisuudet Lappeenrannassa, Savitaipaleella ja Parikkalassa. Marras-joulukuun vaihteessa tehtiin virkistys- ja opintomatka Ranskaan Alsacen viinialueelle joulunavaustunnelmissa.

Tapahtumat

- 15.4. Ruokamatkalla - särvintä pöytään (LPR-Lemi-Savitaipale)
- 4.9. Maaseutumarkkinat Lappeenrannan Kauppatorilla
- 2.10. Kyläkävely Lappeenrannan Rutolassa
- 8.10. Ruisleipätalkoot Luomuviikon tapahtumassa Lappeenrannan Kauppatorilla
- 9.-14.10. Makumatka Italiaan
- 28.11.-3.12. Opintomatka Ranskaan Alsacen viinialueelle – jouluntunnelmissa

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana
 Särvintä pöytään – teoista tarinoiksi koulutushanke 2008–2011
 Maisemanhoidonyrittäjyys 2009–2011
 Lähiiruokaa kaupaksi -selvityshanke 2010–2011

Piirikeskus mukana toteutuksessa
 Yrittämisestä moneksi (MASVA)
 Kaakkois-Suomen tukitieto
 Ravinteet satoon
 Väliväylä kuntoon
 Yhdessä Simpelejärven puolesta
 Maiseman tuotteistaminen

ETELÄ-POHJANMAAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Johtokunta

Puheenjohtaja	tiedottaja	Tuula Mäki-Fränti, Korttesjärvi/Kauhava
Varapuheenjohtaja varalla	myyntineuvottelija	Mari Yliluoma, Ylistaro/Seinäjoki Katri Anttila
Jäsen varalla	perhepäivähoitaja	Sari Hirvelä, Lapua Marianne Hanhimäki, Kauhava
Jäsen varalla	maatalousyrittäjä	Hanna Koivulampi, Lehtimäki/Alajärvi Sirkka-Liisa Halla-aho, Soini
Jäsen varalla	maatalousyrittäjä	Päivi Paloneva, Korttesjärvi/Kauhava Sally Laukkonen, Korttesjärvi/Kauhava
Jäsen varalla	emäntä	Merja Uusitalo, Kristiinankaupunki Ulriikka Pitkäranta, Isojoki
Jäsen varalla	emäntä	Liisa Vettenranta Leena Laine
Sihteeri	toiminnanjohtaja	Terhi Välisalo, Kauhajoki

Lisäksi johtokunnan kokouksiin ovat oikeutetut osallistumaan Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen hallituksen jäsen maatalousyrittäjä Ritva Mäkinen Alahärmä/Kauhava sekä ProAgria Etelä-Pohjanmaan toimitusjohtaja Antti Siljamäki, Seinäjoki.

Etelä-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten toiminta on ollut myös vuonna 2011 vilkasta ja monipuolista. Työtä on tehty hyvässä hengessä kuuden eri toimihenkilön sekä johtokunnan voimin teemojen ruoka&koti, maisema&ympäristö ja järjestötuki alla. Lisäksi paljon työtä on tehty Etelä-Pohjanmaan Senaatintorilla 6/2012 tapahtuvan maakuntajuhlan ”Pikkuusen Häjymät Piroit” aikaansaamiseksi. Haasteellista on ollut edelleen löytää suurempia työkokonaisuuksia, joita kaivataan tuloksellisuuden takia ja siksi, että pystyttäisiin keskittymään asiantuntijatyöhön uusasiansuhteen asemesta. Talouden tasapainottaminen on edelleen ollut haasteena.

Elämän makua yhdessä tehden

Ruokakoulut ovat edelleen kotitalousneuvonnan peruspilari. Tänä vuonna niitä tarjottiin edullisemmin Koukussa kalaan -teeman alle rakennetuilla ruokakouluilla. Vähitellen olemme saaneet yleisölle avoimia ruokakouluja toimimaan ja yhä enemmän ruokakouluja tilataan tyky-tapahtumiksi. Kalaan liittyen haettiin myös kalatalouden kehittämisvaroista pieni hanke ”Parasta kalaruokaa pirpanalle”, jolla saatiin toteutettua kalaan keskittyviä ruokademoja yhteistyössä MLL:n paikallisyksiköiden kanssa.

Maakuntajuhlien järjestelyjen yhteydessä olemme osallistuneet kotitalousneuvoja Asta Asunmaan voimin Ruokaprovinsi-työryhmiin, joissa haetaan ruokamaakunnan kärkiä jatkokehittämistä varten. Senaatintorin 6/2012 maakuntajuhliin olemme olleet kehittämässä eteläpohjalaiseen lähiruokaan perustuvaa tapahtumaruokakonseptia.

Olimme näyttävästi mukana maakunnan halki poljetussa lähiruokaviestissä. Veimme tietoa ruokaketjusta ensi kertaa Seinäjoella järjestetyillä Food and Life -messuilla. Osallistuimme myös Maa- ja kotitalousnaisten valtakunnalliseen sähköpostin avulla tapahtuvaan ruokaneuvontaan ja muihin pienempiin kampanjatempauksiin.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Maisemasuunnittelu toimii edelleen lähinnä tilaustöiden varassa. Repertuaarissa ovat edelleen pienemmässä mittakaavassa pihaneuvontakäynnit ja -suunnitelmat, joista ovat vastanneet suunnitteluhortonomi AMK:t Riikka Asunmaa ja Jani Pitkäranta sekä suuremmissa mittakaavassa suu-

remmat maisemaselvitykset ja -suunnitelmat, joita pääasiassa tekee maisema-arkkitehti MARK Annukka Kuoppala. Hyvää tulevaisuutta povaa se, että olemme selvästi saaneet kuluneen vuoden aikana osaamisemme tunnettuuden kasvamaan tärkeiden toimijoiden keskuudessa yhteydenottojen myötä.

Tarvetta maisematyölle on, mutta aitoja tilaajia vähän. Lisäksi työkenttää tekee haasteellisemmaksi julkistahojen tiukka rahatilanne ja säännöt, joiden takia monet tahot eivät voi ostaa asiantuntijatyötä oman organisaationsa ulkopuolelta vaan käyttävät omaa työvoimaa tai harjoittelijoita. Erityisympäristötukisuunnitelmia tehtiin tänä vuonna vain muutama kappale, koska niiden osaaaja jäi äitiysvapaalle.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Suupohjassa neuvojamme Anna-Liisa Saaren toimesta on toteutettu Yritetään yhdessä -hankkeen viimeiset koulutukset ja opintomatkat tehtiin vuoden alkupuolella. Hanke on verkottanut aidosti alueen naisyrittäjiä ja luonut heidän välilleen yhteistyötä. Tänä vuonna otimme myös aiempaa suurempaa roolia Naisyrittäjyyden teemapäivän järjestelyissä. Tapahtuma meni jälleen kerran hienosti ja keräsi paikalle mittavan joukon naisyrittäjiä ja esittelijöitä.

ProAgria Etelä-Pohjanmaan omistaman Trahteeri-ravintolan luotsaamista jatkettiin myyntipalvelun kautta. Hygieniapassikoulutuksiin ja -testauksiin liittyvää työtä riittää etenkin keväisin, jolloin maakunnan isot elintarvikeyritykset rekrytoivat kesän työvoimaa. Joulua ennen järjestimme jo perinteiseksi muodostuneet Jouluiset Maalaismarkkinat Seinäjoen Torikeskuksessa. Uutta toteutustavassa oli se, että teimme läheistä yhteistyötä Seinäjoen Maa- ja kotitalousnaisten kanssa. Edelleen teemme tarvittaessa yhteistyötä ProAgrian yritysasiantuntijan kanssa.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Keväällä osallistuimme Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten järjestämään Ilonpäivään. Syyskokouksen yhteydessä toteutimme maakunnallisen Ruisleipätalkoot-tapahtuman, jossa aloitimme eteläpohjalaisten emäntien leipäjuurten keräämisen. Vuosi huipentui YÖ-risteilyyn, joka toteutettiin onnistuneesti yhteistyössä Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten kanssa. Tapahtumissa on otettu vuoden aikana tavaksi laulaa järjestön omaa laulua ”Siellä missä kuljen”.

Teimme myös testimielessä yhden järjestön seututapaamisen Seinäjoen seudun Maa- ja kotitalousnaisten puheenjohtajille ja sihteerille. Kokemus oli niin hyvä, että samankaltaista työtä päätettiin tehdä seuraavana vuonna kaikilla seuduilla. Oma maakunnallinen jäsenhankintakampanja kannusti loppuvuodesta maakunnan järjestöjä uusien jäsenten hankintaan.

Etelä-Pohjanmaan liiton vetämä Winnet8-hanke jatkui ja osallistuimme sen MAG-ryhmään (Multi Actor Group), joka pohti naisten työelämän tasa-arvoasioita. Työhön on ottanut osaa toiminnanjohtaja Terhi Välisalo.

Maakunnasta osallistuttiin melko nihkeästi Arjen askelissa -järjestökampanjaan. Toinen harmituksen paikka on ajanpuutteen jalkoihin jäänyt sosiaalisen tilinpidon toteuttaminen, mikä kertoisi laajemmin kuin pelkkä rahatalouden kirjanpito järjestön toiminnan saavutuksista.

Uusin neuvontatuotteemme ”Emännän tuunaus” on järjestölle suunnattu kauneusilta, jossa käydään läpi meikkauksen ja hiustenlaiton perusteita periaatteella tule sellaisena kuin olet. Emännän tuunauksia toteutettiin syyskaudella kolmen illan verran Jani Pitkärannan toimesta, sillä hän on koulutukseltaan myös parturi-kampaaja ja maskeeraajamestari.

Tapahtumat

- 24.8. Lähiruokaviesti: toritapahtuman puurotus ja osallistuminen. Yhteistyössä mm. MTK Etelä-Pohjanmaa ja EkoCentria.
- 19.10. KOTI-lehden asiamiestapaaminen, Seinäjoki.
- 16.11. Naisyrittäjyyden teemapäivä, Seinäjoki. Yhteistyössä mm. Sedu Aikuiskoulutus, Etelä-Pohjanmaan yrittäjät ja Etelä-Pohjanmaan kauppakamari.
- 8.10. Maakunnallinen ruisleipätalkoot-tapahtuma syyskokouksen yhteydessä, Seinäjoki.
- 10.-11.12. Jouluiset maalaismarkkinat Seinäjoen Torikeskuksessa.
- 17.-19.12. YÖ-risteily, Tallinna.

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana

- Yritetään yhdessä -hanke
Yrittäjien koulutus- ja verkostoituminen Suupohjassa
- Parasta kalaruokaa pirpanalle -hanke
Pikkuhanke kalaruokademojen tekemiseksi MLL-yhteistyössä
- Komeasti yhdessä -hanke.
Maakuntajuhlien suunnittelua Senaatintorille ja yrittäjien yhteistyömahdollisuuksien kartoitusta.
- Häjytpirot-hanke.
Maakuntajuhlien toteutusta mikroyrittäjien osalta Senaatintorille.

Piirikeskus mukana toteutuksessa

- Lammas ja vuohi -hanke
- Marjatsemppi-hanke

ETELÄ-SAVON MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Hallitus

Puheenjohtaja	koulutussuunnittelija	Päivi Ylönen, Mikkeli
Varapuheenjohtaja	maaseutusihteeri	Merja Immonen, Kerimäki
Jäsen	yrittäjä, toimittaja	Taina Harmoinen, Mikkeli
”	maaseutuyrittäjä	Taina Laitinen, Kangasniemi
”	luokanopettaja	Kirsi Paasonen, Ristiina
”	toimitusjohtaja	Heikki Pahkasalo, Mikkeli
”	maaseutuyrittäjä	Marttiina Partanen, Sulkava
”	maaseutuyrittäjä	Ritva Poikolainen, Pieksämäki
Sihteeri	toiminnanjohtaja	Leena Lahdenvesi-Korhonen, Mikkeli

Vuosi 2011 oli toiminnallisesti erittäin vilkas kaikilla avaintulosalueilla. Yleinen kasvava kiinnostus ruokaan, ruuan alkuperään, lähiruokaan ja ruoanvalmistukseen näkyi koulutusten ja tapahtumien aiheissa ja suosiossa. Kulttuuriympäristön kehittämistyö laajempina kokonaisuuksina yhteistyössä sidosryhmien kanssa on maiseman- ja luonnonhoidon neuvontamme keskeisintä toimintaa. Yritysneuvonnan kärkitoimialoja olivat matkailu-, urakointi-, hevos- ja elintarvikeyrityksyys. Koulutukset, matkat, tapahtumat ja tilaisuudet tarjosivat myös järjestölle lukuisia mahdollisuuksia oppia uutta ja kehittää itseään. Arjen Askelissa -kampanja oli menestys, kampanjaan osallistuttiin myös järjestön ulkopuolelta. Piirikeskukseen kampanjat, hankkeet ja tapahtumat saivat runsaasti julkisuutta mediassa pitkin vuotta.

Elämään makua yhdessä tehden

Maa- ja kotitalousnaisten teemaelintarvike kala oli esillä kotitalousneuvonnan tapahtumissa ja kursseilla. Valtakunnallisena kalastuspäivänä 31.8. järjestimme yhdessä kalakeskuksen kanssa tapahtuman Mikkelin alakoululaisille. Tapahtumissa ja kursseilla perehdyttiin kestävään kalankäyttöön sekä innostettiin nauttimaan kalastuksesta luonnon helmassa.

Kaveriksi kasviksia -tapahtumissa jaettiin tietoa kasviksista liki 700 eteläsavolaiselle alakoululaiselle. Tapahtumat järjestettiin syyskuussa Heinäveden kirkonkylän koululla, Pihlajaniemen koululla Savonlinnassa, Kalevankankaan koululla Mikkeliissä ja Kontiopiiston koululla Pieksämäellä.

Lasten luontoretki järjestettiin Mäntyharjun kirkonkylän koululla. Luontopolulla opittiin tunnistamaan kotimaisia marjoja ja muita metsänantimia yhteistyökumppani Arktiset Aromit ry:n materiaalin tuella. Älä ruoki hukkaa hankkeen tilaisuuksia järjestettiin syksyn 2011 aikana seurakuntien perhekerhoissa Sulkavalla, Rantasalmella, Joroisissa ja Juvalla.

Etelä-Savon Maa- ja kotitalousnaisten maakunnallinen Ruisleipätalkoot-tapahtuma järjestettiin Mikkelin Graanissa elokuussa. Rukiin puolesta kampanjoitiin paikallisissa tapahtumissa Heinävedellä, Kerimäellä, Ristiinassa, Rantasalmella. Sulkavalla järjestettiin ruisleipäkurssi keskuskoulun yhdeksäsluokkalaisille. Ruisleipätalkoissa yhteistyötahoina ovat MTK:n tuottajayhdistykset, myllyt, viljelijät sekä paikalliset ruisleivän taitajat. Kampanjatapahtumat saivat runsaasti palstatilaa eteläsavolaisessa mediassa.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Maa- ja kotitalousnaisten MKN maisemapalvelut toimivat tiiviissä yhteistyössä maanomistajien, asukkaiden ja kulttuuriympäristön hoidon sidosryhmien kanssa eteläsavolaisen maatalousluonnon ja kulttuuriympäristön hyväksi. Painopisteenämme ovat laajat luonnon- ja maisemanhoidon yleissuunnittelutyöt sekä viljelyalueiden luonnon monimuotoisuuden säilymiseen ohjaava neuvonta ja suunnittelu.

Vuosina 2011–12 toteutamme Etelä-Savon Ely-keskuksen toimeksiantona sekä ympäristöministeriön ja Etelä-Savon maakuntaliiton rahoituksella Etelä-Savon valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin 'Maakunnan Parhaat Maisemat'. Etelä-Savossa on 14 valtakunnallisesti ja yli 90 maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.

Neljän maakunnan yhteinen Härkää sarvista (HÄÄVI) -hankkeella pyrimme edistämään laidunnus- ja maisemanhoitokeinona. Häävi-työssä on erityisesti onnistuttu lisäämään yhdistysten kiinnostusta erityistukien hakuun sekä pyritty lisäämään tietoisuutta Laidunpankki-palvelun, www.laidunpankki.fi, mahdollisuuksista.

RAE-hanke eli Ravinnehävikit euroiksi on syksyllä 2011 aloitettu yhteistyöhanke Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kanssa. RAE pyrkii tehostamaan ravinteiden hyödyntämistä tiloilla ja vähentämään maatalouden vesistökuormitusta. Tavoitteena on maatilojen taloudellinen hyöty ja vesien parempi tila. Rakeeseen valitaan Etelä-Savosta 50 tilaa, joiden kanssa selvitetään mm. tilojen ravinnetaseet, lannan hyödyntämismahdollisuudet, ravinnekuormituslähteet ja mahdolliset vesienhoitotoimenpiteet. Syksyn aikana RAE -hankkeessa valittiin painopistealueet, joita Etelä-Savossa ovat Puulan Ruovedenselkä, Kyyvesi, Mikkelin eteläpuolinen Saimaa, Joroisselkä-Joroisvirta-Valvatus, Suuri ja Pieni Raudanvesi sekä Puruvesi. Hankkeessa mukana olevat tilat pyritään valitsemaan pääasiassa näiltä alueilta. Tilakäyntien lisäksi hankkeessa järjestetään koulutusta, työnäytöksiä jne. joihin voivat osallistua kaikki kiinnostuneet. Etelä-Savossa painotetaan erityisesti kosteikoita.

Etelä-Savon MKN maisemapalveluiden neuvontatoiminta ulottuu myös Keski-Suomeen.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Maa- ja kotitalousnaisten tarjoamia yritysneuvonnan palveluja tehtiin vuonna 2011 niin investointeihin kuin kehittämiseenkin liittyen. Neuvonnan kärkitoimialoja olivat: matkailu-, urakointi-, hevos- ja elintarvikeyrittäjyys. Tuotannon laajentamis- ja kehittämishankkeita kohdistui jokaiselle toimialalle. Tehdyillä toimenpiteillä yritykset pyrkivät vahvistamaan asemansa markkinoilla sekä vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Uusia yrityksiä perustettiin muutamia.

Perusyritysneuvonnan tuotteiden lisäksi maaseudun yrityksiä kehitettiin Promatkailu - ja Kilpailukykyä eteläsavolaiseen maaseutuyrittämiseen -hankkeissa. Hankkeiden keskeistä toimintaa oli tiedottaa ja aktivoida yrityksiä kehittymään sekä edistää yritysryhmien syntymistä. Hankkeissa tehtiin myös kartoituskäyntejä, joissa yhdessä yrittäjän kanssa arvioitiin tulevaisuuden kehittämistarpeita. Hankkeisiin osallistui vuoden aikana kaikkiaan yli 250 maakunnan yrittäjää.

ProAgraria Keskusten Liiton myöntämän Maakuntien parhaat -laatumerkin sai Etelä-Savossa kolme uutta yritystä. Maakuntien Parhaat laatumerkin edellytykset ovat tuotteiden ja palvelujen korkea kotimaisuusaste, asiakaslähtöinen toiminta sekä laadukkaat tuotteet ja palvelut ja niiden jatkuva kehittäminen.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Järjestötoiminta kokoaa maaseudun ja maaseutukaupunkien ihmisiä yhteisölliseen toimintaan. Koulutukset, matkat, tapahtumat, kampanjat ja tilaisuudet tarjoavat mahdollisuuden jatkuvaan oppimiseen ja itsensä kehittämiseen.

Maaseudun naiset ovat aktiivisia toimijoita, jotka monin tavoin vaikuttavat verkostoissaan ja pyrkivät edistämään maaseudun elävänä pysymistä. Tämän aktiivisuuden esille tuomiseksi sekä siihen edelleen kannustamiseksi Etelä-Savossa valitaan vuosittain vuoden Maa- ja kotitalousnainen sekä palkitaan yhdistys hyvästä tiedottamisesta. Vuonna 2011 Etelä-Savon vuoden maa- ja kotitalousnaisiksi valittiin emäntä Marjatta Valkonen Kangasniemeltä. Heinäveden Maa- ja kotitalousnaiset palkittiin hyvästä tiedottamisesta.

Valtakunnallinen liikuntakampanja v. 2011 Arjen Askelissa liikutti vilkkaasti Etelä-Savossa. Kampanjaan osallistui yli 200 eteläsavolaista ja valtakunnallisilla kilpailuviikoilla valtakunnan toiseksi ja kolmanneksi sijoittuneet ryhmät tulivat Etelä-Savosta, Sulkavalta ja Mikkelistä.

Kylävillitys II -hankkeessa on aktivoitu Veej'jakajan toimintaryhmän alueen kylien asukkaita kehittämään omaa asuinseutuaan. Hankkeessa on tehty kahdeksan kyläkyselyä, Mikkelin Korpjärven kyläsuunnitelma sekä kyläsuunnitelman päivitykset Ristiinan läntisillä kylillä ja Kangasniemen Kuntajärvellä. Maisemanhoitoon on haluttu panostaa ja hankkeen aikana on toteutettu 15 ”Kyläkävelyt kulttuurimaisemassa” -tapahtumaa eri puolilla Veej'jakajan toimintaryhmän aluetta. Hanke on myös järjestänyt vuosittain opintomatkoja, joilla on päästy tutustumaan monipuolisesti kylien toimintaan ja kehittämiseen ja kylien ihmisiin eri puolella Suomea. Kylävillitys II -hanke on kolmen vuoden aikana toiminut yli 20 eri kylällä Veej'jakajan toimintaryhmään kuuluvien kuntien alueella ja hankkeen tilaisuuksiin, talkoisiin ja opintomatkoihin on osallistunut 600 kylien vakituista tai vapaa-ajan asukasta. Kylillä, joilla hanketta on toteutettu, on aitoa innostusta ja valmiutta oman asuinalueen tavoitteelliseen kehittämiseen. Yhteishenki ja yhteisöllisyys ovat kylillä lisääntyneet ja uusia aktiivisia kylän vakituksia ja vapaa-ajan asukkaita on saatu mukaan kylien yhdistysten toimintaan.

Maakunnallisen Johda ja vaikuta -kehittämishankkeen tavoitteena on edistää eteläsavolaisten, erityisesti naisten, järjestötyöhön ja luottamustehtävien hoitoon liittyvää osaamista. Hankkeessa järjestettiin neljä koulutustilaisuutta sekä päivän opintomatkia Kuopioon. Vuoden aikana käynnistyi myös pienryhmätoiminta neljällä paikkakunnalla. Pienryhmätoiminnassa tavoitteena on soveltaa hankkeessa opittua ja tuottaa omaa toimintaa tai asuinalueita edistävä kehittämistoimenpide. Hankkeen toiminnassa oli aktiivisesti mukana lähes 160 osallistujaa.

Tapahtumat

4.2.2011	Vuorovaikutus koulutus, Rantasalmi
12.2.2011	Vuorovaikutus koulutus, Ristiina
9.3.2011	Vastuullinen vaikuttaja koulutus, Juva
10.3.2011	Hinnoittelu ja tuotekehityskoulutus, Pieksämäki
29.3.2011	Hinnoittelu ja tuotekehityskoulutus, Mikkelin
11.6.2011	Kyläkävelyt kulttuurimaisemassa Mikkelin Harjumaa
14.6.2011	Kyläkävelyt kulttuurimaisemassa Pieksämäen Venetmäki
15.6.2011	Minnojen matkassa opintomatkat, Kuopio
5.8.2011	Maakunnallinen Ruisleipätalkoot -tapahtuma (kalakampanja, kasvisnäyttely, ruis) Mikkeli, Graani kauppakeskus
6.8.2011	Kyläkävelyt kulttuurimaisemassa Pieksämäen Peiposjärvi
7.8.2011	Kyläkävelyt kulttuurimaisemassa, kyläsoutu, Pieksämäen Ruokojärvi
13.8.2011	Kyläkävelyt kulttuurimaisemassa Kangasniemen Hokka
27.8.2011	Aktiivinen arki –tapahtuma Mikkelin konserttitalo Mikaeli
1.9.2011	Matkailutuote teemapäivä, Juva
8.-14.9.2011	Ruskamatka I
11.-17.9.2011	Ruskamatka II
11.-13.10.2011	Karelia a la carte -opintomatkia
20.10.2011	Liki-buffet lähiruokakoulutus, Mikkelin
11.11.2011	Elma -opintomatkia
17.11.2011	Vaate on viesti, pukeutumisasiilta, Mikkelin
19.11.2011	Piirikeskuksen edustajakokous ja Jean S. konsertti, Savonlinna
5.12.2011	Maailman tervein kansa 2020 -tapahtuma (Välipalabaari, ruisleipätalkoot), Mikkelin, kauppakeskus Stella

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana

- Kylävillitys II -hanke
- Johda ja vaikuta -hanke
- Härkää Sarvista -hanke
- Viisarimäki-Rutalahti maisemasuunnitelma 2010–2011, Härkää Sarvista -hankkeessa
- Maakunnan Parhaat maisemat, valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi 2011–2012 (konsulttityö)
- Tuulivoiman sijoittaminen Etelä-Savon arvotettujen maisema-alueiden näkymäalueilla 2011–2012 (konsulttityö)

Piirikeskuksen edustaja mukana toteutuksessa

- Kilpuri -hanke
- ProMatkailu -hanke
- RAE -hanke

HÄMEEN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirihallitus

Puheenjohtaja	emäntä, matkailuyrittäjä	Eeva Nurmi, Humppila
Varapuheenjohtaja	emäntä	Rauni Miettinen, Hämeenkoski
Jäsen	emäntä	Hely Alakokkare, Hartola
Jäsen	matkailuyrittäjä, emäntä	Hanna Honkaniemi, Urjala
Jäsen	emäntä, opettaja	Helena Metsola-Rantanen, Hämeenlinna
Jäsen	emäntä	Riitta Siivola, Janakkala
Jäsen	emäntä	Sari Suttinen, Hausjärvi
Sihteeri	toiminnanjohtaja	Riitta Kinnari
Varajäsen	emäntä	Hannele Airola, Kärkölä
Varajäsen	terveyskeskusavustaja	Anneli Kaikkonen, Heinola
Varajäsen	emäntä	Leena Koivisto, Akaa
Varajäsen	emäntä	Jaana Kivikko, Hämeenlinna
Varajäsen	emäntä	Riitta Kurkela, Hausjärvi
Varajäsen	emäntä	Riitta Kekki, Asikkala
Varajäsen	emäntä	Kaisa Vasama-Kakko, Somero

Hämeen Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen neuvonnan tavoitteena on ollut laajalla toiminta-alueella Kanta- ja Päijät-Hämeessä tehdä tunnetuksi hyviä, käytännönläheisiä palvelu- ja toimintakokonaisuuksia. Henkilöstömme on ollut motivoitunut ja kehittämishaluinen ja tarttunut innolla uusiin haasteisiin. Kuuden asiantuntijan voimin olemme tarjonneet monipuolisia palveluita ja toimintaa asiakkaillemme. Asiantuntijuuden kehittäminen on ollut koko vuoden aikana mittavaa piirikeskuksessa ja ProAgria Hämeessä meneillään olevan Täsmäkoulutus -hankkeen myötä.

Hanketyöskentelymme on ollut hyvää ja arvostettua. Kuntien yhdistäminen on lisännyt asukkaiden kiinnostusta omien kylien ja entisten kuntien historiaan, perinteisiin ja kulttuurimaisemaan. Hoi-vayrittäjäyys ja Green Care -toiminta on tuonut koulutuksiin osallistuville uutta innostusta ja ulottu-vuutta. Yhteistyötä sidosryhmien kanssa on aktivoitu. Järjestön tuki toiminnalle on ollut monipuolis-ta kampanjoiden ja tapahtumien kautta.

Etelä-Suomen alueella meneillään olevat ProAgrioiden ja Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskusten yhdistymisneuvottelut ovat olleet tärkeällä sijalla vuoden toiminnassamme. Samalla kun organisaat-ion sisäinen kehittäminen on edennyt, valmisteltiin alueemme jäsenistöä tekemään päätöstä mah-dollisesta laajemmasta piirikeskuksesta ja ProAgria aluekeskuksesta. Taloudellisesti toimintamme oli positiivista.

Elämään makua yhdessä tehden

Vuoden aikana saimme tarjota ja maistella erilaisia makuja, suolaisia ja makeita. Toimintamme on ollut teeman mukaisesti hyvin kalapainotteista. Yhteistyötä tapahtumien ja koulutusten osalta teh-tiin Viestejä Vanajavedellä -hankkeen kanssa. Perinteisten kalaruokakurssien lisäksi järjestimme suuren suosion saaneen sushi-kurssin aidon japanilaisen ohjaajan opastuksella. Lasten kalastus-tapahtuma kalastuslauttoineen oli myös suosittu. Kursseilla ja tapahtumissa osallistujien ikäraken-ne on kirjaimellisesti ollut vauvasta vaariin. Myös positiivista on ollut miesten kiinnostus ruuanval-mistuksesta. Kursseille osallistuneista miltei puolet on ollut miehiä. Myös lasten innostus terveellis-tä ruokaa ja ruuanlaittoa kohtaan on ollut positiivista. Kasviskoulujen kautta saimme ison joukon nuoria tietoiseksi kasvisten käytön tarpeellisuudesta.

Ruisleipätalkoot-kampanjatapahtumien ja ruokakurssien lisäksi järjestimme kukkasidontakurssin ja huovutuskurssin. Näillä kursseilla oli ulkopuoliset ohjaajat, joiden kanssa voidaan mahdollisesti jatkaa yhteistyötä myös tulevina vuosina.

Kahvi- ja ateriapalveluiden rooli Hämeessä on merkittävä. Kokous- ja saunatila Vanajan Parven toiminta on ollut vilkasta ja erityisesti saunaryhmien määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna. Uusia asiakkaita on tullut tilojen käyttäjiksi ja useimmat heistä ovat tulleet uudelleen. Hyvien yhteistyökumppaneiden kanssa toiminta on saatu kannattavaksi. Ruokapalvelut sujuvat luotettavasti ja laadukkaasti jo tutuksi tulleen yrittäjän kanssa. Yhteistyö ohjelmapalveluyritysten kanssa on lisännyt asiakkaiden tietoisuutta tiloistamme. Tyytyväiset asiakkaat ovat paras markkinointikanava.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Vuosi 2011 oli Hämeen maa- ja kotitalousnaisten maisemasuunnittelussa luonnonhoito- ja vesistö-kunnostuspainotteinen. Päijät-Hämeessä jatkettiin yhteistyötä vesistökunnostukseen tähtäävässä Lounais-Päijänteen rantojen ja valuma-alueen kunnostus -hankkeessa. Vuoden aikana kunnostettiin rantoja maisemallisesti ja toiminnallisesti, niitettiin vesikasvillisuutta ja tehtiin ruoppauksia. Huh-tikuussa tehtiin runsaasti erityisympäristötukisuunnitelmia ja syksyllä aloitettiin uusien kohteiden suunnittelu jo seuraavan kevään hakua varten. Syksyllä kirjoitettiin Huomisen hämäläinen maatila -hankkeessa vesiensuojeluun tähtäävää käsikirjaa ja sitä varten etsittiin hankkeeseen pilottitiloja. Pilottitilat tulevat toimimaan hyvien ympäristökäytäntöjen esimerkkitiloina. Lisäksi tehtiin yhteistyötä Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiön kanssa ja kartoitettiin tilakohtaisen neuvonnan avulla yhden Vesi-järven valuma-alueen viljelijöiden halukkuutta perustaa suojavyöhykkeitä ja kosteikkoja.

Toinen painopiste maisemasuunnittelun toiminnassa oli kylien kehittäminen maisemasuunnittelun keinoin. Hämeen maa- ja kotitalousnaisten ja Hämeen kalatalouskeskuksen yhteisessä ALKU-esiselvityshankkeessa haettiin ja löydettiin viisi kylää Päijät-Hämeestä mukaan kylämaisemaa, paikalliskulttuuria, matkailua ja vesistökunnostusta edistävään uuteen kehittämishankkeeseen. Esiselvityshankkeessa kirjoitettiin uusi Löytöretkiä Päijät-Hämeen kyliin - kehittämishanke juuri näitä mukana olevia kyliä varten. ALKU- hankkeessa tehtiin kyläkävelyjä ja pidettiin asukasilloja. Kyläkävelyjä tehtiin myös Riihimäen seudulla toimivan Toimeliaat kylät -hankkeen kanssa.

Maisemasuunnittelijat osallistuivat myös Hoivayrittäjävalmennus- hankkeeseen. Green Care -yrittäjille järjestettiin ympäristöön ja luontoon liittyvää pienryhmäkoulutusta. Eri asiakasryhmien tarpeet vaihtelevat hyvin paljon hoivayrityksissä ja yrityksille on paljon kilpailuetua tarkkaan mietitystä kuntouttavasta ja terapeuttisesta ympäristöstä. Vihersuunnittelun painopistettä käännetään kohti yrityksille tarjottavaa kokonaisvaltaista ympäristösuunnittelua.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Yritysneuvonnan sektorilla on painottunut hoiva- ja Green Care -toiminta. Myös matkailu-, ruoka-palvelu- ja elintarvikeyritysten palvelusektorin kehittämiseen on panostettu yrityspalveluryhmässä, jossa maa- ja kotitalousnaisten asiantuntijat ovat mukana.

Vuonna 2008 aloitettu Hoivayrittäjävalmennushanke Kanta- ja Päijät-Hämeessä on jatkanut hyvää kehitystään. Hanke on tarkoitettu hoivayrittäjyyttä miettiville, aloittaville ja toimintaansa kehittäville hoiva-alan yrityksille ja yhdistyksille. Hankkeen tavoitteena on ollut hoivayrittäjyydestä kiinnostu-neiden osaamisen tason parantaminen, vahvistaminen ja ylläpitäminen monipuolisen valmennus-ohjelman avulla, joka muodostuu koulutustilaisuuksista, seminaareista, pienryhmäopetuksesta ja opintomatkoista. Hankkeelle on myönnetty jatkoaika heinäkuun loppuun 2012 asti.

Koulutusrunko jatkoajalle on muotoutunut hankesuunnitelman mukaisella tarvelähtöisyydellä. Vuoden 2011 koulutuskalenterissa huomioitiin olemassa olevan ympäristön tarjoamat liiketoimin-nan kasvattamisen mahdollisuudet hoiva-alalla. Aiheina on ollut terapeuttinen puutarhatoiminta, eläinavusteinen terapia, metsän terapeuttinen käyttö sekä luonnonmateriaalien käyttö hoiva-alalla. Lisäksi koulutuksissa ja pienryhmissä on syvennytty johtamisen osaamiseen, tuottavuuden lisää-miseen, tuotteistukseen ja kilpailutukseen valmistautuminen. Vuoden opiskelujaksot kruunasi opin-tomatkat Ruotsiin ja Norjaan. Hankkeen tilaisuudet ovat siis koonneet osallistujia hyvin ja saatu

palaute on ollut erittäin positiivista. Hankesuunnitelmasta poiketen uusia yrityksiä ei ole perustettu ennakoitua vauhtia.

Hankkeessa on myös pyritty vaikuttamaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön. Muuttunut hoiva-alan markkinatilanne on saattanut paikalliset toimijat uuteen tilanteeseen, johon hankkeessa on pyritty vastaamaan. Merkittävin tuotos hankkeella on ollut uusien yritysten ja synnyn lisäksi toimivien yritysten kannustaminen kehittämiseen ja siinä saadut tulokset yritysten parissa. Koulutuksissa on ohjattu yrityksiä oman julkisuuskuuvan hallintaan ja markkinointiin sekä yhteistyöhön virkamiesten ja luottamushenkilöiden kanssa.

Olimme yhteistyökumppanina myös Työtehoseuran Green Care - Vihreä Hoiva -hankkeessa, toteuttamassa yrityskyselyt ja seminaarit alueellamme.

ALKU-esiselvityshankkeeseen osallistuimme paikalliskulttuurin kohteiden kartoittamiseen kohdeyksittäisessä ja laadimme esiselvityksen pohjalta Löytöretkiä Päijät-Hämeen kyliin hankesuunnitelman yhdessä maisemasuunnittelun ja kalatalouskeskuksen kanssa.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Järjestötoiminnan haasteet alueellamme ovat toisaalta toimihenkilöiden resurssit järjestötyöhön ja toisaalta nykypäivän jäsenten kiireinen elämänrytmi. Yhdessä tekemistä ja yhteisöllisyyttä kaivataan mutta toteuttamistavoissa ja menetelmissä tarvitaan vielä kehittämistyötä.

Yhdessä toteutetut, onnistuneet maakunnalliset tapahtumat ovat edelleen vuosittaisia virkistyshetkiä, joita jäsenet odottavat. Näitä ovat olleet hiljentymisen päivät maakunnissa Lammilla ja Sysmässä ja retket lähialueille. Kevään aikana järjestettiin eri puolilla toiminta-alueita seudullisia yhdistystilaisuuksia ja syksyn aikana toteutettiin tiedotustilaisuuksia yhdistymissuunnitelmiin ja valtakunnalliseen jäsenyysmalliin liittyen. Näissä tilaisuuksissa tuli esille myös järjestökoulutuksen tarve nuoremmille luottamushenkilöille. MTK Hämeen kanssa toteutettiin kaksi, hyvän osallistujasuosion saanutta Tunteimatonta emäntä -elokuvaesitystä Hämeenlinnassa ja Lahdessa. Vuoden 2011 valtakunnalliseen Arjen askelissa -liikuntakampanjaan ilmoittautui alueellamme odotettua vähemmän ryhmiä mutta epävirallisia ryhmiä oli eri puolilla aluetta kuitenkin kampanjaa toteuttamassa.

Tapahtumat

- 18.1. Toiminnan monet mahdollisuudet - yhdistystilaisuus, Hollola
- 19.1. Toiminnan monet mahdollisuudet - yhdistystilaisuus, Riihimäki
- 20.1. Arjen askelissa -kampanjan avaustilaisuus, Hämeenlinna
- 26.1. Hiljentymisen päivä, Hämeenlinna, Lammi
- 3.2. Niskavuoren Loviisa -teatteriretki Hämeenlinna
- 8.2. Toiminnan monet mahdollisuudet - yhdistystilaisuus, Valkeakoski
- 9.2. Toiminnan monet mahdollisuudet - yhdistystilaisuus, Forssa
- 16.2. Toiminnan monet mahdollisuudet - yhdistystilaisuus, Hartola
- 22.3. Hiljainen päivä, Sysmä
- 6.4. Tunteimatonta emäntä, elokuvailta, Hämeenlinna
- 9.-10.4. Kalamarkkinat, Hämeenlinna
- 13.4. Tunteimatonta emäntä, elokuvailta, Lahti
- 27.4. KOTI -lehden asiamiespäivä, Kärkölä
- 16.6. Kesäretki Kärkölä, Hollola
- 9.8. Arjen askelet -kampanjan virkistäytymisilta, Hämeenlinna
- 25.8. Lähiruokaviesti-tapahtuma Forssa
- 30.9.-1.10. Sadonkorjuutapahtuma, Lahti
- 4.10. Green Care-Vihreä Hoiva -infotilaisuus, Hattula
- 17.10. Naiset ja maaseudun kehittäminen -tilaisuus, Forssa
- 27.10. Green Care-Vihreä Hoiva -infotilaisuus, Asikkala

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana

ALKU- alueitten välinen luonnosta ja kulttuuriympäristöstä vetovoimaa kyliin
esiselvitys
Hoivayrittäjävalmennushanke

Piirikeskus toteuttajana mukana

Green Care- Vihreä Hoiva
Huomisen hämäläinen maatila
Lounais-Päijänteen rantojen ja valuma-alueen kunnostus
Toimeliaat kylät
Viestejä Vanajavedellä
Yhteistyössä Vierumäki nousuun

KAINUUN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta

Puheenjohtaja	taksi- ja matkailuyrittäjä	Hilkka Heikkinen, Ristijärvi
Varapuheenjohtaja	puutarhuri	Taina Pulkkinen, Kuhmo
Jäsen	emäntä	Sirkka Virrankari, Puolanka
”	emäntä	Merja Karjalainen, Kajaani
”	emäntä	Ritva Karppinen, Suomussalmi
”	emäntä	Vuokko Koski, Hyrynsalmi
”	emäntä	Tarja Tervo, Sotkamo
”	toimistos sihteeri	Sisko-Liisa Rusanen, Vaala
”	emäntä	Helena Leinonen, Paltamo
Esittelijä	toiminnanjohtaja	Minna Komulainen

Lähiaruoka, maisema, maaseutuyrittäjäyys ja hyvinvointi olivat Kainuun neuvonnan tärkeitä teemoja vuonna 2011. Elintarvikealan alkutuottajien, yritysten ja markkinointiportaalan yhteistyötä kehitettiin kainuulaisiin elintarvikkeisiin liittyvien koulutusten, tilaisuuksien ja ruokamessujen kautta. Kuluttajaneuvontaa annettiin koululaisille kasviksista ja kotitalouksien ruuan hävikistä. Kylien maisemanhoitoa edistettiin talkoiden, tarinailtojen ja kylien maisemista ja tarinoista kertovan esitteen avulla. Maaseutuyrityksille tarjottiin masva-neuvontaa, koulutuksia, asiantuntijapalveluita sekä kalanjalostusyrityksille yritysryhmähankkeen tukea. Järjestöä liikutettiin Liikuntasyke-kylätapahtumissa sekä Arjen askelissa -kampanjassa. Maaseutuyrittäjien työhyvinvointia edistettiin kuntokurssein, voimavarariihipalveluin ja neuvonnan avulla. Vuoden kruunasi Kainuun maakuntalaulun, Nälkämaan laulun 100-vuotisjuhlavuosi, jota juhlistettiin marraskuun edustajakokouksessa.

Elämään makua yhdessä tehden

Kainuulainen lähiaruoka -hankkeen toteutus jatkui läpi vuoden 2011. Kainuulaista lähiaruokaa pidettiin aktiivisesti esillä tiedotusvälineissä ja sosiaalisessa mediassa, vuoden kohokohdan ollessa Lähiaruokaviikko syksyllä (vko 37). Elintarvikealalla toimivien alkutuottajien, yritysten ja alan kehittämistahojen välistä yhteistyötä tiivistettiin mm. erilaisten kainuulaisiin elintarvikkeisiin ja elintarviketuotantoon painottuvien tilaisuuksien kautta. Vuoden aikana järjestettiin tai osallistuttiin järjestämään Herkkujen Suomi -tapahtumaa Helsingin Rautatientorilla, tuotekorttityöpajaa, kalatapahtumia, Kainuun elintarvikepäivää ja maaseutupäiviä sekä elintarvikealan kehittämispäivää. Vuoden lopulla järjestettiin jälleen Kainuulainen Joulutori -tapahtuma, joka edellisvuosien tapaan saavutti 6 500 kävijän suosion. Osallistuimme ”Kaveriksi kasviksia” ja ”Älä ruoki hukkaa”-kampanjaan järjestämällä tilaisuuksia ja tiedottamalla kampanjoista.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Maisemanhoidon neuvontaa toteutimme Kylämaisema-hankkeessa kymmenen Oulujärven kylän kanssa. Kyläkävelyistä siirryttiin kylätarinailtoihin, joissa kylämaisemien tarinaa kerättiin osallistavalla tavalla. Suosittuja tarinailtoja järjestettiin viisi ja ne saivat hyvin myös medianäkyvyyttä. Tarinoista ja kylien maisemakohteista koottiin ”Käy kyliin – Oulujärven maisemiin” matkailuesite. Kyliä kannustettiin hoitamaan ympäristöään ja kylillä järjestettiin 11 ympäristönhoitotalkoot. Hanke järjesti myös kaksi retkeä, Paltamon kotiseutukohteille ja kuhmolaiseen puutarhaan, sekä kahden myllyn kierros kyläkävelyn Paltamossa. Paltaniemen kylälle tehtiin maisemasuunnitelma. Kylämaisemahankkeen toimintaan osallistui 443 henkilöä.

Olimme mukana Kainuun kulttuurituotannon ”Kulttuuri Kainuu” -kehittämishankkeessa, joka järjesti Kainuun Kulttuurifoorumin Puolangalla 1.7., tuotekehitys- ja tulevaisuustyöpajat Kajaanissa, sekä julkaisi Kainuun Sampo -lehden. Neuvonnan kansainvälistä vientiä aloitettiin Kilimanjaron naisten

maito-osuuskuntaan, jonne tehtiin neuvonta-aineistoa maidon käsittelyyn ja meijerin laatuasioihin liittyen.

Aloitimme asiantuntijana koko Kainuussa toimivassa Maisemat Ruotuun -hankkeessa, jonka tavoitteena on järjestää hoitoa arvokkaille maisema- ja kulttuuriympäristöille. Tehtävinämme ovat hankkeen kyläkävely- ja koulutusosuus, sekä osallistua asiakasneuvontaan, hoitokohteiden suunnitteluun ja talkoiden organisointiin. Järjestimme esimerkiksi suosituksen pystyaidan rakennuspäivän Paltamon Melalahdessa. Teimme vuoden aikana myös kaksi luontoselvitystä.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Vuoden alussa käynnistynyt Masva (maaseutuasiakasvastaavat Kainuussa) -hanke osoitti tarpeellisuutensa toimintavuoden aikana. Masva-hankkeen palveluita hyödynsivät erityisesti yritystoimintansa alkuvaiheessa olevat sekä investoivat yritykset. Hanke on mahdollistanut yhden maksuttoman päivän asiakasta kohti, mikä on ollut äärimmäisen tärkeä apu pienten maaseutuyritysten neuvonnassa. Kehitys- ja tulevaisuuskeskustelut olivat edelleen osa asiakaspalvelua. Alkuvaiheen neuvonnan jälkeen asiakasta ohjattiin tilanteen ja tarpeen mukaan joko ProAgrian yrityspalveluihin, YritysSuomi Kainuun palveluverkostoon tai muiden sidosryhmien (mm. Kao, Intotalo) palveluiden piiriin. Palvelumaksuja kartuttava asiakastyö on perustunut masva-työhön, kehityskeskusteluihin sekä suoraan asiakaslaskutukseen, ostopalveluhankkeisiin ja yrityksen kehittämistukeen.

Yritysneuvoja on tuottanut ostopalveluna koulutus- ja asiantuntijapalveluita Kainuun ammattiopistolle aikuiskoulutuspuolen ammattitutkinto-ohjelmiin. Yritysneuvoja on laatinut mm. artikkeleita Tuokitettiin sekä vetänyt benchmarking-ryhmiä. Yritysneuvoja vetää viiden kalanjalostusyri-tysten yritysryhmähanketta. Yritykset ovat Kainuun, Koillismaan ja Etelä-Lapin alueelta.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Saimme Kunnossa Kaiken Ikää -kampanjasta rahoitusta, ja terveysliikunta oli luentoaiheena kevään vuosikokouksissa. Piirikeskukseen ja kyläyhteistyöllä järjestettiin yhteensä kymmenen Liikuntasyke-kylätapahtumaa. Niissä tutustuttiin mm. sykemittarin käyttöön ja opiskeltiin sopivaa liikunnan syketasoa suhteessa itse kunkin liikkujan ikään ja tavoitteisiin. Arjen askelissa -kilpailuun osallistui Kainuussa yhteensä neljä yhdistystä, ja voiton korjasi Pohjavaaran kyläseura Sotkamossta. Järjestöretki tehtiin maaliskuussa Haaparantaan.

Yhteistyössä Oulun yliopistokeskuksen ja Kainuun Nuotan kanssa pidettiin vuoden mittaan kyläkehittämiseen liittyviä tilaisuuksia, mm. kaksi teemapäivää kylähankevetäjille sekä kaksi Nuoret ja maaseutu -tapahtumaa. Syyskuun alussa vietettiin Kainuun kyläpäivät Hyrynsalmen Iskun talolla.

Maaseutuyrittäjien työhyvinvointi -hankkeessa jatkui kuntokursseja sekä yleisöluentoja, ja touku-kuulla väkeä koottiin Ennen kuin taivas putoaa -pääöstapahtumaan Kajaaniin, missä päävieraana oli psykologi Pirkko Lahti. Hankkeen päätteeksi tehtiin myös Eväitä elämään – työhyvinvoinnin opas kainuulaisille maaseutuyrittäjille. Syksyllä työ maatalousyrittäjien ja lomittajien työhyvinvoinnin parissa jatkui Maaseuturahaston rahoittamalla hankkeella Apuva! – Apua ja voimavaroja arkeen maataloilille. Jo syksyn aikana toteutuivat mm. liike-tanssiterapiakoulutus Kuhmossa sekä Jaksamista Kaamokseen -tapahtuma Kajaanissa.

Järjestövuotta sävytti Nälkämaan laulun juhlatvuosi. Laulun tilasi Kajaanin maanviljelysseura Ilmari Kiannolta 100 vuotta sitten, ja tätä kunnioittaen pidettiin syksyn 2011 edustajakokous teemalla ”Meidän on uudesta luotava maa”.

Tapahumat

10.01.2011- 11.01.2011	Kuhmon kuntokurssi
11.01.2011- 24.02.2011	Kajaanin Vuolijoen kuntokurssi
11.01.2011- 19.04.2011	Puolangan kuntokurssi
13.01.2011- 17.03.2011	Sotkamon vesiliikuntakurssi
13.01.2011- 17.02.2011	Ristijärven/Paltamon kuntokurssi
13.01.2011- 23.02.2011	Sotkamon liikuntalajikurssi
14.1.2011- 25.02.2011	Suomussalmen kuntokurssi
15.01.2011- 02.05.2011	Vapaaehtoisten tukihenk. koulutus
19-21.1.2011, 28-30.03.2011	Kuusamon tropiikin kuntokurssi
20.01.2011	Virtaalan Tyhy- vapaailta
26.-28.1.2011, 21.-23.3.2011	Urheiluopiston kuntokurssi
01.03.2011	Naisosuuskunnan workshop Kalali
12.03.2011	IKEA, retki Haaparantaan
19.3.2011	Nuoret ja maaseutu -tilaisuus, Kajaani
29.03.2011	Nuoret maaseudun voimavara
02.04.2011	Kasvisruokakurssi, Pyykkölän koulu, Suomussalmi
08.04.2011	Kylähankevetäjien koulutus, Sotkamo
11.04.2011	Kulttuurin tulevaisuustyöpaja, Kajaani
28.-29.04.2011	Tutustumismatka Lappiin, elintarvikeala
03.05.2011	Robinwood-ital, Opintomatka Tipaksen maisemiin
05.05.2011	Tuotekorttikoulutus, Kajaani
06.05.2011	Ennen kuin taivas putoaa
6.5.2011	Kuurnan Suomi puhtaaksi -päivässä talkoot, Kajaani
6.5.2011	Nakertajan Suomi puhtaaksi -päivässä talkoot, Kajaani
9.5.2011	Säräisniemen ympäristötalkoot, Vaala
09.05.2011	Kuurnan kylätarinailta, Kajaani
16.05.2011	Kiehimän kylätarinailta, Paltamo
16.5.2011	Kuurnan ympäristötalkoot, Kajaani
17.05.2011	Maiseman tuotteistustyöpaja, Kajaani
18.05.2011	Maisema-opintomatka, Paltamo
21-22.5.	Perennanvaihtotori Paltamon Norssi-tapahtumassa, Paltamo
23.05.2011	Nakertajan kylätarinailta, Kajaani
25.5.2011	Maisemapellon istutustalkoot Kuurnassa, Kajaani
30.5.2011	Kuurnan ympäristötalkoot, Kajaani
30.5.2011	Säräisniemen maisemanhoidon yhteiskokous, Vaala
30.05.2011	Paltaniemen maisemailta
06.06.2011	Kotiseuturetki Paltamoon
07.06.2011	Purolan kyläkävely
8.6.2011	Kiehimän ympäristötalkoot, Paltamo
10.6.2011	Ympäristötalkoot Puistolän Arboretumilla, Kajaani
15.6.2011	Kiehimän ympäristötalkoot, Paltamo
18.06.2011	Säräisniemen kylätarinakahvit
23.6.2011	Tutustumismatka Kolin maisemiin, benchmarking-retki
28.6.2011	Purolan ympäristötalkoot, Kajaani
1.7.2011	Kainuun kulttuurifoorumi, Puolanka
01.07.2011	Kainuun kulttuuriforum
2.7.2011	Ympäristötalkoot Paltaniemellä, Kajaani
13.08.2011	Grillauskurssi, Pyykkölä, Suomussalmi
16.08.2011	Puutarhaopintomatka Kuhmoon
23.08-29.08.2011	Maitotyöpaja Kainuun OSM, Vaalan juustola
25.-27.05.2011	Opintomatka biotekn. labra, Seppälä, luomutila
02.09.2011	Kainuun kyläparlamentin koulutusosuus, Hyrynsalmi
09.09.2011	Retki myllymaisemiin, Kahden myllyn kierros

8.-9.9.2011	HelsinkiMenu keittiömestareiden Koillismaa-Kainuu- kierros, teemana järvikala ja lähiruoka
04.10.- 05.10.2011	Maiseman tuotteistustyöpaja
02.11- 19.12.2011	Kuhmon pienryhmäkoulutus (emännät)
10.11.2011, 08.12.2011	Voimavararyhmä -koulutus
27.11.2011	Kasvis- ja erityisruokavaliokurssi, Kalevala
29.11.2011	Ympäristöasiat ruotuun kylillä, Paltamo
30.11.2011	Edustajakokous, Kajaani
2.12.2011	Jaksamista Kaamokseen, Kajaani
7.12.2011	Nuoret ja maaseutu -tilaisuus, Kajaani
07.12.2011	Maaseudun nuoret, 2 osa
08.12.2011	Suomussalmen kuntokurssi (20 h aloituskerta)

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana

- Kylämaisema-hanke (Oulujärvi Leader)
- Kainuulainen lähiruoka-hanke
- Kainuun ja Koillismaan kalanjalostusyritysten yritysryhmähanke
- Maaseutuyrittäjien työhyvinvointi -hanke (ESR)
- Apuva! – Apua ja voimavaroja arkeen maataloille -hanke
- Drylands Product (UM)

Piirikeskuksen edustaja ollut mukana

- MTT Sotkamon Elinvoima-hanke v. 6/2011 saakka
- Kainuun alueen seudulliset yrityspalvelut -hankkeen ohjausryhmässä
- Kainuun Luomuyrittäjä 2010
- Kulttuuri-Kainuu hanke (OPM)
- Valtakunnallinen metsämaiseman herkkyyssuokitus – mallin kehittäminen ja soveltaminen Kainuun ja Kuusamon vaaramaahan (MMM)
- Kalalin naisten meijeriosuuskunnan kummihanke, Tansania (MTK, Agricord)
- Ruraland –hanke, Kainuun maakunta -kuntayhtymä
- Maisemat Ruotuun -hanke, Lapin ELY-keskus

KESKI-POHJANMAAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Johtokunta

Puheenjohtaja	emäntä	Marja-Leena Vuollet, Kalajoki
Varapuheenjohtaja	hankesuunnittelija	Johanna Hylkilä, Kokkola
Jäsen	maatal.yrittäjä	Marjatta Kujala, Halsua
Jäsen	maatal.yrittäjä	Tarja Huopana, Perho
Jäsen	seurakuntaemäntä	Anni Lätti, Lohtaja
Jäsen	maatal.yrittäjä	Hanna Huhtala, Kannus
Jäsen	maatal.yrittäjä	Tuula Tervämäki, Toholampi
Jäsen	maatal.yrittäjä	Eeva Niemi, Reisjärvi
Jäsen	johtaja	Ritva-Liisa Nisula, Reisjärvi
Sihteeri	toiminnanjohtaja	Katariina Anttila, Vantaa

Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaisten vuosi 2011 oli vilkas monine tapahtumineen ja tilaisuuksineen. Neuvontatyössä kohteena olivat mm. nuoret perheet, joille järjestettiin Älä ruoki hukkaa -tilaisuuksia sekä koululaiset, joille kerrottiin vuoden 2011 teemaelintarvike kalan tärkeydestä ruokalautasella. Vuoden aikana Maa- ja kotitalousnaiset olivat mukana monissa eri tilaisuuksissa hoitamassa kahvituksia.

Toiminnalle asetetut tavoitteet saavutettiin erityisesti kotitalousneuvonnan toiminnoissa. Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaiset onnistuivat hyvin erilaisten tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämisessä. Valtakunnalliset kampanjat otettiin mielenkiinnolla vastaan maakunnassa. Erityisen kiinnostuneita kampanjatilaisuuksista olivat alueen koulut sekä perhekahvilat.

Vuosi 2011 oli Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaisten 78. toimintavuosi. Toiminnanjohtajana aloitti vuoden alussa MMM Katariina Anttila. Maisemasuunnittelijana toimi hortonomi Tuija Forsström sekä yritys- ja kotitalousneuvojana kotitalousteknikko Seija Varila. Maa- ja kotitalousnaisten järjestösihteerin tehtäviä hoiti Irma Leppälä. Luottamushenkilöt ja järjestöväki olivat aktiivisesti mukana osallistuen järjestön järjestämiin koulutustapahtumiin, retkiin ja tilaisuuksiin.

Marraskuun lopulla BBA (tradenomi) Johanna Hylkilä valittiin Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten toiminnanjohtajaksi, Katariina Anttilan jättäessä tehtävän vuoden 2011 lopussa.

Elämän makua yhdessä tehden

Jo toistamiseen Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaiset hoitivat Kaustisen kansanmusiikkijuhlien ruokahuollon. Viikon aikana valmistettiin lähes 12 000 ruoka-annosta yli sadan talkoolaisen voimin. Ruokavalinnoissa suosittiin Pohjanmaalla tuotettua ja jalostettua lähiruokaa.

Maa- ja kotitalousnaiset osallistuivat Reisjärvellä 8.-10.7. ensimmäistä kertaa järjestetyille Lupa laulaa -karaokefestivaaleille. Naiset, yhteensä noin 30 talkoolaisen voimin, huolehtivat kahdesta ruokaravintolasta festivaalialueella.

Vuoden 2011 valtakunnalliseen elintarvikekampanjaan liittyen valittiin viidessä keskipohjalaiskunnassa Kala-Kalle, joka esiintyi eri tapahtumissa kertoen kalasta ja kalastamisesta. Keskipohjaisten alakoulujen, kalatalouskeskuksen ja MKNn kanssa yhteistyössä toteutetuissa Koukussa kalaan -tilaisuuksissa kalastettiin, tunnistettiin kalalajeja ja tutustuttiin kalan käsittelyyn sekä kalaruokiin. Paikalliset kalastajat esittelivät ongen tekoa ja viehekalastusta sekä kertoivat perhokalastuksen perusasioita.

Kaveriksi kasviksia -tapahtumia järjestettiin yhteistyössä alakoulujen kanssa. Niihin osallistui yhteensä lähes 1 000 oppilasta ja opettajaa. Älä ruoki hukkaa -tapahtumia järjestettiin Mannerheimin

Lastensuojeluliiton ja seurakuntien perhekerhojen kanssa. Vuoden aikana viidessä tapahtumassa tavoitettiin n. 60 vanhempaa. Koko perheen luontoretken osallistui noin 70 opettajaa, oppilasta ja oppilaiden vanhempia.

Maa- ja kotitalousnaisten perinteinen sidosryhmätapahtuma toteutettiin Kokkolassa Yritystalo Ewaldissa laskiaistiistaina kalakeiton merkeissä.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Yhteistyössä Tietoseppä-hankkeen kanssa koulutettiin keväällä viljelijöitä hakemaan ympäristötuen erityistukia. Rekisteröityneitä yhdistyksiä kannustettiin hakemaan erityistukia kylämaisemansa hoitoon. Kannuksen Leppilammen kylä oli yksi kohdekylistä, jossa suunnitelma eteni loppuun saakka. Myös puhelinneuvontaa annettiin lähinnä ympäristötukiasioissa sekä puutarhan pensaiden ja puiden leikkauksissa. Toukokuussa järjestettiin perinteinen puutarharetki Seinäjoelle. Myös näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa pyrittiin lisäämään mm. kirjoittamalla omaa blogia ”Kokeileva kotipuutarhuri”.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaiset oli vuonna 2011 maakunnan suurimpia hygieniakouluttajia järjestäen 5 hygieniapassikoulutusta ja 17 testitilaisuutta. Hygieniapassin suoritti 212 henkilöä. Keväällä koulutuksessa oli mukana runsaasti nuoria, jotka hankkivat hygieniapassin kesätyötä silmällä pitäen.

Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaiset tekivät tiivistä yhteistyötä yritysneuvonnassa maakunnan alueella toimivien elinkeinoyhtiöiden, oppilaitosten sekä kansalais- ja työväenopistojen kanssa. Hygieniakoulutusta markkinoitiin ja järjestettiin yhteistyössä mm. Keski-Pohjanmaan Kesäyliopiston, Kokkolan kaupungin, peruspalveluliikelaitos JYTA:n, Perhon Maaseutuopiston, vanhempainyhdistysten, 4H-yhdistysten sekä toimintaryhmä Purityisten kanssa.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaisten vuosi alkoi perinteisesti toiminnansuunnittelupäivillä, joita järjestettiin maakunnassa. Paikallisyhdistyksille suunnatuissa järjestötilaisuuksissa tiedotettiin ja markkinoitiin Maa- ja kotitalousnaisten toimintaa, tuotteita ja lehtiä sekä käytiin läpi järjestöllisiä toimintavinkkejä.

Arjen askelissa oli vuoden 2011 järjestöjen liikuntakampanja, joka kannusti lisäämään arkisten töiden ja toimien yhteydessä kertyviä askelia osaksi päivittäistä liikuntaa. Vuoden aikana naiset keräsivät askeleita kiitettävästi, tulokseksi saatiin 300 miljoonaa askelta. Käytännössä tuo määrä tarkoittaa 178 860 km, eli neljä kertaa maapallon ympäri. Askelten keräyskampanjaan osallistui valtakunnallisesti 160 ryhmää, joista keskipohjalaisia oli 10. Keski-Pohjanmaan alueen kolme parasta olivat: Lohtajan kirkonkylän maaseutunaiset, Halsuan maa- ja kotitalousseura, Askeltajattaret sekä Tukitiimi Kokkolasta.

Bussilastillinen naisia kävi maaliskuulla vierailulla Oulussa piispattarella. Retkeen yhdistettiin myös vierailu oppaan johdolla Oulun yliopiston kasvitieteelliseen puutarhaan sekä pitopalvelu Helmen Pirttiin.

Ilon Päivää vietettiin Perhossa eteläpohjalaisten maa- ja kotitalousnaisten kanssa. Päivästä ei iloa puuttunut, siitä pitivät huolen Kaustisen iltamanäyttelijät. Tärkeää asiaa arjessa jaksamisesta kertoi psykoterapeutti Anne Mäki. Patikkaretkellä Kalajoen luontopolulla tutustuttiin alkukesän luontoon parinkymmenen innokkaan patikoijan kanssa. Impin päivänä maa- ja kotitalousnaiset lähtivät porukalla kävellen kalaan. Syksyllä järjestettiin puutarharetki Seinäjoelle sekä kansainvälisenä maaseudun naistenpäivänä Hyvän Olon päivä Toholammilla. Hyvän olon päivässä ”ladattiin akkuja”

upeissa Hirvikosken maisemissa. Ohjelmassa oli naurattavaa ohjelmaa, hyvää ruokaa ja seuraa, liikuntaa sekä naisellista hemmottelua.

Lokakuussa järjestettiin Naiset maaseudun kehittäjinä -seminaari Kannuksessa, Keski-Pohjanmaan maaseutuopistolla. Seminaariohjelmassa oli mm. puheenvuoroja yrittäjinä maaseudulla toimivilta naisilta, sekä tietoisuuksia erilaisista hankerahoitusmahdollisuuksista. Syksyn Jälkipuinnit -tilaisuudessa Kannuksessa MKNn väki esitteli toimintaansa ja tarjosi kahvia ja ruisleipää Valion ja paikallisen leipomon tuella.

Joulukuussa naiset repäisivät itsensä irti kodin jouluvalmisteluista ja suuntasivat matkansa Tallinnan risteilylle kuulemaan Yö-yhtyeen 30-vuotisjuhlakonserttia. Matkan aikana ostoksia tehtiin mm. Wetterhoffin käsityömyymälässä, Havin tehtaanmyymälässä Riihimäellä sekä Kirkkonummella Luomenen tehtaanmyymälässä.

Tapahtumat

- 17.1. Arjen askelissa -kampanjan lähtölaukaus, Reisjärvi
- 20.2. Hyvän Olon messut, Perho
- 5.3. Teatteriretki Kokkolaan, ”Kuin ensimmäistä päivää”
- 8.3. Laskiaistiistai, Koukussa kalaan -ruokatapahtuma, Kokkola
- 22.3. Piispattaren tapaaminen, Oulu
- 9.4. Ilon Päivä, Perho, eteläpohjalaiset keskipohjalaisten vieraana
- 21.5. Päivävaellus Kalajoen hiekkasärkillä
- 28.5. Puutarharetki Seinäjoelle
- 11.6. Impin päivä, kävellen kalaan
- 11.-17.7. Kaustisen Kansanmusiikkijuhlien ruokahuolto
- 8.-10.7. Reisjärven Lupa laulaa -karaokefestivaalien ruokahuolto
- 1.10. Käsityömessuretki Seinäjoelle
- 10.10. Naiset maaseudun kehittäjinä -seminaari, Kannus
- 10.10. Jälkipuinnit, Kannus
- 15.10. Hyvän olon päivä, Hirvikosken kurssikeskus, Toholampi
- 30.11. Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten vuosikokous, Kokkola
- 16.-18.12. Yö-konserttiristeily, etelä- ja keskipohjalaisten naisten risteilyretki

Hankkeet

Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaisilla ei ollut vuoden 2011 aikana käynnissä itse hallinnoimia hankkeita eikä osatoteutushankkeita.

Yhteistyöhankkeet, joissa Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten edustaja oli mukana hankkeen suunnitteluvaiheessa ja mahdollisesti myös toteutuksessa:

- Keski-Pohjanmaan 4H-piiri: Ajokortti työelämään -hanke
- Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto: Green Care -yrittäjyyden edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä
- Kokkolan Ammattiopisto: Elintarvikealan kehittäminen Keski-Pohjanmaalla
- Teknologiakeskus KETEK Oy: Keski-Pohjanmaan luonnontuotealan innovaatioverkosto

lemmissä tapahtumissa oli myös opiskelijoita tutustumassa suurten tapahtumien järjestämiseen ja muonittamiseen.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Piirikeskus ohjasi maisemanhoidon neuvontaan liittyvät työtehtävät muihin piirikeskuksiin.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Elintarvikeyrittäjien verkottumiseksi ja keskisuomalaisen ruokakulttuurin edistämiseksi Keski-Suomen piirikeskus jatkoi läheistä yhteistyötä Jyväskylän ammattikorkeakoulun elintarvikehankkeiden kanssa. ProRuokakulttuuri-hankkeen toimeksiantona piirikeskuksessa tehtiin selvitys ”Ammattikeittiöt ja lähiruoka Keski-Suomessa”. Helsingissä Rautatientorilla olleen Herkkujen Suomi-tapahtuman Keski-Suomen osaston käytännön toteutuksesta vastasi piirikeskus yhdessä hankkeiden kanssa. Yhteistyönä toteutettiin myös karjalainen ruokaretki pohjoiskarjalaisiin yrityksiin sekä ammattikeittiöille suunnattu ympäristövastuullisuuskoulutus.

Piirikeskuksen neuvojat ohjasivat yrityksiä liiketoimintasuunnitelmien ja kannattavuuslaskelmien teossa. Yrittäjiä opastettiin myös erilaisten maaseudun pienyritysten kehittämistukien käyttöön. Yhteistyö tiivistyi entisestään ProAgrian yritysneuvonnan kanssa. Maa- ja kotitalousnaisten yritysneuvojat osallistuivat järjestön valtakunnalliseen yritysneuvojen valmennukseen, josta saatiin syventävää osaamista yritysneuvonnan saralle. Hygieniaosaamistestejä järjestettiin tilauksesta ja toiminnanjohtaja teki Maakuntien Parhaat sekä Hyvää Suomesta -auditointeja.

Piirikeskus järjesti yhteistyössä Keski-Suomen Yrittäjänäisten, Keski-Suomen ELY-keskuksen ja Finnveran kanssa Naisyrittäjyysseminaarin – naisenergiaa maalta ja kaupungista teemalla ”liiketoimintaosaaminen”. Tilaisuuteen osallistui 280 henkilöä. Tämän lisäksi piirikeskus järjesti koulutustilaisuuden aiheena ”Muutos ja mahdollisuus” liittyen yrittäjien hyvinvointiin. Piirikeskuksessa aloitettiin myös hankevalmistelut lähiruokaan ja keruutuotteisiin liittyen.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Arjen askelissa -kampanjaan osallistui Keski-Suomesta seitsemän ryhmää. Valtakunnallisen askeltenkeräyskilpailun voittaja on Ikolan pienviljelijäyhdistyksen Havumäen ryhmä Keski-Suomesta. Ryhmässä oli mukana kuusi kävelijää ja heistä jokainen käveli kolmen viikon aikana keskimäärin 430 000 askelta.

Anoppi- ja miniäsuhteen kiemurat -luento sekä naurujooga keräsivät Karstulan virkistyspäivään kymmeniä naisia. Laukaan Tupaswillassa pidettyyn Ilon kesäiltaan osallistui samoin useita kymmeniä naisia. Illan aikana pohdiskeltiin arkiliikunnan merkitystä, tutustuttiin luonnon kuntosaliin, tehtiin improvisaatioharjoituksia teatteriohjaajan johdolla sekä testattiin mahtisavusaunaa.

Vuosittainen edustajakokous pidettiin Viherlandiassa, monipuolisessa puutarhakeskuksessa. Kokousasioiden käsittelyn lisäksi kuultiin Puutarhurin Vihervinkki ja tutustuttiin puutarhakeskuksen antimisiin.

Maa- ja kotitalousnaisten toiminnasta tiedotettiin yhdistyskirjeillä, sähköpostitse, verkkosivuilla, ProAgria Keski-Suomen tiedotussivuilla Suomalaisessa Maaseudussa sekä Facebookissa. Myös KOTI-lehteä on markkinoitu aktiivisesti erilaisissa tilaisuuksissa.

Tapahtumat

- 19.2. Muutos ja mahdollisuus yritysmaailman muutoksessa -koulutus, Hankasalmi
- 23.3. Anoppi- ja miniäsuhteen kiemurat ja naurujoogaa, Karstula
- 5. – 6.4. Opintomatka Pohjois-Karjalaan
- 8.4. Naisyrittäjyysseminaari, Jyväskylä
- 1.6. Ilon kesäilta, Laukaa
- 21.6. Kala on enemmän kuin ruoka Keski-Suomen maaseudulla -kalastuspäivä, Laukaa
- 23.8. Lähiruokaviesti, Pohjoinen Keski-Suomi
- 31.8 Valtakunnallinen kalastuspäivä, Jyväskylä
- 17.–18.9. Ween Maan Wiljaa -kala- ja elomarkkinat, Jyväskylä
- 1.10. Varsinainen edustajakokous ja Puutarhurin Vihervinkki, Jyväskylä
- 19.–22.10. KoneAgria-maatalouskonenäyttely, Jyväskylä
- 11.11. Kalateemapäivä Citymarketissa, Jyväskylä

Hankkeet

Piirikeskus mukana toteutuksessa

Keski-Suomen maaseutumatkailun kilpailukyvyyn parantaminen tiedottamisen keinoin
(Maalla tiedotushanke Jyväskylän ammattikorkeakoulu)

Pro Ruokakulttuuri (Jyväskylän ammattikorkeakoulu)

Aitoja Makuja ja Elinvoimaa - ruokaketjun mikroyritysten kilpailukyvyyn edistäminen
(Jyväskylän ammattikorkeakoulu)

Verkostot perheyrittäjän apuna muutosvalmiuden haasteissa: Näkökulmaverstas yrittäjille (Maaseudun Sivistysliitto)

KYMENLAAKSON MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta

Puheenjohtaja	Merja Pekkala, Iitti
Varapuheenjohtaja	Marja-Leena Mäkelä, Kouvola Elimäki
Jäsen	Anu Porkka, Kouvola, Valkeala
”	Tuija Punkanen, Kouvola, Anjalankoski
”	Marianna Kansikas, Kouvola, Valkeala
”	Heljä Nopanen, Hamina
”	Päivi Koskinen, Hamina
”	Tuula Ahola, Kouvola, Anjalankoski
”	Päivi Metso, Kouvola, Myllykoski
”	Lena Nikkilä, Iitti
”	Airi Pieksämä, Kouvola, Anjalankoski

Kymenlaakson Maa- ja kotitalousnaisten toiminnassa nousi vahvasti esiin ruokakulttuurin edistäminen ja reseptiikan kehittäminen erityisesti matkailuelinkeinon tarpeisiin. Lähiruoka ja kestävä kehitys näkyivät tapahtumien teemoissa ja neuvonnassa. Piirikeskuksen kylämatkailuhankkeen avulla käynnistettiin paikalliskulttuuriin perustuvan kylämatkailun edistäminen. Hanke keskittyy maaseutukulttuurien eri osa-alueiden tuotteistamiseen mukaan lukien myös maisema. Ympäristöneuvonta painottui maatalouden vesiensuojeluun ja luonnonhoidon edistämiseen.

Elämään makua yhdessä tehden

Kotitalousneuvonnassa järjestettiin Arktisten Aromien kanssa yhteistyönä Kaveriksi Kasviksia- koulutapahtumia yhteensä neljä. Ruisleipätalkoot -kampanjatapahtuma toteutettiin maakunnallisena lähiruokamessuilla Elimäellä syyskuussa. Osallistuimme myös maaseutumarkkinoille Kotkassa, jossa ruisleipä oli vahvasti esillä toiminnan esittelyssä.

Ruokakulttuurin edistämistä aloitettiin heinäkuussa hankkeessa Loving Local Values, jossa kylätuotteistusta kohdennetaan myös ruokakulttuurin säilyttämisen puolesta. Yksi tärkeimmistä hankkeessa tehtävistä toiminnoista on kerätä reseptiikkaa alueen ihmisiltä, johon liittyy jokin mukava ruokatarina. Tämä työ jatkuu vuonna 2012 Kymenlaakson kulttuurivuoden yhteydessä. Yhteistyötä tehtiin paljon eri sidosryhmien kanssa. Kestävän kehityksen verkoston kanssa toteutettiin Luomu ja Nuoret -tapahtuma, joka edisti luomuruoka tietoisuutta.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Maisemanhoidon neuvonnassa painopiste oli vesiensuojelun suunnittelussa. Enäjärven valuma-alueelle laadittiin kosteikkojen, suojavyöhykkeiden ja luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Lisäksi toteutettiin vesiensuojelusuunnittelua RAVI –hankkeessa yhteistyössä Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen ja ProAgrian kanssa. Erityistukisuunnittelussa ja -neuvonnassa painopiste oli myös suojavyöhykkeiden edistämässä sekä sopivien kosteikkokohteiden kartoituksessa. Maisemalaidunnus ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen olivat teemoina naudanlihan tuottajien koulutuksessa.

Maakuntakaavan vaikutukset Kaakkois-Suomen maaseudun hankkeen loppuraportti valmistui alkuvuodesta. Se on samalla arviointi- ja seurantamalli maaseutualueiden sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arviointiin.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Maa- ja kotitalousnaisten rooli Kymenlaaksossa on ollut täydentää yrityspalveluiden neuvontaa siinä rajapinnassa, missä elintarvikelain määrittelemät muodot tulevat vastaan. Piirikeskuksesta tehtiin omavalvontasuunnittelua sekä liiketoimintojen arviointia. Yhdistykset ja oppilaitokset tilasivat hygieniapassikoulutuksia ja -testejä. Matkailuyritysten kontaktoiminen on hankkeiden kautta ollut jatkuvaa. Alueella matkailuyritystoimialaa on selvästi kysyntää, jo pelkästään Helsingin läheisyyden vuoksi. Matkailutuotteiden suunnittelu alueellisista aidoista kulttuurillisista lähtökohdista on maa-seudulla toimivien matkailuyritysten voimavara. Tätä työtä piirikeskuksessa tehdään niin tarinoiden, kulttuuriperintökohteiden ja muiden asiaa tukevien tuotekokonaisuuksien parissa.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Järjestötyössä olemme pyrkineet säilyttämään yhteisöllisen Kymenlaakson Helmiä-päivän, joka tänä vuonna toteutettiin Repoveden maisemissa. Paikalla oli viisikymmentä naista vaeltamassa tuttuja polkuja ja tutustumassa alueen matkailukohteeseen.

Kiersimme kylätapahtumissa loppuvuodesta, jossa etsittiin aiheita kylämatkailun tuotteistamiseen alueella. ProAgria Kymenlaakson järjestöneuvonnassa tärkeä rooli tänä vuonna oli tuleva Etelä-Suomen ProAgrioiden yhdentyminen. Järjestökenttää tiedotettiin loppuvuodesta kyseisen asian tiimoilta sekä jäsenistölle tiedotettiin asiasta järjestökirjeessä. Naisvoimaa nettijärjestö perustettiin Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen suunnittelemana. Piirikeskuksesta markkinointiin tätä palvelua jäsenistölle. Järjestömme lehti Koti kulki tapahtumissa mukana ja markkinoimme sitä myös aktiivisesti. Yhdistysten järjestämissä tapahtumajärjestelyissä piirikeskuksesta oltiin myös mukana. Herkkujen Suomi- tapahtumassa senaatintorilla olivat Maakansan maa- ja kotitalousnaiset paistamassa muurinpohjalettuja, jotka saivat todellisen suosion. Myös lähiruokamessuilla Elimäellä sekä litti- iltamissa Kausalassa naisten yhdistykset olivat hyvin esillä.

Tapahtumat

25.5.2011	Koukussa Kalaan, Kouvola
8.6.2011	Kymenlaakson Helmiä Päivä
5.9.2011	Kaveriksi Kasviksia, Mäntypuiston koulu, Kouvola
8.9.2011	Kaveriksi Kasviksia, Kannusjärven koulu, Hamina
9.9. -10.9.2011	Elimäen Lähiruokamessut, Ruisleipätalkoot
27.9.-1.10.2011	Vaellusmatka Irlantiin

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana
 Maakuntakaavan vaikutukset Kaakkois-Suomen maaseudun elinvoimaisuuteen
 Loving Local Values- esiselvityshanke
 Loving Local Values- hanke 2011–2014

Piirikeskus mukana toteutuksessa
 HoReCa-ketjun kehittämishanke
 Särvintä Pöytään- hanke yhteistyössä (ProAgria Etelä-Karjala/Maa- ja kotitalousnaiset)
 Ravi (=Ravinteet satoon – vesistöt kuntoon –hanke) (Kaakkois-Suomen ELY-keskus)
 Naudanlihaa kannattavasti (ProAgria Kymenlaakso ry.)
 Kaakkois-Suomen tukitieto –hanke (ProAgria Kymenlaakso ry.)

LAPIN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Hallitus

Puheenjohtaja	matkailuyrittäjä	Anu Tammela, Tervola
Varapuheenjohtaja	metsätalousinsinööri	Taina Kuusela, Simo
Jäsen	koulutuspäällikkö	Helena Ailunka, Rovaniemi
Jäsen	perushoitaja	Kaisa Alatarvas, Posio
Jäsen		Sonja Välimaa, Ylitornio
ProAgria Lappi	johtaja	Simo Alaruikka, Rovaniemi
Sihteeri	vt.toiminnanjohtaja	Anneli Salmela, Kemijärvi

Lapin Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen toimintavuosi oli vilkas ja historiallinen. Kymmenen vuoden tauon jälkeen ja sääntömuutoksen kautta, saimme naisille oman edustajakokouksen. Edustajakokoukseen, joka oli samalla järjestön virkistyspäivä, osallistui satapäinen naisjoukko. Toiminnastamme myös vuosia pois ollut maisemanhoidonneuvoja aloitti työt elokuussa. Saimme järjestöömme valtakunnallisesti vaikuttavia kummijäseniä. Toimintaa teimme tutuksi painamalla Maa- ja kotitalousnaisille oman vuosikalenterin.

Maa- ja kotitalousnaisten hallitus on pitänyt neljä kokousta vuoden aikana. Osallistuimme ProAgria Lapin johtoryhmän kokouksiin Maa- ja kotitalousnaisten toiminnan kautta. Olemme saaneet uusia yhteistyökumppaneita, joiden kanssa on järjestetty erilaisia kampanjoita ja järjestöllisiä tapahtumia.

Maisemanhoitoon liittyvä ja Ely-keskuksen rahoittama Maisemat Ruotuun -hankkeessa on järjestetty kyläkävelyjä, kartoitettu arvokkaita maisema-alueita sekä avustettu rahoituksen hakemisessa. Toimintaan on liittynyt neuvontaa, koulutusta ja konsultointia.

Elämään makua yhdessä tehden

Valtakunnallisen elintarvikekampanjan kalan puolesta kampanjoitiin yhteistyössä Lapin Kalatalouskeskuksen kanssa osallistumalla piirikeskuksen joukkueella Made-pilkinnän haastekilpailuun, kilpailussa sijoituimme neljännelle sijalle. Olimme myös mukana Pellon maaseutunäyttelyssä, Maa-seudulta Käsin messuilla Tervolassa sekä valtakunnallisen kalastuspäivän merkeissä Rovaniemellä. Tapahtumissa maistatettiin lappilaista lähiruokaa siikawokkia, johon oli käytetty perunaa, kasviksia ja Lokka-Porttipahdan siikaa.

Yhteistyössä koulujen kanssa järjestetyt Kaveriksi kasviksia -tapahtumissa neuvonnan pääpaino oli erilaisten kasvien tunnistaminen, kasvien monipuolisen käytön lisääminen ja terveellisen ruokalautasen koostaminen. Kasvispäivät olivat innostavia ja mustan laatikon tuoksut arvoituksellisia. Koko perheen luontoretkitapahtuman kautta tutustuttiin luonnonmarjoihin, kasveihin ja sieniin yhdessä Posion päiväkodin lasten kanssa.

Ruoka- ja leivontakursseja pidettiin yhteistyössä kansalaisopiston ja jäsenjärjestöjen kanssa. Kurssitoimintaa toteutettiin yhteistyössä myös OK- opintokeskuksen kanssa. Ikääntyville ja työttömille pidettiin ravitsemukseen ja ateriasuunnitteluun liittyviä luentoja. Talouden hallintaan ja kodin tilojen ja pintojen siivoukseen sekä tekstiili – ja vaatehuoltoon liittyviä luentoja pidettiin yhteistyössä Itä-Lapin ammattiopiston kanssa.

Älä ruoki hukkaa -kampanjan tavoitteena on vähentää kotitalouksissa syntyvää ruokahävikin määrää. Neljä tilaisuutta järjestettiin yhteistyössä Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekahviloiden kanssa ihan pohjoisinta Lappia myöten. Tilaisuuksiin osallistui äitejä ja isiä lasten kanssa sekä muutamia isovanhempi. Tilaisuudet jatkuvat vuoden 2012 aikana.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Maisemanhoidon neuvonta käynnistettiin pitkän tauon jälkeen, kun piirikeskukseen saatiin uutena työntekijänä maisemanhoidon neuvoja. Toiminta painottui pääosin Lapin ELY-keskuksen Maisemat ruotuun -hankkeen toteuttamiseen. Syksyn aikana järjestettiin kyläkävelyitä, tehtiin neuvontakäyn- tejä, pidettiin kyläiltoja kylämaisemanhoitoon liittyen ja esiteltiin Maa- ja kotitalousnaisten tarjoamia palveluja eri tapahtumissa. Toimintaa oli Etelä- ja Keski-Lapissa. Maisemanhoitopalveluita tuotiin esille maakunnan tiedotusvälineissä kuten lehdissä ja lapinradiossa. Asetettuihin tavoitteisiin pääs- tiin, vaikka hanke lähti käyntiin myöhässä suunnitellusta aikataulusta.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Maaseudun pienyritysneuvonnassa ja koulutustapahtumissa asiantuntijapalveluita myytiin Itä-Lapin ammattiopiston hallinnoimalle hankkeelle ”Luonnontuotteita Itä-Lapista”, johon laadittiin opetus- suunnitelma, sekä esiselvitystyönä kartoitettiin kaikki hankkeet joita Itä-Lapissa on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Maa- ja kotitalousnaisia on aktivoitu yhteiseen toimintaan. Toiminnan ja tunnettuuden lisäämiseksi Lapin Maa- ja kotitalousnaisille painatettiin oma vuosikalenteri. Järjestettiin erilaisia kampanjoita, tapahtumia ja virkistyspäiviä sekä osallistuttiin muiden tahojen järjestämiin tilaisuuksiin. Tapahtu- missa on ollut Maa- ja kotitalousnaisten näyttävät osastot, missä on kerrottu naisten toiminnasta, esitelty ja myyty järjestötuotteita sekä markkinoitu KOTI- lehteä ja Naisvoimaa nettiyhdistystä. Maa- ja kotitalousnaisten toiminnasta on tiedotettu yhdistyskirjeillä, verkkosivuilla, Kotilehden, Maaviestin, Lapin radion, sekä sähköpostin välityksellä.

Yhteistyöpalavereita on pidetty mm. Lapin Metsäkeskuksen sekä Rovaniemen ammattikorkeakou- lun kanssa Green Care- toiminnasta.

Kummijäseneksi olemme saaneet henkilöitä, joiden asema valtakunnallisesti katsottuna on merkit- tävä. Perinteiseksi muodostunutta Sadonkorjuujuhlaa ja kiitosjumalanpalvelusta vietettiin Ylitorniol- la yhteistyössä Maa- ja kotitalousnaisten, seurakunnan, MTK:n ja 4H-yhdistyksen kanssa. Kesäkuun 11 päivä on Impin päivän suvikuntoilupäivä, joka on muodostunut perinteiseksi Maa- ja kotitalousnaisten yhteiseksi kuntoilu- ja yhdessäolon tapahtumaksi. Impin suvikuntoilupäivä sai jälleen Lappilaiset maa- ja kotitalousnaiset runsain joukoin liikkeelle omilla kylillään.

Tapahtumat

- 28.1. Kalakampanjan avaus Made-pilkkiin osallistuminen piirikeskuksen joukkueella, Kemijärvi
- 1.2. Valokuvanäyttely Lotta toiminnasta yhteistyössä Marttojen kanssa, Kemijärvi
- 16.4. Lapin maa- ja kotitalousnaisten edustajakokous 10.vuoden tauon jälkeen, Rovaniemi
- 16.4. Järjestöväen virkistyspäivä, Rovaniemi
- 10.5. ProAgria Lapin vuosikokous, Rovaniemi
- 13–14.8. Maaseutunäyttely, Pello
- 24.8. Meltosjärven kyläkävely, Ylitornio
- 27–28.8. Maaseudulta käsin messut, Tervola
- 31.8. Valtakunnallinen kalastuspäivä, Rovaniemi
- 31.8. Kantojärven kyläkävely, Tornio
- 1.9. Kieringin kyläkävely, Sodankylä
- 15.9. Metsäenergiapäivä, Rovaniemi
- 4.9. Tepaston kyläkävely, Kittilä
- 6.9. Lasten luontoretki, Posio

- 7.9–14.9. Kaveriksi kasviksia koulutapahtumat 4 kpl, Rovaniemi, Posio, Sodankylä 2 kpl
18.9. Sadonkorjuu kiitosjumalanpalvelus, Ylitornio
18.9. Sadonkorjuujuhla, Ylitornio
19.10. Lapin MKN- piirikeskus ja hallitus alueseminaari, Rovaniemi
27.9. Älä ruoki hukkaa tilaisuudet, Ivalo ja Inari
17- 22.11. Älä ruoki hukkaa tilaisuudet Kemijärvi 2 kpl

Hankkeet

Piirikeskus on osallistunut toteutukseen:

- Luonnontuotteita Itä-Lapista -hanke
- Maisemat ruotuun -hanke, Lapin ELY-keskus

OULUN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Hallitus

puheenjohtaja	emäntä	Helena Pitkälä, Haapavesi
varapuheenjohtaja	emäntä	Anita Junntila, Tyrnävä
jäsen	toiminnanjohtaja, opisk.	Eeva-Kaisa Karhu, Utajärvi
jäsen	emäntä	Ulla Käkilehto, Kuusamo
jäsen	emäntä	Armi Nikola, Siikajoki
jäsen	emäntä	Auli Vuolteenaho, Haapajärvi
jäsen, sihteeri	toiminnanjohtaja	Maija-Liisa Tausta-Ojala, Oulu

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen neuvontatyössä on tavoitteena maaseudun naisten, perheiden ja ihmisten hyvinvoinnin edistäminen, yritystoiminnan vahvistaminen, ruokaa ja elintarvikkeita käsittelevien maaseudun yritysten laadun, omavalvonnan ja hygieniatason kohottaminen, kotitaloudellisen ja kuluttaja neuvonnan antaminen sekä maisemanhoidollisen neuvonnan toteuttaminen yhteistyössä sidosryhmien ja alueella toimivien muiden hankkeiden kanssa. Kertomusvuosi on ollut kaikilla neuvontamme osa-alueilla hyvin aktiivista käytännön toimintaa. Jokaisella neuvonnan avaintulosalueella on tehty paljon niin jäsen- ja asiakasneuvontatyötä kuin verkosto- ja sidosryhmäyhteistyötä. Piirikeskuksen hallitus on pitänyt vuoden aikana 6 kokousta.

Elämään makua yhdessä tehden

Maa- ja kotitalousnaisten teemaelintarvikkeena oli vuonna 2011 kala – Koukussa kalaan. Teeman toteuttamiseen osallistuttiin luentojen, tiedottamisen, kurssien ja näyttelyjen avulla. Kalan käsittelyn ja kotimaisen kalan käytön monipuolistamisen ruokakursseja järjestettiin sekä keväällä että syksyllä, jolloin kotimaista kalaa oli hyvin saatavilla. Ahvenen fileoiminen täysin ruodottomaksi ja mateen fileointi ja kypsentyminen paistamalla olivat monille uusista oppeja. Kampanjan toteuttamiseen osallistuivat aktiivisesti sekä Maa- ja kotitalousnaisten yhdistykset että piirikeskuksen toimihenkilöt. Ruuanvalmistuskursseja pidettiin mm. seuraavista aiheista: Koukussa kalaan, Äijäruokaa -ruokakurssi miehille, Sienet suuhun ja säilöön, Kala- ja kasvisruoka, Salaattikurssit, Välipalat, Voi-leipäkakut, Täytekakut, Hyvän iän ravitseminen, Talviset ovikoristeet, Kurssitoimintaa on toteutettu yhteistyössä OK-opintokeskuksen kanssa. Vuoden aikana toteutettiin Älä ruoki hukkaa tilaisuuksia lasten päiväkerhoissa sekä Kaveriksi kasviksia -tapahtumia kouluissa.

Pienelle maaseutuyritykselle on annettu neuvontaa keittiön suunnittelussa. Kotitalousneuvoja Helena Lahdenperä on kuulunut Maa- ja kotitalousnaisten valtakunnalliseen nettineuvojaverkostoon.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Pohjois-Pohjanmaan kunnat, kylät ja asukkaat osallistuivat aktiivisesti tilaisuuksiin ja tapahtumiin, joissa aiheina olivat maaseutuympäristön hoito, vesiensuojelu, kulttuurihistoriallisten arvojen vaaliminen, umpeenkasvun ehkäisy ja perinnemaisemien hoito.

Vuoden 2011 aikana edistettiin maaseudun elinvoimaisuutta monella eri sektorilla. Mielenkiintoisia avauksia saatiin maiseman- ja ympäristöhoidon sekä bioenergiankorjuun yhdistämisessä niin että niistä olisi saatavilla entistä enemmän myös kustannushyötyjä. Vuoden aikana on aloitettu valtakunnan tasolla ensimmäisten ohjekorttien tekeminen, jossa on yhdistetty samaan pakettiin bioenergia-maisema näkökulmat. Työ jatkuu 2012. Ohjekorttien taustalla ovat mm. maisemaselvitykset joita on tehty vuosien 2010–2011 aikana Pudasjärvelle, Raaheen ja Pyhännälle. Seuraavana vuorossa on Liminka, jatkuen vuonna 2012. Kentällä on ymmärretty umpeenkasvaneiden alueiden, jokivarsien ja joutoalueiden raivauksien tarve ja bioenergia mahdollisuudet hoidon kustannuksia vähentävänä tekijänä. Raivauksiin liittyviä erityiskysymyksiä selvitettiin mm. luonnonsuojelualueilla.

Monivaikutteiset kosteikot ja vesiuomien muotoilu olivat edelleen suosittuja aiheita riistatalouden, luonnonhoidon kuin vesiensuojelunkin kannalta. Maa- ja kotitalousnaisten toiminnassa painottui käytännönläheinen neuvonta ja vuoden aikana mietittiin maaseudun asukkaita ja maaseutu ympäristöä koskevia erityiskysymyksiä liittyen esim. maiseman tuotteistamiseen ja maisemalaiduntamiseen. Tärkeänä työvälteenä maaseutu ympäristönhoidon edistämiseksi olivat erilaisten maatalouden ympäristötukimuotojen mahdollisuuksista tiedottaminen. Näihin kaikkiin seikkoihin kiinnitettiin huomioita myös maatalojen ympäristönhoitoon liittyvässä neuvonnassa. Ympäristöneuvontaan kuului myös tapahtumia lähiruoan edistämiseksi, esimerkkinä suoramyyni- ja lainsäädäntöasioista tiedottaminen.

Tulevan ohjelmakauden osalta osallistuttiin suunnittelutyöryhmiin ja tehtiin yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa ensimmäisiä kannanottoja. Maisemanhoidon neuvonnassa tilaisuuksia, tapahtumia ja luentoja kertyi kaikkiaan 87 kpl joissa osallistujia 1 456 kpl, Kyläkävelyitä pidettiin 4 kpl sekä näyttelytapahtumia 3 kpl, joissa 450 kävijää. Ympäristöneuvontaa 78 kpl ja mediapalveluita 83 kpl. Erilaisia laaja-alaisia suunnitelmia tai raportteja valmistui kaikkiaan 13 kpl ja erityistukisuunnitelmia 3 kpl.

Yhteistyötä tehtiin Pohjois-Pohjanmaan maaseudun asukkaisiin ja yrityksiin kohdistuvassa neuvonnassa: MTK Pohjois-Pohjanmaa (vesiensuojelu), Oulun Riistanhoitopiiri (riistan ja luonnon elinympäristöjen hoito), Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa (metsäluonnonhoito), Pohjois-Pohjanmaan ELY keskus - maaseutu ja ympäristö (ympäristötuet, perinnemaisemat ja vesiensuojelu), Pohjois-Pohjanmaan liitto (kulttuuriympäristön ja maiseman hoito, aluerakenne ja maaseutualueet), Oulun kaupunki.

Omina hankkeina olivat YmpäristöAgro ja YmpäristöAgro II hanke, jonka suunnitelma laadittiin vuosille 2011–2014. Se sisälsi neljä erillistä laajaa osiota: maatalouden ympäristöasiat, luonnonmukainen tuotanto, lähiruoka, maatalousmaan käytön uudet näkökulmat ja eläinten hyvinvointi. Tavoitteena on myös välittää tietoa uusista ja olemassa olevista maaseudun ympäristönhoidon rahoitusmuodoista sekä valmistautua maatalouspolitiikan muutokseen, cap:n viherryttämiseen ja tulevaan ohjelmakautteen. Osallistuimme myös ProAgria Oulun hallinnoimaan Haja-asutuksen jätevesineuvonnan pilottihankkeeseen 2011, jota rahoitti Ympäristöministeriö. Jatkohanke liittyen jätevesineuvontaan on suunniteltu vuodelle 2012.

Mukana toteutuksessa tai työryhmissä oltiin Haapaveden maatalousalueiden monivaikutteisten kosteikkojen suunnittelussa, Bioenergian edelläkävijät maisemaosiossa Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaan sopimusyhteistyökumppanina, SYKE:n ja ELY:n Waterpraxis alueellisten vesienhoitosuunnitelmien edistämishankkeen työryhmissä ja ohjausryhmässä. Yhteistyötä tehtiin myös MTK:n Ympäristökuiskaajat-, HevosAgro-, PSK:n Kipinää kylille-, Metsähallituksen Linnut kansainvälisen matkailun kärkituotteeksi- sekä MASVA- hankkeissa.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Maaseudun pienyrittäjyyttä tukevaa neuvontaa on annettu mm. tuotekehityksessä ja hinnoittelussa, ohjaten liiketoimintasuunnitelmia, laskelmia sekä muuta yrittäjä/yrityskohtaista neuvontaa niin puhelimitse kuin yrityskohtaisin käynnein.

Omavalvontaan ja hygieniaan liittyvä koulutus ja neuvonta on hyvin tärkeä ruokapalvelu- ja elintarvikeyrityksille suunnattu yritysneuvonnan palvelu. Neuvontatyö on suunnattu erityisesti maaseudulla toimiville ruoka- ja majoituspalveluja tarjoaville yrityksille sekä muille elintarvikkeita käsitteleville yrityksille. Omavalvontasuunnitelmien laadinnassa ja päivityksessä on ohjattu yrittäjiä.

Elintarvikeyrittäjien verkostoitumista on edistetty osallistumalla Ruoka-Suomen teemaryhmän toimintaan sekä toimimalla maakunnallisena toimijana Aitoja makuja -hankkeessa, jossa on rakennettu nettiportaalia pienten ja keskisuurten yrittäjien yhteys- ja valikoimatiedoille. Aitoja makuja -nettiportaalia on esitelty ja tehty tunnetuksi yrittäjille ja kuluttajille järjestämässämme koulutuksissa

ja tapahtumissa. Teemaryhmän työhön liittyen olemme tehneet tuotekortti asiaa tunnetuksi järjestämällä PTY:n kanssa tuotekortti seminaarin sekä tuotekorttityöpajoja.

Yrittäjyysneuvonnassa hanketoiminnalla on suuri merkitys. Taitajien tierna -jatko-hankkeessa aktivoitiin pohjoispohjalaisia elintarvike-, käsityö- ja matkailualan yrittäjiä verkostoitumaan, monipuoliseen yhteistyöhön sekä kehittämään toimintaansa ja tuotteitaan seminaarien, työpajojen, koulutusten ja yhteisten messu- ja tapahtumaosallistumisten avulla. Tehtiin yhteistyötä alueen eri toimijoiden ja organisaatioiden kanssa tapahtumien järjestämisessä ja niihin osallistumisessa. Yhteistyötahoja olivat mm. Pohjois-Pohjanmaan liitto, Kalajoen ammattiopisto Artema, Art360-hanke, Kierikki, Geopark, Metsähallitus, Syötteen lumoa -hanke, Oulun Liikekeskus ry, Oulun seudun ammattiopiston Pikisaaren yksikkö ja Oulun ammatillinen aikuiskoulutuskeskus. Hankkeen järjestämien messujen yhteisosastojen kautta yrittäjät ovat tutustuneet uusiin yhteistyökumppaneihin ja saaneet tuotteilleen uusia jälleenmyyntipaikkoja Pohjois-Pohjanmaalla ja muualla Suomessa. Hankkeen kolmas toimintavuosi on ollut tiiviin ja vuorovaikutteisen yhteistyön aikaa. Muun muassa käsityöläisten joukko on perustanut yritysryhmähankkeen. Lisäksi vuoden lopussa järjestetyn Taitajien tiernan Joulutorin positiiviset yhteistyökokemukset innostivat yrittäjiä suunnittelemaan jatko-yhteistyötä. Koulutuspäiviä kertyi kuluneen vuoden aikana yhteensä 1 383 eli enemmän kuin koko hankkeen aikana siihen saakka.

Ruukin MTT:n kanssa toteutetaan Peruna paremmaksi -hanketta, jonka tavoitteena on koko perunaketjun kehittäminen viljelystä ruoantuotantoon ja -valmistamiseen asti. Oulun maa- ja kotitalousnaiset toimivat yhteistyössä ammattikeittiöiden ja viljelijöiden kanssa. Tavoitteena on saada toimiva keskusteluyhteys keittiöiden, jalostuksen ja viljelijöiden kesken. Hankkeessa toteutettiin ammattikeittiöille suunnattu kysely lisäkeperunan käytöstä ja sen laatuongelmista.

Laadukasta ja monipuolista yritystoimintaa kylille- koulutushankkeen tavoitteena oli löytää palvelun tuottajia kyliltä mahdollisimman läheltä avun tarvitsijoita. Hankkeessa koulutettiin olemassa olevia ja tulevia yrittäjiä. Hankkeen viimeiset koulutukset pidettiin helmikuussa 2011, yrittäjien erityiskiinnostuksena oli uudet tuulet kakkujen koristelussa, aiheesta pidettiin useampi koulutustilaisuus. Masva-hankkeen avulla on voitu auttaa maaseutumaisilla alueilla yritystoimintaa suunnittelevia yritysidean arvioinnissa ja ohjata eteenpäin esimerkiksi maaseutuyritysten tukien hakemisessa. Myönteinen lähiruoka -keskustelu on virittänyt monella maatilalla ajatuksen omien tuotteiden suoramyyntistä. Uutta yritystoimintaa on alettu suunnitella mm. liha- ja maitotuotteiden valmistukseen. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointipalvelualan selvityshanke toteutettiin 1.1. – 30.6.2011. Selvityshankkeen tavoitteena oli kartoittaa ja tuottaa tarvittavaa perustietoa maaseudun hyvinvointipalveluyritysten kehittämistarpeista ja ideoista sekä kuntasektorin palvelustrategioiden nykytilasta Pohjois-Pohjanmaalla. Teemahaastattelututkimuksella selvitetään kuntasektorin ja alueen hyvinvointipalvelualalla toimivien pienyritysten välisen yhteistyön mahdollisuudet sekä haasteet.

Selvityksen kohderyhmänä olivat sellaiset yritykset, yhdistykset ja järjestöt, jotka tuottavat hyvinvointipalveluja, kuten kotitaloustyötä, kiinteistön kunnossapitotöitä, kotisairaanhoidoa, terveyspalvelua, palveluasumista, fysioterapiaa, kotipalvelua, kuljetuspalvelua tai muuta kuntoutus- ja virkistyspalvelua. Toisena kohderyhmänä olivat kuntien, ja muiden viranomaisten toimijat, luottamushenkilöt, omaishoitajat, jotka ostavat hyvinvointipalvelutyötä.

Selvitystyössä tehtyjen yrittäjien ja kuntatoimijoiden haastattelujen pohjalta voidaan sanoa, että sosiaali- ja terveysalan yrittäjät ovat alansa ammattilaisia, mutta yrittäjä- ja liikkeenjohtotaidoissa on vielä paljon puutteita. Selvitys osoitti, että erityisesti palvelujen markkinointi, hinnoittelu ja kustannuslaskenta sekä hankintaosaaminen tuottavat ongelmia. Haastattelututkimuksen yksi keskeinen tulos oli myös, että on tarvetta koota yhteen kuntahankkijat ja alueen yrittäjät keskustelemaan kuntien hankinnoista ja ostomahdollisuuksista, yrittäjien tuottamista tuotteista ja palveluista sekä nykykäytännöistä ja niiden ongelmista.

Hyvinvointipalvelualan kehittyminen Pohjois-Pohjanmaalla vaatii yritystoiminnan kehittämistä ja oikeat kohderyhmät tavoitettavaa markkinointia sekä yhteistyötä hyvinvointipalveluja tuottavan ja

ostavan välillä. Nykyisen muutoksen suunta sosiaali- ja terveystalouden tuottamisessa on ollut yksityisen sektorin toimijoiden merkityksen korostuminen. Kestävät ja kauaskantoiset uudistukset kansalaisten tarpeiden mukaisten, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävien palvelujen järjestämiseksi voivat toteutua vain julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyön tuloksena. Sitä varten tarvitaan kaikkien osapuolten välistä aktiivista ja avointa vuoropuhelua.

Tämän selvityshankkeen pohjalta tehtiin kehittämishankkehakemus Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskukselle ja HYPYT-hyvinvointipalvelutoimivaksi -hankkeelle saatiin myönteinen rahoituspäätös syksyllä 2011. Kaksivuotisen kehittämishankkeen toteuttaminen aloitetaan vuoden 2012 alusta. HYPYT-hankkeen tavoitteena on kehittää ja tukea hyvinvointipalvelualan yrittäjyyttä ja sen edellytyksiä.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Maaseudun naisten osallistuminen järjestölliseen toimintaan on vireää. Yhdistysten toimintaa tuettiin jatkamalla järjestön kehittämishanketta: Oulun läänin Talousseuran maataloussäätiön tukemana toteutettiin vuoden aikana 9 tilaisuuden järjestökoulutuskiertokierros, jossa perehdyttiin yhdistysten toiminnan suunnitteluun, verkostoitumiseen ja neuvonnan teemojen toteuttamiseen.

Maa- ja kotitalousnaisten valtakunnallisena järjestöllisenä kampanjana oli Arjen askeleet. Pohjois-Pohjanmaalta kampanjaan lähti mukaan 24 joukkuetta, joista 22 joukkuetta oli mukana valtakunnallisessa kilpailussa. Alueemme kilpailuun osallistujilta kertyi askeleita yhteensä 39 966 015. Kävelty matka vastaa 60 cm:n askelpituudella n. 24 000 kilometrin lenkkiä eli kävelimme Suomen pituuden edestakaisin 10 kertaa.

Yhdistyksissä pohditaan hyviä toimintamalleja sekä nimi- ja sääntömuutosasioita. Yhdistyksille on toimitettu materiaalia, käyty kokouksissa sekä ohjattu sääntömuutosten tekemistä.

Piirikeskus on järjestänyt suosittuja opinto-, kulttuuri- ja virkistysmatkoja. Ulkomaan matka suunniteltiin keväällä Italiaan ja syksyllä Pohjois-Norjaan. Loppusyksystä kuntoiltiin ja patikoitiin Kainuun maisemissa opiskellen kainuulaista ruokakulttuuria. Yhdistykset puolestaan ovat järjestäneet lukuisia retkiä jäsenilleen eri puolille Suomea.

Yhdistyksiin on pidetty yhteyttä kiertokirjeiden avulla, sähköpostia on käytetty yhä enemmän. Tiedottamisessa on käytetty internet sivuja sekä Maaviesti -lehteä. Lokakuussa alueemme maa- ja kotitalousnaisia osallistui Netti ohoi – pilottikoulutukseen, jossa tutustuttiin mm. sosiaalisen median hyödyntämiseen. Maa- ja kotitalousnaiset ovat mukana Naisten Valmiusliiton Oulun alueneuvottelukunnan toiminnassa ja Vapepan Oulun läänin toimikunnassa sekä muutamassa valmiusryhmässä

Tapahtumat

- 16.-21.1. Virkistysloma Härmässä
- 18.1. Lammasinfo ja lähituotannon mahdollisuudet, Pudasjärvi
- 26-27.1. Ympäristökuiskaajat – maatalouden ympäristöpäivät Oulussa. Pääjärjestäjänä toimiminen, useita yhteistyötahoja, Oulu
- 27.1. Yhdistyksille tietoa -ilta, Utajärvi
- 10.2. Kosteikkojen ja rantalakeuksien monipuoliset mahdollisuudet, Liminka
- 23.2. Maiseman- ja luonnonhoidon tuet yhdistyksille ja viljelijöille, Oulainen
- 24.2. Maiseman- ja luonnonhoidon tuet yhdistyksille ja viljelijöille, Haapavesi
- 24.2. Virkeyttä järjestötoimintaan, Nivala
- 2.3. Virkeyttä järjestötoimintaan, Kärsämäki ja Haapavesi
- 15.3. Virkeyttä järjestötoimintaan, Siikalatva, Pulkkila

- 22.3. Virkeyttä järjestötoimintaan, Alavieska ja Oulainen
- 23.3. Virkeyttä järjestötoimintaan, Pyhäntä
- 29.3. Tiedotustilaisuus maatalouden monivaikutteisten kosteikkojen suunnittelijoille, Oulu
- 29.3. Luova matka -starttiseminaari ja työpajat
- 2.4. Arjen askelissa –kampanjan virkistyspäivä Utajärvellä
- 9.-15.4. Kevätretki Toscaan ja Roomaan
- 18.4. Lähiruuan kysyntä kasvussa. Mitä lainsäädäntö edellyttää suoramyyntitiloilta?, Oulu
- 27.4. Matkailua ja bisnestä -myyntitapahtuma Oulussa, Taitajien tiernan yrittäjäosasto, seminaari lähiruusta
- 4.5. Tuotekorttiseminaari Oulussa
- 11.5. Yhdistyksille tietoa-ilta, Haukipudas
- 21.5. Riukuaita kruunaa perinnemaiseman, Raahen
- 7.-9.6. Taitajien tiernan opintoretki Kuhmoon ja Pohjois-Karjalaan
- 12.6. Iin Lohimarkkinat, Koukussa kalaan –kampanjan esittely, Ii
- 21.6. Bioenergia-maisema pilotti-ilta, Raahen
- 23.6. Maisemaraivaukset Liminganlahden luontokeskuksen alueella, Liminka
- 29.6. Bioenergia-maisema pilotti-ilta, Pyhäntä
- 25.-30.7. Peruna-info Oulussa Kauppatorilla
- 27.-30.7. Taitajien tiernan Lähiuotetori Roviantti –tapahtumassa Oulussa
- 27.-30.7. YmpäristöAgron, HevosAgron esittely Roviantti-tapahtumassa
- 27.7. Ruisleipätalkoot päivä Oulussa Roviantti-tapahtumassa
- 28.7. Perunapäivä Roviantti-tapahtumassa
- 13.8. Koko perheen metsäpäivä Oulussa, YmpäristöAgron, kosteikkojen ja Bioenergien edelläkävijöiden esittely, Ruisleipätalkoot
- 15.-19.8. Lumoavat Lofootit opintoretki
- 27.8. Bioenergian edelläkävijät-hankkeen maisemaosio esillä Perttulinpäivillä Pyhäntällä
- 17.8. Pikkaralan maisemanhoitoilta, Oulu
- 2.-4.9. Taitajien tiernan yrittäjäosasto Kauhajoen ruokamessuilla
- 9.9. YmpäristöAgro esillä MaaseutuNYT-gaalassa Oulussa
- 10.9. YmpäristöAgro esillä Lähiuotemarkkinoilla Oulussa
- 13.9. Tuotekorttityöpaja Oulussa
- 16.-18.9. Opintoretki Pohjois-Karjalaan
- 18.9. Oodi metsälle, Pudasjärvi
- 29.9. Maisemaraivaukset Temmesjokivarressa, Liminka
- 30.9.-2.10. Virkistysviikonloppu Kainuussa
- 8.10. Energiapuun korjuu ja maisemanhoito, Tavastkenkä
- 12.10. Kosteikkoja kylille yhdistysten voimin, Liminka
- 14.10. Bioenergian korjuun ja maisemanhoidon yhdistäminen, tapahtuma metsäammattilaisille ja alan toimijoille, Pudasjärvi
- 23.10. Ruisleipätalkoot Limingan sadonkorjuujuhlassa
- 10.11. Maisema kauniiksi Särkijärvellä ja Juorkunassa, Utajärvi
- 2.11. Tuotekorttityöpaja Ylivieskassa
- 19.11. Oulun piirikeskuksen edustajakokous ja Näe hyvä lähellä -iltapäivätilaisuus Muhoksellalla
- 2.-3.12. Teatteriretki Rovaniemelle
- 7.12. Vesiensuojeluun liittyvä yleisötilaisuus, Liminka
- 9.12. Ruisleipätalkoot Vihannin joulumyyjäisissä
- 12.-22.12. Taitajien tiernan Joulutori Oulussa, alueellisten tuottajien yhteismyyntitapahtuma Info- ja neuvontatilaisuudet Joulutorin aikana:
- 13.12. Lucianpäivän joulupulla - saharipullia ja muita jouluvehnäsiä
- 14.12. Kotimaiset alkuperämerkkit
- 14.12. Hoida villaa varoen. Villavaatteiden hoito ja säilytys, eri villamateriaalit. Koti-lehden teemaesittely.
- 15.12. Älä ruoki hukkaa jouluna
- 16.12. Glögejä moneen makuun

- 16.12. Kauniit sydämet luovat tunnelmaa - ideoita koristeiden valmistukseen. Koti-lehden teemaesittely.
- 17.12. Kaunis kattaus linnuille - tietoa lintujen talviruokinnasta. Koti-lehden teemaesittely.
- 18.12. Namusia suuhun ja joulupuuhun - ideoita joulumakeisten valmistukseen, tietoa makeisten säilytyksestä ja säilyvyydestä. Koti-lehden teemaesittely.
- 19.12. Ruisleipätalkoot-esittely
- 21.12. Kiihtoa koruihin - tietoa korujen hoidosta ja säilytyksestä sekä uusiokäytöstä. Koti-lehden teemaesittely.

Hankkeet

Oulun piirikeskus vastuullisena toteuttajana

Taitajien tierna -jatkohanke, ESR, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
 YmpäristöAgro - Maatalouden ympäristöasioiden tiedonvälityshanke, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
 YmpäristöAgro II - YmpäristöAgro-hankkeen jatkohanke Maatalouden ympäristöasioiden tiedonvälityshanke, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
 Laadukasta ja monipuolista yritystoimintaa kylille, Nouseva Rannikkoseutu Leader
 Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointipalvelualan selvityshanke,
 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

B Oulun piirikeskuksen edustaja mukana toteutuksessa

Bioenergian edelläkävijät (maisemaosio), Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaan sopimusyhteistyökumppanina, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
 ProAgraria Oulun hallinnoima Haja-asutuksen jätevesineuvonnan pilottihankkeeseen 2011, jota rahoitti Ympäristöministeriö
 SYKE:n ja ELY:n Waterpraxis alueellisten vesienhoitosuunnitelmien edistämishankkeen työryhmissä ja ohjausryhmässä
 Haapaveden maatalouden monivaikutteisten kosteikkojen ja luonnon monomuotoisuuskohteiden yleissuunnittelun ohjausryhmän jäsen
 Pohjois-Pohjanmaan maisematoimikunta
 Pohjois-Pohjanmaan ympäristötietoisuustoimikunta
 Peruna paremmaksi -hanke, MTT, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
 Ruoka-Suomi teemaryhmä
 Aitoja makuja, Pohjois-Pohjanmaan osio
 Elintarvikealan mikroyritysten valmentaminen päivittäistavarakaupan yhteistyökumppaneina, PTY, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto

PIRKANMAAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Johtokunta

Puheenjohtaja	maaseutuyrittäjä	Liisa Naapi, Längelmäki, Jämsä
Varapuheenjohtaja	koulutussuunnittelija	Raisa Saarilahti-Kulju, Ruovesi
Varajäsen	maaseutuyrittäjä	Ritva Mikkola, Lempäälä
Jäsen	puheterapeutti	Marja Härmä, Sastamala
varajäsen	palvelusihteeri	Eija Kraft, Urjala
Jäsen	emäntä	Katri Kantonen, Pälkäne
varajäsen	emäntä	Marjo Kukkula, Nokia
Jäsen	emäntä	Pirjo Sahra, Juupajoki
varajäsen	emäntä	Marjo Potila
Jäsen	emäntä	Triinu Valkila, Ylöjärvi
varajäsen	emäntä	Arja Äijälä, Sastamala
Jäsen	terveydenhoitaja	Leena Valkeeniemi-Tasanen, Tampere
varajäsen	MMM	Kaarina Rikala, Kangasala
Sihteeri	toiminnanjohtaja	Jutta Ahro

Pirkanmaan maa- ja kotitalousnaisille vuosi 2011 oli toiminnan täyteinen vuosi. Kaikilla neuvonnan aloilla tehtiin työtä sekä hankkeissa että perusneuvonnassa. Yhdessä vahvemaksi - Hyvinvointi kasvaa meistä -teema oli ohjenuorana kaikessa toiminnassa.

Toimintavuoden aikana Pirkanmaan maa- ja kotitalousnaisten johtokunta kokoontui viisi kertaa uuden puheenjohtajan luotsaamana. Toiminnallisesti ja taloudellisesti vuosi oli tasapainoinen. Piirikeskuksen toiminnoilla ja hankkeilla tehtiin yhteensä 4,2 henkilötyövuotta, josta 1,9 henkilötyövuotta oli hanketyötä.

Elämään makua yhdessä tehden

Vuoden 2011 teema-aihe oli kotimainen kala. Aihe oli kiinnostava ja sai aikaan monenlaisia kalaan liittyviä tapahtumia maakunnassa. Yhdistykset valitsivat yhdistysten kampanjavastaviksi Kuhankeittäjä, jotka toimivat viestin viejinä ja tuojina. Tampereen Kalamarkkinat tukivat ruokateemaa. Kevään markkinoilla järjestettiin Maa- ja kotitalousnaisten leikkimielinen kalatietovisailu. Ruokakursseja ja -luentoja pidettiin totuttuun tapaan. Pirkanmaa osallistui valtakunnalliseen ruokaneuvot.fi nettineuvontaan.

Pirkanmaan luomu- ja lähiruokahanke oli käynnissä viimeistä vuottaan ja hanke työllisti neuvoja. Luomukokki kiersi kouluttamassa oppilaitoksilla ja netin luomukokki-reseptisivuja päivitettiin säännöllisesti. Myös Luomupolut vetivät taas hyvin väkeä ja innokkaita koululaisia oppimaan luomusta.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Maisemanhoidon neuvonnassa vuonna 2011 keskityttiin ympäristöyrittäjyyteen ja viheralueiden hoitoluokituksiin sekä maatalouden erityistukiin. Ympäristöyrittäjyys-hanke otti viimeisenä toteutusvuotenaan loppukirin. Yhteistyö kuntien, verkkoyhtiöiden ja yrittäjien kanssa toteutui hedelmällisesti. Ja Tampereen kaupungin kanssa tehtiin viheralueiden B-hoitoluokkien uudistaminen.

Maatalouden ympäristötuen erityistukia tehtiin suunniteltua enemmän ja samoin niihin liittyvää koulutusta oli paljon. Ylimaakunnallinen Härkää sarvista- eli HÄÄVI-hanke jatkui kuluvana vuonna toiminnan täyteisesti. Pirkanmaan maa- ja kotitalousnaiset ylläpitävät myös Laidunpankki –verkkopalvelua.

Pirkanmaan maa- ja kotitalousnaiset tekivät ensimmäistä kertaa vuonna 2011 ELY-keskuksen toimeksiannosta maatalousalueiden kosteikkojen, suojavyöhykkeiden ja luonnon monimuotoisuusalueiden yleissuunnitelman Valkeakosken ja Akaan seudulle.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Lähiruoka oli vuonna 2011 monien huulilla. Pirkanmaan maa- ja kotitalousnaiset kantoivat kortensa kekoon osallistumalla lähiruokatapahtumiin ja järjestämällä koulutuksia. Uutena asiana oli Lähiruokaetsivä-toiminta, joka toteutettiin Pirkanmaan luomu- ja lähiruokahankkeen avulla. Järjestöimme yhdistyksistä haettiin halukkaita lähiruokaetsiviä, jotka kartoittivat oman alueensa lähiruoan tuottajat. Paikalliset henkilöt näet tuntevat parhaiten alueensa tuottajat ja tuotteet. Tätä arvokasta tietoa jaettiin verkkopalveluihin sekä sitä hyödynnetään neuvonnassa.

Pirkanmaalla on paljon Maakuntien Parhaat yrittäjiä ja heille tehtiin auditointeja ja hoidettiin tiedotusta. Yrityksille tehtiin myös malo-luokituksia, omavalvontasuunnitelmia, aloittavien yritysten neuvontaa sekä liiketoimintasuunnitelmien ohjausta. Pirkanmaan Kalatalouskeskuksen Kansainvälisesti kalavesillä -hankkeeseen osallistuttiin kalaruokaneuvonnan kanssa. Piirikeskus oli mukana ylimaakunnallisessa Green Care -hankkeessa, joka päättyi vuonna 2011.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Järjestötyö ja yhteisöllisyys olivat tärkeässä asemassa vuonna 2011. Kesän korvalla Pirkanmaan maa- ja kotitalousnaiset kokoontuivat viettämään piristypäivää Sappeen uljaisiin maisemiin. Perinteiset Suvipäivät vietettiin Ikaalisissa Luhalahden kylässä. Upean juhlan järjesti pieni, mutta pippurinen Ikaalisten itäisen maamiesseuran naisosasto. Vuoden lopussa järjestettävä juhlava edustajakokous kokosi totutusti suuren joukon järjestöväkeä.

Uutena toimintana aloitettiin kansainvälistä yhteistyötä Saksan Hunsrück:in ja Keski-Reinin alueille. Tiedotustoiminnan kehittämisessä painotettiin sähköistä viestintää käyttämällä kotisivuja ja lisäämällä sähköpostiviestintää. Lisäksi tiedotettiin perinteisillä kiertokirjeillä ja ProAgria Satoa -lehden sivuilla ilmoituksin ja artikkelein.

Tapahtumia

20.1.	Taloustietoa ja bisnestaitoa -koulutus
16.2.	Kuhankeitäjät -koulutus
15-17.4.	Tampereen Kalamarkkinat
12.5.	Makumatka Uudellemaalle
6.-9.6	Tampereen Kauppahalli 110 vuotta
11.6.	Tasapainopäivä Sappeessa
1.7.-3.7.	Farmari, Maakuntien Parhaat, Pori
14.8.	Suvipäivät, Ikaalinen
25.8.	Lähiruokaviesti, Urjala
9.9.-10.9.	Luomupysäkki, Pelloilta pöytään -tapahtuma, Tampereen kauppahalli
19.8	Läheltä Hyvää, Pälkäne
2.9.	Läheltä Hyvää, Hämeenkyrö
24.9.	Läheltä Hyvää, Tampere
30.9.-2.10.	Tampereen Kalamarkkinat
25.10.	Etelä-Suomen ProAgrioiden yhdentymisen tiedotustilaisuus, Lempäälä
27.10.	Etelä-Suomen ProAgrioiden yhdentymisen tiedotustilaisuus, Kuru
1.11.	Etelä-Suomen ProAgrioiden yhdentymisen tiedotustilaisuus, Orivesi
8.11.	Etelä-Suomen ProAgrioiden yhdentymisen tiedotustilaisuus, Sastamala
12.11.	Edustajakokous, Tampere

Hankkeet

Pirkanmaan maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus/ProAgria Pirkanmaa toteuttajana:
Ympäristöyrittäjyys kannattavaksi Pirkanmaalla -hanke

Pirkanmaan maa- ja kotitalousnaiset toimijoina ja asiantuntijoina:
Kansainvälisesti kalavesillä -hanke
Viljelijöiden ympäristökoulutushanke
Luomu- ja lähiruuan tarjontaketjujen rakentaminen Pirkanmaalla -hanke
Härkää sarvista – luonnon- ja maisemanhoitoa laiduntamalla -hanke
Green Care -hanke

POHJOIS-KARJALAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Johtokunta

Puheenjohtaja	maatalousyrittäjä	Sari Rouvinen, Kitee
	Yrittäjä	Marjo Lehtonen-Sormunen, Kontiolahti
	Maatalousyrittäjä	Jaana Timonen, Kitee
	Maatalouslomittaja	Irja Karttunen, Liperi
	Maatalousyrittäjä	Marita Mustonen, Viinijärvi
	Maatalousyrittäjä	Saara Kettunen, Outokumpu
Sihteeri	Emäntä	Aila Kolehmainen, Rääkkylä
	toiminnanjohtaja, palvelupäällikkö Johanna Rinnekari	

Elämään makua yhdessä tehden

Pohjois-Karjalan Maa- ja kotitalousnaisten elintarvike-, ruokamatkailu- ja hyvinvointipalvelualan tapahtumissa ja kampanjoissa on tehty menekinedistämistyötä yhteistyössä yritysten ja paikallisyhdistysten kanssa. Tavoitteena on tehdä tunnetuksi lähiruokaa, pohjoiskarjalaista ruokakulttuuria ja ruoan terveellisyysarvoja. Kohderyhmänä ovat lapset, nuoret ja aikuiset. Tapahtumissa on maistatettu, annettu ruuanvalmistusvinkkejä, jaettu tiedotusmateriaalia, reseptejä ja tietoa lähiruokatuotannon ekologisuudesta, aluetaloudellisuudesta.

Ruisleipätalkoot kampanjassa järjestettiin maakunnallinen tapahtuma, Liperin Leipäpäivä. Leipäpäivässä tehtiin tunnetuksi ruisleipäperinnettä, ruisleivän leivontaa, maaseutuelinkeinoja sekä vietään eteenpäin yleistä leipä- ja viljatietoutta. Kävijämäärä kohosi lähes 4 000 asiakkaaseen ja noin 60 näytteilleasettajaan. Liperin Leipäpäivää pidetään yhtenä maakunnan merkittävimmistä vuosittain järjestettävistä tapahtumista. Tapahtumassa oli tarjolla sadonkorjuun herkkuja ja käsitöinä tehtyjä tuotteita suoraan paikallisilta yrittäjiltä esim. ruisleipää. Leipäpäivän ruisleipäkilpailuun osallistui 19 ruisleipää. Koululaisten Leipäpäivässä tuli tutuksi viljanviljely, entisaikojen sadonkorjuutavat, viljatuotteiden terveellisyysarvot ja ruisleivän leivonta. Ruisleipätalkoissa järjestettiin myös Ruisleivän leivontakursseja. Kurssilla opetettiin leipomaan kuivatusta ruisleivän juuresta, jota on saatavissa jo useista vähittäiskaupoista.

Älä Ruoki Hukkaa -tilaisuudet käynnistettiin päiväkodilla ja urheiluseurassa.

Järjestettiin Koukussa kalaan -ruokakursseja ja -teematapahtumia. Vuoden elintarvike- eli kala-teemalla myös pyöräiltiin Lähiruokaviestissä. Kampanjassa tehtiin tunnetuksi kalataloutta elinkeinona, eri kalalajeja, erilaisia ruuanvalmistustapoja sekä kalan terveellisyysarvoja.

Vuoden aikana järjestettiin useita Karelia à la carte Ruokaretkiä ammattilaisille ja suurelle yleisölle sekä opintomatka Etelä-Savoon.

Ateriapalveluja toteutettiin Sadonkorjuutapahtumassa Joensuussa, Matkamessuilla 2011 ja useissa tapahtumissa Kukkolan tilalla. Kukkolan tila on Maa- ja kotitalousnaisten toiminnan uusi osa-alue, jossa järjestetään juhla- ja kokouspalveluja, perinnepäiviä, opastettuja kierroksia, kursseja ja tapahtumia.

Julkistettiin Karelia à la carte Juhlapalveluopas kohderyhmänä juhlapalveluyrittäjät, heidän asiakkaat sekä kotitaloudet, jotka järjestävät juhlia. Juhlapalveluoppaan sisältö rajautuu pääasiassa syntymäpäivien, häiden sekä muistotilaisuuksien suunnitteluun ja toteutukseen.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Pohjois-Karjalassa toiminta on painottunut erityisesti erityisympäristötukien neuvontaan sekä suunnitteluun paitsi viljelijöille myös maaseudun yhteisöille. LUMOA maisemaan -kierroksilla alkukesällä kannustettiin rekisteröityneitä yhdistyksiä hakemaan erityistukia perinnebiotoopeille, monimuotoisuuskohteille sekä kosteikoille. Maatiloilla on tiedostettu erityisympäristötuen mahdollisuudet karjatililla perinnebiotooppien hoidossa ja kasvinviljelytiloilla luonnon- ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseksi. Laajentavat karjatilat ovat yhä kiinnostuneempia saamaan uusia luonnonlaitumia karjan käyttöön.

Vesistörikkaassa maakunnassa vesienhoidolla on tärkeä merkitys. Vesienhoito on tuloksellisinta yhteistyössä muiden kanssa. Maatalouden vesiensuojelua tuotiinkin esille eri yhteistyössä ympäristökeskuksen ja eri vesiensuojeluhankkeiden kanssa. Loppuvuodesta saatiin vihdoin käyntiin yli-maakunnallinen vesiensuojelu hanke maatiloille ”Ravinnehävikit euroiksi”. Maa- ja kotitalousnaiset oli mukana hanketta suunnittelemassa alusta lähtien.

Yhdessä Pohjois-Karjalan maataloussäätiön kanssa järjestettiin Toimivin maitotilan talouskeskuskilpailu maakunnassa. Osanottajia ei ollut ruuhkaksi asti, mutta voittajan valinta oli silti vaikeaa. Kilpailua varten suunniteltiin pisteytystä toimivuuteen liittyen. Kilpailua tullaan jatkamaan tulevina vuosina.

Loppuvuodesta aloitettiin maatilaselvitysten markkinointi ja esittely erilaisille sidosryhmille ja suunniteltiin miten asia saataisiin maakunnassa eteenpäin.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Maa- ja kotitalousnaisten kautta saa kaikki yritystoiminnassa tarvittavat palvelut yrityksen alkuaskeleista alkaen. Teemme liiketoiminnan esiselvityksiä, liiketoiminta- ja investointisuunnitelmia, ateriapalvelusuunnitelmia, majoitustilojen luokituksia, omavalvontasuunnitelmia sekä rahoitushakemuksia. Suunnittelemme markkinointia ja käytössä ovat erilaiset yhteismarkkinointitilaisuudet. Tuotekehityksessä, hinnoittelussa ja laatutyössä olemme käytettävissä. Hygieniaosaamiskoulutuksia ja -testaustilaisuuksia järjestetään noin kerran kuukaudessa. Olemme erikoistuneet myös ulkomaa-laisten maahanmuuttajien hygieniaosaamiskoulutuksiin ja -testauksiin. Maisemanhoitosuunnittelun avulla kehitämme hoidettua maisemaa, joka luo myönteistä mielikuvaa maaseudun yrittäjyydestä. Kaiken kaikkiaan Pohjois-Karjalan Maa- ja kotitalousnaisten piirissä oli vuonna 2011 noin 400 pohjoiskarjalaista perheyrittäjästä.

Asiantuntijamme ovat erikoistuneet mm. seuraaviin toimialoihin:

- * *Majoitus-, ohjelma-, juhla- ja ravintola-alan yrittäjyys*
- * *Green Care -yritykset, hoitokodit, kauneuden- ja luontaishoitoalan yritykset, vaihtoehtohoitoihin erikoistuneet yritykset sekä kotipalvelut*
- * *Maisemanhoitoyrittäjyys*
- * *Marjojen, kasvien, viljan, maidon, kalan ja lihan jatkojalostus*
- * *Muut maatilan sivuelinkeinot*

Rakennamme yritysten välisiä verkostoja ja toteutamme yrittäjyyteen ja yritysten kehittämiseen liittyviä kehittämishankkeita. Vuonna 2011 Maa- ja kotitalousnaiset olivat mukana seuraavissa kehittämishankkeissa: Marjamarkkinat, Kalasta Pohjois-Karjalassa, Karelia à la carte, Hyvää yhdessä ja Green Care. Lisäksi Maa- ja kotitalousnaiset toimivat kolmessa yritysryhmähankkeessa: Karjalaiset perinneleivonnaiset, Pidot pystyyn, Yhteys luontoon. Vuonna 2011 suunniteltiin useita uusia kehittämishankkeita, jotka pääsevät käynnistymään alkuvuodesta 2012.

Vuoden 2011 aikana Karelia à la carte –brändin tunnettavuus kasvoi entisestään. Peräti 85 % pohjoiskarjalaisista kuluttajista tuntee Karelia à la carte tunnuksen! Karelia à la carte on pohjoiskarja-

laisten ravintoloiden, matkailu-, elintarvike-, juhla- ja kokouspalveluyritysten verkosto, jossa on mukana yli 80 yritystä. Karelia à la carte pohjautuu paikallisten raaka-aineiden käyttöön ja karjalaisuuteen. Vuoden 2011 Karelia à la carte yritykseksi valittiin Honkavaaran Perinnepiha Joensuusta. Karelia à la carte esittäytyy nettisivuilla: www.kareliaalacarte.fi

Hyvinvointipalveluyritysten Hyvää yhdessä -verkostossa on mukana noin 144 yritystä toimialoina: hoitokodit, fysioterapia-, kauneudenhoito- ja virkistyspalveluja tarjoavat yritykset, terveystuotteisiin ja vaihtoehtohoitoihin erikostuneet yritykset sekä wellnessmatkailuyritykset. Hyvää yhdessä verkosto esittäytyy: www.hyvaayhdessa.fi

Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) käynnisti valtakunnallisen karjalanpiirakoiden nimisuojan valvontaprojektin syksyllä 2011. Kuntien terveystarkastajat suorittivat tarkastukset 2011 loppuvuodesta ja valvonta kohdistui pakattuihin tuotteisiin. Rekisteröidyn (suojatun) nimen käyttämistä ja vaatimusten mukaisesti rekisteröintiehtojen täyttymistä selvitettiin pakkausmerkintöjä, raaka-aineita ja valmistusmenetelmiä tarkastamalla.

Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden nimisuoja järjestelmän tarkoituksena on suojata tuotteita vakiintuneen nimen väärinkäytöltä. Järjestelmä on ollut Euroopan yhteisön laajuisena voimassa vuodesta 1993. Suojattua nimeä saa käyttää ainoastaan niissä tuotteissa, jotka täyttävät nimisuojan myöntämisen edellytykset. Aito perinteinen tuote (APT) -suojuksella merkitty tuote on valmistettava rekisteröintihakemuksen tuote-eritelmän mukaisista raaka-aineista ja sen on vastattava myös valmistusmenetelmiltään annettuja vaatimuksia. Suojatun nimen käyttö velvoittaa tuotteiden merkitsemisen erityismerkinnöin; Karjalanpiirakoiden pakkauksessa on pitänyt olla maininta ”aito perinteinen tuote” tai vastaava EU-logo 1.5.2009 alkaen.

Eviran mukaan karjalanpiirakan nimillä myytävistä tuotteista on löytynyt mm. Tapio-tärkkelystä, muunnettua maissia, hiivaa, sokeria, ruismallasta, vehnäkuitua sekä aromi-, väri- ja emulgointiaineita. Jos tuote ei täytä nimisuojan myöntämisen edellytyksiä, tuotteesta tulee käyttää nimitystä riisipiirakka tai perunapiirakka. Tuote-eritelmän mukaiset raaka-aineet ovat seuraavat.

Täyte:

- ohra- tai riisisuurimoista keitettyä puuroa tai perunasosetta. Näiden sijaan voidaan käyttää myös keitettyjä, survottuja kasviksia (esim. lanttua, porkkanaa, naurista tai haudutettua kaalia tai sieniä).
- maito tai maitojauhe tai HYLA –maito tai laktoositon maito tai laktoositon maitojuoma, kermaa ei hyväksytä.
- voi, myös laktoositon tai hyla
- kananmuna
- suolaa maun mukaan

Kuoritaikina:

- vesi, suola, ruis- tai vehnä jauho, jos käytetään hiivaleipäjauhoja, joissa on jauhonparanteenä askorbiinihappoa (se hyväksytään, koska sitä käytetään kaupallisissa jauhoissa)

Valmistusmenetelmä:

- kuoritaikina kaulitaan mahdollisimman ohuiksi pyöreiksi tai soikeiksi halkaisijaltaan noin 10-23 cm:n suuruisiksi läpikuultaviksi piirakankuoriksi. Kuoren ohuus takaa karjalanpiirakan rapeuden. Täyte levitetään sen päälle 1 -2 cm:n etäisyydelle reunoista ja reunat käännetään rypyttäen täyteen päälle niin, että piirakka jää keskeltä avoimeksi.
- Karjalanpiirakat paistetaan uunissa 230-300°C:n lämmössä 10 -25 minuutin ajan. Korkea lämpötila ja nopea paistoaika aikaansaavat rapean kuoren, säilyttävät tuotteen mehevyyden ja vaikuttavat siten myös karjalapiirakan makuun.
- Paistetut karjalanpiirakat voidellaan usein heti paiston jälkeen tai lämmittäessä. Voitelussa ovat sallittuja voi, öljy, vesi/maitoseos, kananmuna.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Järjestötyössä korostettiin yhteisöllisyyttä ja terveellisiä elämäntapoja hyvinvoinnin edistämiseksi. Paikallisyhdistysten aktiivisuuden lisäksi järjestettiin jo perinteeksi tullut maakunnallinen Pyhä Koli – Hyvä Olo -tapahtuma marraskuussa 2011. Tapahtuman yhteydessä järjestettiin myös työhyvinvointiseminaari. Lisäksi järjestettiin Hyvinvointitoreja viidellä paikkakunnalla. Opintoretki järjestettiin TERVESOS 2011 messuille Espooseen. Myös Energiasäästöön liittyvät asiat näkyivät monessa tapahtumassa mm. Valoa elämään -tapahtumassa.

Tapahtumat

- 20.-23.1. Matka 2011 -messut, Helsinki
- 15.-16.2. Opintomatka Etelä-Savoon
- 19.2. Hyvinvointitori Kolin kylällä, Lieksa
- 8.3. Naistenpäivän tapahtuma, Itähuolinta Niirala
- 22.-23.3. Vakuuttavan esiintymisen valmennus, Joensuu
- 24.-25.3. Vakuuttavan esiintymisen valmennus, Joensuu
- 23.-25.3. Opintomatka Pietarin Kalastus- ja metsästysmessuille
- 26.3. Hyvinvointitori, Iloanta
- 5.-6.4. Karelia à la carte Ruokaretki
- 15.4. Karelia à la carte Ruokaretki
- 12.4. JoensuuMenu tilaisuus, Joensuu
- 20.4. Karelia à la carte pääsiäistapahtuma, Joensuu
- 20.4. Karelia à la carte Pääsiäisretki
- 7.5. Hyvinvointitori, Tohmajärvi
- 14.5. VilliGrilliSika -tapahtuma, Joensuu
- 18.-19.5. TERVESOS 2011 -verkostoitumis- ja opintomatka, Espoo
- 21.5. Hyvinvointitori, Kesälahti
- 6.6. Paikallisyrittäjyyden puolesta -kampanjan käynnistys tilaisuus, Hoitokoti Piritta Joensuu
- 5.-6.8. Karelia à la carte Ruokaretki
- 11.8. Alkuperäiskarjapäivä, Tuupovaara
- 22.8. Lähiruokaviestit & toritapahtuma lähikala -teemalla, Nurmes
- 9.-10.9. Sadonkorjuutapahtuma, Joensuun Matkustajasatama
- 13.10. Valoa elämään -tapahtuma Joensuun Sokos (Tieto liikkeelle -hankkeessa yhteistyökumppaneiden kanssa)
- 23.9. Ruisleipätalkoot -tapahtuma: Koululaisten Leipäpäivä, Liperi
- 24.9. Ruisleipätalkoot - tapahtuma: Liperin Leipäpäivä, Ruisleivän leivontakilpailu
- 13.10. Hyvinvointitori Värsilässä, Tohmajärvi
- 4.-6.11. Pyhä Koli – Hyvä Olo; Sydämen kuiskaus kutsuu Sinua Kolille & ProKOLI Työhyvinvointiseminaari
- 16.11. Hyvinvointitori Tikkalassa, Joensuu
- 2.11. Lähiruokatapahtuma, Sokos Joensuu,
- 3.11. Lähiruokatapahtuma, Prisma Joensuu
- 7.12. Lähiruokatapahtuma, Prisma,
- 8.12. Lähiruokatapahtuma, Sokos,
- 9.12. Lähiruokatapahtuma, S-market Lieksa,
- 14.12. Green Care -tiedotustilaisuus
- 14.12. Lähiruokatapahtuma, S-market Iloanta,
- 15.12. Lähiruokatapahtuma, S-market Kitee ja
- 16.12. Lähiruokatapahtuma, S-market Outokumpu
- 17.12. Hyvän Olon Joulu –tapahtuma, Kukkola

Hankkeet

Pohjois-Karjalan Maa- ja kotitalousnaiset vastuullisena toteuttajana:

- Karelia à la carte -hanke
- Hyvää yhdessä -hanke
- Green Care -esiselvityshanke
- Karjalaiset perinneleivonnaiset -hanke
- Pidot pystyyn -hanke

Maa- ja kotitalousnaisten edustaja mukana toteutuksessa:

- Tieto liikkeelle – sähköistä tietoa maaseudun toimintaympäristöstä (tiedonvälityshanke)
- Pellot tuottamaan -hanke (hallinnoija ProAgria Pohjois-Karjala)
- Rae Ravinnehävikit euroiksi (hallinnoija ProAgria Pohjois-Karjala)
- Kalasta Pohjois-Karjalassa -hanke (hallinnoija ProAgria Pohjois-Karjala)
- Marjamarkkinat -hanke (hallinnoija ProAgria Pohjois-Karjala)
- Yhteys luontoon (hallinnoija: ProAgria Pohjois-Karjala)

- Pohjois-Karjalan Metsätalousneuvosto (jäsen)
- Pohjois-Karjalan perinnemaisemayhteistyöryhmä (jäsen)
- Pohjois-Karjalan vesienhoidon yhteistyöryhmä (jäsen)
- APT Nimisuojatryöryhmä, Maa- ja metsätalousministeriö (jäsen)

POHJOIS-SAVON MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta

Puheenjohtaja	maatalousyrittäjä	Riitta Ryhänen, Lapinlahti
Varapuheenjohtaja	maatalousyrittäjä	Anna-Mari Heiskanen, Sonkajärvi
Jäsen	tilastohaastattelija	Riitta Ahtiainen, Kuopio
	kotitalousopettaja	Mervi Hiltunen, Varpaisjärvi
	maatalousyrittäjä	Pirjo Lind, Kiuruvesi
	maatalousyrittäjä	Päivi Ropponen, Karttula
	maatalousyrittäjä	Tea Väänänen, Maaninka
sihteeri	toiminnanjohtaja	Helena Lehtoaro

Pohjois-Savon maa- ja kotitalousnaisten toimintavuosi oli kolmas teemalla ”Yhdessä vahvemmaksi - hyvinvointi kasvaa meistä”. Vuosi oli myös ProAgria Pohjois-Savon 150 v. juhlavuosi, jonka järjestelyihin osallistuttiin monin eri tavoin.

Maa- ja kotitalousnaisilla oli toiminnallisesti hyvin vilkas vuosi ja mutta taloudellinen tulos oli tappiollinen. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen avustamat lukuisat kampanjat auttoivat viemään järjestömme osaamista uusille kohderyhmille ja hyvin suunniteltuja kampanjoita oli ilo tehdä. Arjen Askeleet -järjestökampanja innosti liikkumaan yli kahtakymmentä ryhmää.

Piirikeskuksessa oli toimintavuonna neljä vakituista toimihenkilöä. Tosin kotitalous- ja yritysneuvotamme lähti elokuun alusta meiltä pois ja syksyn ajan toimihenkilöitä oli vain kolme. Johtokunta kokoontui vuoden aikana yhteensä neljä kertaa. Puheenjohtajamme on myös ProAgria Pohjois-Savon hallituksen ja Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen hallituksen jäsen. Vuoden kuluessa käynnistettiin ProAgria Itä-Suomen rakennekehitysneuvottelut viiden keskuksen kanssa hyvässä hengessä.

Tärkeimmät sidosryhmät ovat Pohjois-Savon Ely-keskus, Pohjois-Savon liitto, Kunnat, Savonia AMK, Savon ammatti- ja aikuisopisto, Pohjois-Savon Metsäkeskus, Pohjois-Savon MTK, Pohjois-Savon Kalatalouskeskus, Pohjois-Savon Martat, Savon Keittiömestarit, Naisten valmiusliiton Pohjois-Savon alueneuvottelukunta, eri ruokaan liittyvät hankkeet maakunnan alueella.

Elämään makua yhdessä tehden

Pohjois-Savon maa- ja kotitalousnaisten neuvontatoiminta painottui kuluttajaneuvontaan eri tapah- tumissa sekä ruoanvalmistuskoulutuksiin. Eri oppilaitokset, koulut ja päiväkodit olivat tärkeitä si- dosryhmiä lapsille ja nuorille suunnattujen kampanjoiden kumppaneina. Kampanjoiden avulla ta- voitimme noin 5 500 osallistujaa. Älä ruoki hukkaa -tietoiskuja pidettiin perhekerhoissa, missä kä- siteltiin ruoan hankintaa ja säilytystä kestäväen kehityksen mukaisesti. Kaveriksi kasviksia -teemaluentoja pidettiin alakouluilla ja oppilaat tunnistivat ja maistelivat kasviksia innoissaan. Ruis- leipätalkoot -toteutettiin yhteistyössä MTK- Pohjois-Savon ja paikallisyhdistysten kanssa. Piirikes- kus järjesti myös Ruisleipäkilpailun paikallisille pienleipomoille. Elonkorjuujuhliissa puhuttiin ruislei- vän koko ketjusta aina viljelystä leiväksi saakka.

Valtakunnallinen teemaelintarvike oli kala. Kalaryssäys-markkinatapahtuma on vuosittainen kalan ympärille rakennettu tapahtuma Kuopion satamassa. Teemakalana oli tällä kertaa lahna. Kalan terveellisyys oli esillä myös koululaisille järjestetyssä valtakunnallisessa kalastuspäivässä.

Kalaturssit jäivät nyt valitettavasti ruisleipäkursseiden varjoon. Ruisleipäkursseja pidettiin useita ja kursseilla oli eri-ikäisiä naisia ja miehiä opettelemassa leipomisen saloja. Lähiruokaviesti poljettiin tällä kertaa Pohjois-Savon alueella Rautavaaralta Nilsiään. Mukana oli kymmenen reipasta polkijaa. Toimimme aktiivisesti myös Pohjois-Savon ruokakulttuuriryhmässä. Ryhmä edistää eri toimijoiden yhteistyönä lähiruokaa ja maakunnan ruokakulttuuria.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Toimintavuonna maisemasuunnittelun pääpaino oli erityisympäristötukisuunnittelussa. Suunnitelmia tehtiin ennätysmäärä, yli neljäkymmentä. Maiseman ja luonnon monimuotoisuutta ylläpidettiin neuvonnalla, suunnittelulla ja koulutuksilla. Koulutuksia pidettiin eri kohderyhmille mm. viljelijöille, suunnittelijoille ja yhdistyksille erityisympäristötukiasioista. Maisema- ja luontoselvitys tehtiin osaksi vesihuoltosuunnitelmaa.

Uutena tuotteena pilotoitiin maatilaselvityksiä, jotka tukevat kuntatason kaavoitusta. Maisemanhoidon neuvonta tavoitti lähes kolmesataa yrittäjää ja toimijaa. Ympäristöyrittäjyys Hankkeelle ei saatu julkista rahoitusta, mutta ProYritys -hankkeen tuella selvitettiin yrittäjien halukkuutta koulutushankkeeseen. Ympäristö- ja vihersuunnitelmia tehtiin muutama kappale. Yhdistykset tilasivat puolenkymmentä kotipuutarhakurssia. Alkusyksystä järjestettiin puutarhamatka Keski-Suomeen. Maisemasuunnittelija osallistui ohjausryhmän jäsenenä kosteikko-lumo yleissuunnitelman ohjausryhmään sekä jäsenenä kulttuuriympäristönhoidon yhteistyöryhmään.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Maa- ja kotitalousnaisten yritysneuvontaa on jatkettu tiiviissä yhteistyössä ProAgria Pohjois-Savon yritysneuvojien kanssa. Meidän painopisteenä on ollut erityisesti ruokapalvelu- ja matkailuyrittäjien neuvonta sillä alkavien yrittäjien neuvonnan kysyntä oli vähäistä. Varsinkin ruokapalvelusuunnitelmia tehtiin useita. ProYritys -hankkeessa tehtiin investointilaskelmia ja autettiin yrittäjiä rahoitushakemuksien laadinnassa. Tavoitteena oli edelleen, että saisimme yrityksistä jatkuvia, pitkäkestoisia asiakkuuksia. Hygieniaosaamiskoulutuksia ja hygieniaosaamistestauksia pidettiin edellisen vuoden tapaan.

Makumatka Savoan -hanke jatkui toista vuotta. Toimintavuonna oli mukana edelleen kolme yritystä. Hanke on tarkoitettu ravintoloiden-, matkailu- ja elintarvikealan yrityksille. Yrittäjille on järjestetty kehittämispäiviä, joiden toteutuksesta vastasi hankekumppani Savonia ammattikorkeakoulu. Vuoden aikana aloitettiin viiden erilaisen ruokamatkan tuotteistaminen ja testaaminen. Makumatka Savoan -hanke oli myös mukana Kuopion Terve Aikuinen, Terve Ruoka -messuilla, Kalaryssäyksessä ja Suonenjoen Kekrikemuissa maistattamassa lähiruokaa yhdessä muiden hanke-toimijoiden kanssa. Syksystä lähtien hoidettiin myös Aitojamakuja -sivustoa ja yhteyksiä Ruoka-Suomi teemaryhmään.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Alkuvuodesta järjestettiin kolme liikunnallista Kaverikeikausta: Runnilla, Nilsiässä ja Tervossa. Tapahtumat olivat lähtölaukaus Arjen Askeleet -järjestökampanjaan, joka onnistui mainiosti. Haasteen liikuntakampanjasta vastaanotti 22 ryhmää. Innokkaimmat askeltajat löytyivät Ylä-Savosta. Voittoa koki Lahnasten maa- ja kotitalousseura Kiuruvedeltä. Toiseksi tuli Martikkalan naiset Lapinlahdelta ja kolmas oli Korpjoenseudun maa- ja kotitalousnaisten ryhmä.

Toimintavuosi oli myös ProAgrian 150 v. juhlavuosi. Pääjuhla oli elokuussa Lapinlahden Alapitkälä. Juhlan yhteydessä oli useita näyttelyitä ja myös piirikeskus esitteli Maa- ja kotitalousnaisten neuvonta- ja järjestötyötä vuosien varrelta. Yritysneujamme vastasi juhlien kahvi- ja ruokatarjoilun suunnittelusta ja organisoimisesta.

Itä-Suomen piirikeskukset osallistuivat lokakuussa Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen järjestämään strategiapäivään Kuopiossa. Samalla keskusteltiin Itä-Suomen rakennekehityksestä ja Maa- ja kotitalousnaisten uudesta hallintomallista.

Vuosittainen edustajakokous pidettiin marraskuussa Siilinjärvellä. Kokoukseen oli kutsuttu Parisuhdekeskus Kataja ry:stä toiminnanjohtaja, TM Liisa Vätilä, joka puhui aiheesta ”Näe hyvä lähellä”.

Vuoden 2011 jäsentilaston mukaan Pohjois-Savossa oli kaikkiaan 2 405 naisjäsentä. Jäsenmäärä on viime vuosina laskenut, koska jäsenyhdistyksiä on purkautunut, emmekä ole onnistuneet saamaan riittävästi uusia jäseniä.

Tapahtumat

- 29.1. Kaverikeikaus Ylä-Savossa, Runni
- 5.2. Kaverikeikaus Kuopion seudulla, Tahko
- 12.2. Kaverikeikaus Sisä-Savossa, Tervon Lohimaa
- 8.3. Kalakampanjan avaus, koko perheen pilkkitapahtuma, Ranta-Toivala
- 25.- 26.3. Terve Ruoka, Terve Aikuinen -messut, Kuopio
- 26.- 28.4. Virkistys- ja kulttuurimatka Riikaan
- 22.6. Jokisen puutarhailta, Iisalmi
- 7.8. ProAgraria Pohjois-Savon 150 v. juhla ja näyttelyt Alapitkä, Lapinlahti
- 23.8. Lähiruokaviestit Rautavaara- Nilsistä, Nilsian torilla neuvontapiste kalasta
- 26.- 27.8. Elonkorjuujuhlat, ruisleipätalkoot, Kuopion tori
- 31.8. Valtakunnallinen kalastuspäivä koululaisille, Kuopio
- 3.9. Puutarhamatka Keski-Suomeen
- 10.9. Syystoritapahtuma, teemana kala, Iisalmi
- 9.-11.9. Kalaryssäys, teemakala lahna, Kuopio
- 2.11. Kekrikemut Suonenjoki
- 15.11. Pohjois-Savon maa- ja kotitalousnaisten edustajakokous, Siilinjärvi

Makumatkan ruokamatkat:

- 26.5. Makumatka Juhani Ahon jalanjäljillä
- 9.6. Makumatka Kuopion seudulle ja Sisä-Savoon
- 14.8. Makumatka Koillis-Savoon
- 9.10. Maitomakujen matka Kiuruvedelle
- 4.12. Wanhan ajan joulumatka Kyrönneemeen Vieremälle

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana
Makumatka Savoon -hanke, kumppanina Savonia amk

Piirikeskus mukana toteutuksessa
Maaseudun mirkoyritysten asiakasvastaava hanke (Masva), joka jatkui ProYritys
-hankkeena

Euroiksi - menestyvä maatilayritys -hanke (AgroNaisten koulutus)

SATAKUNNAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirihallitus

Puheenjohtaja	yrittäjä	Maija Willman, Rauma
Varapuheenjohtaja	emäntä	Eveliina Ala-Äijälä, Lappi
Jäsen	keittäjä	Anu Hakala, Huittinen
Jäsen	toimitusjohtaja	Timo Junnila, Pori
Jäsen	emäntä	Kirsti Pukara, Honkajoki
Jäsen	emäntä	Marita Torkkeli, Säskylä
Jäsen	hieroja-emäntä	Kirsi-Marja Uusikauppila, Vihteljärvi
Sihteeri	toiminnanjohtaja	Marjut Koivisto, Luvia

Satakunnan maa- ja kotitalousnaisten toimintaa ohjasi kolmatta ja samalla viimeistä vuotta järjestön kolmivuotinen johtoteema Yhdessä vahvemmaksi – hyvinvointi kasvaa meistä. Teemalla on korostettu yhdessä tekemistä ruokaosaamisen ja -kulttuurin vahvistajana terveytemme edistämiseksi, suomalaisen maiseman ja luonnon osuutta hyvinvoinnin kasvattajana sekä yhteistyön merkitystä oman ja toisten hyvinvoinnin kasvattajana.

Hanketoiminta piirikeskuksessa on monipuolista. Tiedosta voimaa -koulutushankkeen sekä Veturi vihreä -tiedonvälityshankkeen toteuttamista on jatkettu edelleen. Uutena hankkeena käynnistyi Satakunnan Maakuntien Parhaat yritysryhmähanke.

Porissa järjestettiin Farmari Suomen Maatalousnäyttely heinäkuun alussa. Alkuvuoden osalta näyttelyn Maa- ja kotitalousnaisten neuvontaosastojen ja itse tapahtuman ruoka- ja kahvipalveluiden suunnittelu ja järjestelytyöt veivät työaikaan jokaiselta neuvojaltaamme.

Vuoden aikana olemme saaneet useita uusia yhteistyökumppaneita, joiden kanssa olemme tehneet monipuolista yhteistyötä.

Elämään makua yhdessä tehden

Valtakunnallisena elintarvikekampanja-aiheena on toteutettu teemaa Koukussa kalaan. Teema on ollut esillä kurssiaiheissa sekä Farmari maatalousnäyttelyn kotitalousneuvontapisteessä. Maatalousnäyttelyssä oli iso Kädentaitohalli, jonka yhteydessä meillä oli näyttävä osasto, jossa esillä oli monipuolinen leipäkulttuurimme ruisleivästä kakkoon.

Lisäksi on toteutettu lukuisa määrä erilaisia kotitaloudellisia tapahtumia mm. Kaveriksi Kasviksia, Ruisleipätalkoot sekä Älä ruoki hukkaa teemojen parissa.

Maitoa on maistatettu syksyllä useassa kaupassa lähiruokapäivien yhteydessä sekä myös Porissa järjestetyssä Koti, ruoka ja viini-messuilla. Yhteistyökumppanina maitotapahtumissa oli Osuuskunta Satamaito.

Valtakunnalliseen ruokaneuvoja sähköpostilla -palvelun tuottamiseen on osallistunut taholtamme yksi toimihenkilö. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen kotitaloustiimin työskentelyyn osallistumalla, olemme antaneet oman panoksemme tärkeässä koko järjestöä hyödyntävässä tuotekehitystyössä. Nuori luonto koululaisten luontoretki tapahtuma toteutettiin Ruosniemen koululla. Tapahtuman yhteistyötahoja olivat Arktiset Aromit sekä Lounais-Suomen Metsäkeskus. Vastasimme Porissa järjestetyn Lähetysjuhlat tapahtuman ruokapalvelun suunnittelusta ja työhjodosta.

Farmari maatalousnäyttelyssä Maa- ja kotitalousnaiset runsaalla talkooväellä huolehtivat ruoka- ja kahvipisteiden toimivuudesta. Ruoka- ja kahvivieraita farmarin pisteissä kävi yhteensä vähän vajaa 60 000.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Ympäristö- ja vihersuunnitelmia on tehty taajamien uudisrakennuksiin sekä maaseudulle maatilojen ympäristöihin sekä yritysten ympäristöihin. Maatalouden ympäristötuen erityistukeen liittyviä hoitosuunnitelmia laadittiin keväällä. Neuvontaa ympäristöasioista on annettu laajasti myös puhe- ja kirjallisesti. Ympäristöasioita viedään eteenpäin sekä Tiedosta voimaa -hankkeen että koko talon hankkeiden koulutusten yhteydessä.

Ely-keskuksen rahoittaman hankkeen Veturi Vihreä toteutusta on jatkettu. Hanke toimii viiden kunnan - Merikarvia, Pori, Luvia, Eurajoki ja Rauma - alueella. Hankkeen tavoitteena on löytää laiduntavia eläimiä ja laidunkohteita ja tätä kautta edistää laidunnusta avoimien alueiden hoitomuotona. Farmarinäyttelyyn liittyen julkaistiin valokuvakilpailu Minun maisemani. Parhaat valokuvat olivat esillä näyttelyssä maisema- ja ympäristöneuvontaosastolla. Syksyllä järjestimme yhdessä Maatila- ja valmentaja hankkeen kanssa opintomatkan Loimaan maisemiin ja maataloilille.

Asiantuntijana osallistuttiin Varsinais-Suomen ELY:n vieraslajit kuriin hankkeen, Metsäkeskuksen Maaseudulle elinvoimaa monimuotoisuudesta (Maaemo) hankkeen sekä Satakunnan kulttuuriympäristötyöryhmän kokouksiin.

Yrittäjyydellä yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Satakunnan maaseudulla toimivat pienyritykset ovat valtaosalta perheyrittäjiä, joissa naisten rooli kehittäjinä ja toimijoina on keskeinen. Maa- ja kotitalousnaisten yritysneuvonnassa maaseutumatkailuyritysten kanssa tehdyn työn merkitys kasvaa koko ajan. Maaseudun kulttuurin ja historian hyödyntäminen yritystoiminnassa on pidetty osana tuotekehitystyötä ja sen painoarvo neuvonnassa on kasvanut.

Satakunnassa tuotetaan monipuolisesti kaikkia elintarvikesektorin raaka-aineita, joiden hyödyntämistä ruokapalveluyrityksissä on lisätty tuottajien ja yrittäjien välisen tunnettuuden ja yhteistyön lisäämisellä. Neuvonnalla on kannustettu ruokapalveluyrittäjiä käyttämään monipuolisemmin lähiraaka-aineita sekä keruutuotteita. Palveluyrittäjien omien voimavarojen riittävyys on myös kiinnitetty huomiota tarjoamalla asiaan liittyviä tapahtumia ja opintoretkeä.

Vuonna 2011 on jatkunut yritysten investointeihin, laatuun ja hygieniaan liittyvä neuvonta. Yritysneuvonnassa teemme runsaasti yhteistyötä ProAgrian yritysneuvonnan kanssa, missä hanketyöllä on suuri merkitys. Työssä on hyödynnetty mm. Masva- hankkeen tarjoamia mahdollisuuksia. Uutena hankkeena käynnistyi Satakunnan Maakuntien Parhaat, SaMaPa -yritysryhmähanke. Hankkeessa on mukana viisi merkin omaavaa yritystä, joiden toiminnan laadun kehittämiseen hankkeen aikana paneudutaan. Maakuntien parhaat -osasto oli myös Farmari maatalousnäyttelyssä. Siellä merkin saaneet yrittäjät esittelivät suurelle yleisölle toimintaansa ja tuotteitansa. Toimintavuoden 2011 aikana maakuntaan on saatu viisi uutta Maakuntien Parhaat -laatumerkkiä. Yritysten kehittämisessä sekä auditoinneissa yritysneuvoja on ollut mukana. Maakunnassa on nyt 13 merkkiyritystä. Yritysneuvoja on myös tehnyt yritysneuvonnan muiden maakunnassa toimivien hankkeiden kautta.

Maaseutumatkailun majoitustilojen valtakunnallinen luokitus (Malo) mahdollistaa maaseutumatkailun majoitustarjonnan laadun arvioinnin yhtenäisesti koko maassa. Neuvontaa on annettu myös majoitustilojen saneerauksesta ja luokituskelpoisuuden arvioinnista. Luokituksia voivat tehdä vain valtakunnallisesti hyväksytyt luokittelijat. Yritysneuvojalla on luokittajan valtuudet.

Hygieniakoulutuksia ja -testejä on pidetty pitkin vuotta. Piirissä on yhdellä toimihenkilöllä elintarviketurvallisuusviraston valtuuttamana, lupa suorittaa valtakunnallisia hygieniaosaamistestejä. Testiä ovat käyneet suorittamassa sekä yksityiset henkilöt että ruokayritysten henkilökuntaa. Yritysneuvojamme osallistui luonnontuotealan seminaareihin ja koulutuksiin ylläpitääkseen keruutuotetarkastajan ammattitaitoa. Syksyllä sienien keruuta ja käyttöä esim. lankojen värjäykseen ope-

tettiin useampien tapahtumien yhteydessä. Kalastuksen saloihin paneuduttiin Merikarvialla järjestetyillä naisten kalastuskurssilla. Loppuvuodesta osallistuttiin ELMA messuille Helsinkiin isolla Maakuntien Parhaat osastolla ja sinne toteutettiin myös opintomatka.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Satakunnassa naisilla on vahva ja merkittävä rooli Maa- ja kotitalousnaisten järjestötoiminnassa. Järjestölliset tapahtumat ja tilaisuudet kokosivat yhteen runsaasti maakunnan naisia. Näiden tilaisuuksien ja tapahtumien kautta järjestömme pystyy tarjoamaan naisille mahdollisuuden tärkeän sosiaalisen pääoman kasvattamiseen sekä hyvään oloon. Virkistyspäivät ja Hengelliset ovat olleet ohjelmassa edelleen.

Valtakunnallisen järjestökampanjan aikana keräsimme tukun virkeyttä antavia askelia Arjen askelissa kampanjan saattamana. Yhdistysten perustamille kävelyryhmille heitettiin askelten keräyskisa kolmen viikon ajalle.

Piirin taholta tarjoamme jäsenyhdistyksille erilaisia jäsenpalveluja - jäsenrekisterin ylläpitoa, jäsenmaksujen perintää ym. yhdistystoiminnan peruspaketteja. Näiden palvelujen kysyntä on vakiinnuttanut paikkansa.

Jäsenyhdistyksiämme, yhdistysten luottamushenkilöitä ja muita sidosryhmiä on muistettu heidän vuosipäivinä edellisvuosien tapaan. Järjestötuotteita on välitetty. Ne ovat olleet esillä tilaisuuksiemme yhteydessä samoin KOTI-lehti. Jäsenyhdistysten luottamushenkilöiden työtä on tullut helpottamaan Maa- ja kotitalousnaisten nettisivuilla julkaistut yhdistyssivut. Sivuilta saa esim. perustietoja, lomakepohjia ja asiakirjamalleja.

Uutena toimintamuotona on aloittanut Naisvoimaa-nettilyhdistys, jonka kautta kuka tahansa Maa- ja kotitalousnaisten toiminnasta kiinnostunut henkilö voi liittyä valtakunnallisesti järjestön jäseneksi. ProAgria Satakunta ry vietti kuluvana vuonna 150-vuotis juhlavuottaan ja me Maa- ja kotitalousnaiset 80-vuotisjuhlavuottamme. Juhlavuosien kunniaksi koottiin vuosien 1961–2011 toiminnasta historiikki ja toimintaa esiteltiin kesän aikana Satakunnan museoon kootun juhlanäyttelyn merkeissä.

Tapahtumat

- 8.3. Kiireestä kantapähän -hyvinvointipäivä, Sastamala
- 22.3. Maiseman ja luonnonhoidon tuet, Pori
- 28.3. Valmistamme pääsiäistä, Huittinen
- 30.3. Valmistamme pääsiäistä, Huittinen
- 12.4. Hengelliset päivät, Kiukainen
- 16.-17.5. Naisten kalastuskurssi, Merikarvia
- 20.5-3.7. 80-vuotis juhlanäyttely, Pori, Satakunnan Museo
- 10.-12.6. Lähetysjuhlat, ruokapalvelut, Pori
- 1.-3.7. Farmari Suomen maatalousnäyttely, ruokapalvelut, Pori
- 1.-3.7. Farmari Suomen maatalousnäyttely, neuvontaosastot, Pori
- 20.9. Nuori metsä-tapahtuma, Pori
- syyskuu Sienikurssit
- 11.10. Värjäämme sienillä, Ulvila
- 13.10. Retki Loimaan maisemiin ja maatiloille
- 11.11. Edustajakokous, Pomarkku
- 12.11. Opintomatka ELMA-messuille, Helsinki
- 22.11. Persoonallisuus ja ihmissuhteet -ilta, Kankaanpää
- 29.11. Valmistamme pellavakranssin, Nakkila
- 30.11. Eräruokaa laavulla, Kokemäki
- 1.12. Persoonallisuus ja ihmissuhteet - ilta, Kankaanpää

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana

Tiedosta voimaa- koulutushanke maaseudulle

Veturi vihreä -tiedotushanke

SaMaPa - Satakunnan Maakuntien Parhaan -hanke

Piirikeskuksen edustaja mukana toteutuksessa

YritysMASVA - neuvontahanke

Maatilavalmentaja - koulutushanke

TSEPAM - tsemppiä parempaan, valtimot kuntoon -hanke

UUDENMAAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Hallitus

puheenjohtaja	MMM	Aino-Maija Aarnio, Nummi
varapuheenjohtaja	emäntä	Helena Holm, Askola
jäsen	emäntä	Paula Mikander, Porvoo
jäsen	emäntä	Päivi Lehtonen, Lohja
jäsen	emäntä	Hannele Rosendahl, Sammatti
jäsen	henkilöstösihteeri	Tarja Seuna-Ståhl, Tuusula
jäsen	ProAgria Uusimaan johtaja	Ari Toivonen, Espoo
sihteeri	toiminnanjohtaja	Salme Simonen, Vantaa
I – varajäsen	emäntä	Kirsti Metso, Artjärvi
II – varajäsen	emäntä	Irene Brofeldt, Karkkila

Uudenmaan Maa- ja kotitalousnaisten järjestöllinen toiminta on aina ollut hyvin vilkasta. Erilaiset valtakunnalliset tapahtumat ovat saaneet naiset liikekannalle. Tämän vuoden ”Arjen askeleet” sai peräti viidentoista osaston naiset liikekannalle ja askeliaan seurasi menestyksellisesti noin parisataa kävelijää.

Maaseutuyritysten koulutushankkeen avulla järjestettiin yrittäjille ja yritystoimintaa harkitseville mitä erilaisimpia tapahtumia, joista toiset onnistuivat osanottajien lukumäärältään todella hyvin. Yksi uusi alue Uudenmaan Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen yritysrintamalla oli yhteistyö Työtehoseuran Green Care -hankkeen tiimoilta.

Pieni katkos yrityspuolen toimintaan tuli koulutushankkeen vetäjän siirryttyä toisen työnantajan palvelukseen, mutta jo elokuussa saatiin uusi henkilö jatkamaan kotitalous- ja yritysneuvontaa. Jäsenosastojen kurssitoiminnan kustannuksia helpotti huomattavasti, kun osastoilla oli mahdollisuus hakea Uudenmaan Maatalousneuvontasäätiön avustusta osastoissa pitämiinsä tilaisuuksiin. Määräaikaan mennessä avustuksia oli hakenut 19 osastoa. Suosittuja aiheita oli ruisleivän leipominen ja kodin kemikaalit. Syksyn kokoustoiminta oli erittäin vilkasta, johtuen Etelä-Suomen Pro-Agrioiden yhdyntymisneuvotteluista.

Elämään makua yhdessä tehden

Kurssitoiminta käynnistyi keväällä Kodin kemikaalit -luennoilla, joilla perehdyttiin laajasti kotitalouksien erilaisiin kemikaaleihin ja niiden turvalliseen käyttöön. Käsittelyssä olivat niin pesuaineet, ruoanvalmistusvälineet kuin puutarhan tuholaiskarkotteetkin.

Vuoden teema-aiotarvikkeeseen kalaan johdatteli alkuvuodesta pidetty kurssi kalan käsittelystä ja hyvistä työvälineistä. Kalan terveysvaikutuksiin ja monipuoliseen käyttöön paneuduttiin valmistamalla herkullisia kala-aterioita Koukussa kalaan -ruokakursseilla. Myös tänä vuonna yhdeksäntoista jäsenosastoa haki Uudenmaan Maatalousneuvontasäätiöltä tukea kurssitoimintaansa.

Älä ruoki hukkaa -kampanja käynnistyi syksyllä MLL perhekahvilassa Vantaalla. Ruokahävikin synnyn syihin ja sen estämiseen tutustui äitien ohella myös vaarikin. Varsinkin lautashävikkiä syntyy lapsiperheissä paljon ja hyvät vinkit ovat tarpeellisia.

Ruisleipätalkoita käynnistettiin Maa elää -toritapahtumassa Järvenpäässä syyskuun alussa. Maa- ja kotitalousnaisten osastolla myytiin pakastettua ruisleivän juurta leivän ohjeen kera. Tuote sai suuren suosion ja varasto hupeni loppuun parissa tunnissa.

Kaveriksi Kasviksia -tilaisuuksia toteutettiin alueen neljällä koulujen ala-asteella ja niihin osallistui lähes seitsemäsataa oppilasta.

Piirikeskuksen yritysneuvoja toimi yhtenä viidestä ruokaneuvojasta ruokaneuvot@maajakotitalousnaiset.fi -osoitteen kautta annettavassa kotitalousneuvonnassa. Nettineuvonnan ruuhkahuiput osuvat yleensä joulun, pääsiäisen ja koulujen loppumisen aikaan.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Uudenmaan alueen maisemanhoidonneuvonta on hoidettu naapuri piirikeskusten maisemanhoidonneuvojen toimesta. Kyläkävelyjä monet naisosastot ovat jo tottuneet vetämään omatoimisesti ja omien ”kyläopettajien” toimiessa oppaana.

Yrittäjyydellä ja yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Avaintulosalueen toiminta painottui hanketoimintaan. Piirikeskuksen toiminnanjohtaja ja yritysneuvoja osallistuivat Työtehoseura ry:n hallinnoiman Green Care - Vihreä hoiva maaseudulla -hankkeen esiselvitystyöhön. Hankkeen tavoitteena oli selvittää Uudenmaan alueen maatalous- ja maaseutuyritysten, sosiaali-, kuntoutus- ja terapiapalveluita tarjoavien hoiva-alan yritysten sekä kuntien ja kolmannen sektorin yhteystietoja sekä Webropol -kyselyiden avulla selvittää yrittäjien tai sellaiseksi aikovien kiinnostus Green Care -toimintaan. Kyselyjä lähetettiin yhteensä 391 kpl. Maaseutuyrittäjistä 23 %, hoivayrittäjistä 39 % ja kolmannen sektorin vastanneista 38 % olivat kiinnostuneet Green Caresta. Piirikeskus järjesti Green Care -toiminnasta kiinnostuneille info-tilaisuuden, johon osallistui 30 henkilöä.

Piirikeskus osallistui yhdessä ProAgria Uusimaa ry:n ja ProAgria Kymenlaakso ry:n toimihenkilöiden kanssa Loviisan kaupungin hallinnoiman Vihreä Moottoritie -hankkeen esiselvitykseen yritystoiminnan mahdollisuuksista Vihreä Moottoritien ympäristön alueilla. Suunnitteilla oleva moottoritie kulkisi Venäjän rajalta Haminan, Kotkan, Loviisan ja Porvoon kautta Helsinkiin. Piirikeskuksen toimihenkilöt selvittivät erityisesti Itä- Uudenmaan kuntien sekä Loviisan ja Porvoon seudulla olevaa yritystoimintaa, matkailullisia erityispiirteitä ja lähiruuan tarjontaa sekä kehittämisideoita siitä, miten matkailu ja lähiruoka voidaan tuoda moottoritien käyttäjien saataville.

Maaseutuyritysten koulutushanke jatkui 31.12.2011 saakka. Rahoitus hankkeelle on myönnetty Manner-Suomen maaseutuohjelmasta Uudenmaan ELY-keskukselta. Hankkeen tavoitteena on ylläpitää ja kehittää uusmaalaisten pienyrittäjien ammattitaitoa sekä turvata yritystoiminnan edellytykset jatkoa ajatellen. Hanke tarjoaa usealle eri toimialalle lyhytkestoisia koulutuspäiviä sekä kaikille pienyrittäjille soveltuvaa koulutusta yrittäjyyden perusteemoista. Vuoden 2011 aikana suunniteltiin 53 koulutuspäivää, joista toteutui 33. Koulutuspäiviin osallistui kaikkiaan 305 henkilöä. Hankkeelle on haettu jatkoaikaa vuodelle 2012.

Piirikeskuksen yritysneuvoja on konsultoinut aloittavia ja kehittäviä yrittäjiä maaseutumatkailun ja ruokapalvelujen liiketoimintasuunnitelmiin ja palvelujen laatuun liittyvissä asioissa yhteistyössä ProAgria Uusimaa ry:n muiden yritysneuvojen kanssa sekä toimii Maaseudun majoitustilojen luokittelijana ja yleisvaikutelman arvioijana.

Omavalvontaan ja hygieniaan liittyviä koulutuksia pidettiin kolme ja niihin osallistui 42 henkilöä. Osa koulutukseen tulleista tulivat vain päivittämään tietonsa. Itse passi heillä oli suoritettu jo vuosia aikaisemmin. Hygieniapassitenttejä pidettiin kaikkiaan viisi ja passin suoritti 28 henkilöä.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Vuosi aloitettiin järjestämällä perinteinen järjestöväen koulutus- ja virkistyspäivä. Päivän aikana käsiteltiin vuoden toimintaa, kampanjoita ja lomakkeiden täyttöä. Luentojen lisäksi päivän piristeeksi valittiin havaintoesitysaiheeksi tämän vuoden valtakunnallinen teema ”Koukussa kalaan”. Teema otettiin esille järjestöpäivillä pitämällä havaintoesitys siian ja mateen perkaamisesta. Samalla kerrottiin kunnollisista perkausvälineistä ja näytettiin miten helppoa on kalan perkaus oikeilla työvälineillä.

Kotimaan opintomatkalle Lohjalle ja Tammisaareen lähti jälleen kerran aivan täysi linja-autollinen innokkaita järjestön jäseniä. Lohjalla tutustuttiin Tytyrin kaivosmuseoon. Museokierroksella saatiin tutustua hyvän oppaan avulla lohjalaisen kaivostyön historiaan ja nykypäivään. Maaseutumatkailukohteena oli Tammisaarella Gullön kartano. Kartanon pitopöydästä löytyy lähiruokaa sanan varsinaisessa merkityksessä, eli metsän riistaa ja oman pellon vihanneksia. Viimeisenä kohteena oli Vironperä. Vironperällä opastetun kierroksen aikana saatiin tutustua edesmenneen Valtioneuvos Johannes Virolaisen merkittävään elämäntyöhön.

Rauha ja Ilmari Auerin säätiön tunnustuspalkintojen jakotilaisuus pidettiin lokakuussa edustajakokouksen yhteydessä Tuusulan Onnelassa. Tunnustuspalkinnon 1 500 euroa sai tänä vuonna ansiokkaasta toiminnastaan Artjärven maatalousnaiset.

”MAA ELÄÄ” tapahtumaa vietettiin Järvenpään torilla jo yhdeksättötoista kertaa. Toritapahtuma on lämminhenkinen syystapahtuma, jossa tiloilla tuotettu sato, käsityöt, leivonnaiset ja monet muut tuotteet löytävät ostajansa. Tapahtuma on hyvä tilaisuus tutustua tuotteiden alkuperään, myyjiltä voi kysyä tuotannosta tai vain vaihtaa ajatuksia maaseudusta ja maataloudesta. Maaseudun tuotteiden lisäksi torilla on mahdollisuus tutustua neuvontajärjestön toimintaan. Lähiruokan puolestapuhjaksi saatiin MTK:n ruokakulttuuriasiamies Anni-Mari Syväniemi. Tähän aiheeseen sopi hyvin myös Maa- ja kotitalousnaisten valtakunnallinen Ruisleipätalkoot-teema.

Vuoden Maa- ja kotitalousnaisten liikuntakampanja oli ”Arjen askeleet”. Kampanjalla kannustettiin lisäämään arkisten töiden ja toimien yhteydessä kertyviä askeleita osaksi päivittäistä liikuntaa. Uudellamaalla joukkueita oli 15, joissa liikkujia oli yhteensä lähes kaksisataa. Uudenmaan voiton vei Porvoon pitäjän maatalousnaisista koostunut Menomimit. Toisena olivat ”Ulpukat” Hyvinkään maa- ja kotitalousnaisista ja kolmantena Pukkilan maatalousnaisten ryhmä ”Pumaska”. Parhaat palkittiin Tapiolan lahjoittamalla ensiapulaukuilla sekä kaikkien kävelijöiden kesken arvottiin vielä kymmenen Maa- ja kotitalousnaisten askelmittaria. Askelmittarit oli lahjoittanut Uudenmaan Maatalousneuvontasäätiö.

Etelä- Suomen ProAgria Keskusten yhdentymissuunnitelmat olivat edenneet siihen pisteeseen, että vuoden aikana pidettiin monia pienempiä kokouksia ja myös infotilaisuuksia eri puolella Uuttamaata. ProAgria Uusimaa ja Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen yhdentymiseen liittyvät infotilaisuudet pidettiin loka-marraskuun aikana Askolassa, Lohjalla, Järvenpäässä ja Orimattilassa.

Tapahtumat

- 2.2. Järjestökoulutus
- 14.6. Opintoretki Lohjalle ja Tammisaareen
- 3.9. Maa Elää Järvenpää
- 27.10. Tunnustuspalkinnon jakotilaisuus ja edustajakokous
- 10.11. Green Care -infotilaisuus, Järvenpää
- Etelä-Suomen ProAgrioiden toiminnanyhdistämisestä pidetyt Info -tilaisuudet:
- 7.11. Askola
- 9.11. Lohja
- 15.11. Järvenpää
- 29.11. Orimattila

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana
Maaseutuyritysten koulutushanke 1.3.2009 -31.12.2011

VARSINAIS-SUOMEN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta

puheenjohtaja	kotitalousopettaja	Päivi Tanner, Uusikaupunki
varapuheenjohtaja	yrittäjä	Sirke Lehtilä, Laitila
”	toimitusjohtaja	Heikki Isosaari, Lieto
”	päiväkodinjohtaja	Taina Hyssälä, Lieto, Yliskulma
”	emäntä	Tarja Kiviniemi, Loimaa
”	emäntä	Anneli Kyyrä, Halikko, Salo
”	emäntä	Raila Peltö, Kiiikala, Salo
varajäsenet	emäntä	Marianne Arvela, Mynämäki
”	restonomi	Mari Rintala, Riihikoski, Pöytyä
sihteeri	vt. toiminnanjohtaja agronomi	Emma Pikkarainen Olli Alikärri, Koski TL

Vuonna 2011 piirikeskukselle merkittävä asia oli Kylämaisema kuntoon -hankkeen käynnistyminen, jonka myötä piirikeskukseen saatiin maisemanhoidonneuvoja. Hankkeeseen osallistui 10 kylää, joissa maisemanhoidonneuvoja järjesti kyläiltoja ja kyläkävelyitä. Matkailuhankkeen kautta ylläpidettiin matkailupuolen verkostoja ja järjestettiin yhteistyössä seminaareja, kokoontumisia, retkiä ja tempauksia. Kotitalousneuvonnassa järjestettiin monipuolisesti ruokakursseja nopeista arkiruuista susheihin ja Koukussa kalaan elintarviketeeman myötä haettiin uusia ideoita kalaruokiin. Elintarvikkampanja kannusti osallistumaan Silakkamarkkinoille. Kodin kemikaalit -teemaan tartuttiin järjestämällä Varsinais-Suomen Marttojen kanssa yhteistyössä Kodin kemikaalicoctail -tilaisuus. Ruisleipätalkoot -hanke käynnistettiin maakunnassa Turussa järjestetyssä sadonkorjuutapahtumassa. Piirikeskus osallistui Green Care – Vihreä hoiva maaseudulla hankkeen toteutukseen. Arjen askeleet -järjestökampanjassa järjestettiin kävelytapahtuma lokakuussa.

Elämään makua yhdessä tehden

Ruuanvalmistuskursseja järjestettiin monipuolisesti, sushikurssit olivat edelleen kysytyjä, myös Koukussa kalaan -teemavuoden kunniaksi järjestettiin kalaruokakursseja. Kalateeman myötä osallistuttiin myös Turun Silakkamarkkinoille lokakuussa ja Kala nimeltä lahna -infotilaisuuteen marraskuussa. Piirikeskus järjesti yhdessä Varsinais-Suomen Marttojen kanssa Kodin kemikaalicoctail -tilaisuuden, jossa kuultiin asiantuntijaluentoja ja keskusteltiin kemikaaleista kosmetiikasta elintarvikkeiden lisäaineisiin. Yhdessä talkoolaisten kanssa järjestettiin helatorstaina kahvitus 2 000:lle Turun ja Kaarinan seurakunnan ulkoilmamessun yhteydessä. Turun kirja- ja ruokamessuille osallistuttiin yhdessä Ruskon maa- ja kotitalousnaisten kanssa kasvisteemalla. Toimittajien kanssa tehtiin yhteistyötä mm. ruokajuttujen koostamisessa.

Piirikeskus osallistui Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen valtakunnallisiin hankkeisiin Kaveriksi kasviksia, Älä ruoki hukkaa ja Ruisleipätalkoot. Kaveriksi kasviksia -hankkeessa järjestettiin neljä kasvistapahtumaa lapsille, Älä ruoki hukkaa -ruokahävikki-infoja pidettiin viisi ja Ruisleipätalkoot -teemalla osallistuttiin Turun kauppatorilla järjestettyyn sadonkorjuutapahtumaan.

Maisema ja luonto hyvinvoinnin tekijöinä

Vuoden 2011 toiminta keskittyi pääosin Kylämaisema kuntoon -hankkeeseen. Kaksivuotinen Kylämaisema kuntoon – hanke alkoi maaliskuussa kun piirikeskuksessa aloitti maisemanhoidon neuvoja. Vuoden aikana hankkeeseen etsittiin innokkaita ja aktiivisia kyliä, joille laaditaan maisemanhoitosuunnitelma. Kaikki 10 kylää löytyivät vuoden aikana ja kesän ja syksyn aikana pidettiin mukaan lähteneissä kylissä kyläiltoja sekä kyläkävelyitä. Hanketta käytiin myös esittelemässä muiden tahojen järjestämissä tilaisuuksissa, kuten Paimionjoki-seminaarissa. Elokuussa retkeiltiin kyläläisten kanssa Naantalin suunnalla ja tutustuttiin mm. Kultarannan puutarhaan sekä Naantalin vanhaan kaupunkiin.

Maisemanhoidon neuvonnassa keskityttiin mainostamaan maisemanhoitopalveluita. Yksi jatkava erityisympäristötukisuunnitelma tehtiin. Kesällä käytiin perinteiseen tapaan kahdella puutarharetkellä. Heinäkuussa retkeiltiin Tampereen suunnalla ja tutustuttiin mm. Myllyhermannin puutarhaan Ylöjärvellä ja Rönnekin viinitilaan Pälkäneellä. Elokuussa vierailtiin Rytsälän tilalla Nousiaisissa ihailmassa ja tutustumassa puutarhaan ja kasveihin.

Yrittäjyydellä yhteisvoimin hyvinvointia maaseudulle

Piirikeskuksen tavoitteena oli lisätä maaseutuyritysten toiminnan ja tuotteiden laadukkuutta ja monipuolisuutta sekä saada ne vastaamaan asiakkaiden tarpeita.

ProAgria Farman hallinnoiman ja Varsinais-Suomen Maa- ja kotitalousnaisten toteuttaman Maaseudun matkailuelinkeinon kehittäminen Varsinais-Suomessa -hankkeen toimia olivat:

- Turku Touringin yhteydessä toimivan Matkailun ja elämystuotannon osaamiskeskuksen kanssa yhteistyössä järjestettiin tuotekehitykseen ja ajankohtaisasioihin keskittynyt kehittäjä tapaaminen maaliskuussa sekä matkailun hanketreffit marraskuussa.
- Järjestettiin maaliskuussa yhteistyössä Leader-ryhmä Samassa veneessä - I Samma Båt rf:n kanssa tiedotustilaisuus aiheesta Saariston matkailuyritykset murroksessa.
- Toukokuussa järjestettiin Turussa yhteistyönä Itämeristrategian matkailun lippulaivahankkeen kanssa kansainvälinen Common Future for Baltic Tourism - Itämeren matkailun yhteinen tulevaisuus -seminaari ja syyskuussa samanteemainen kahden päivän seminaari.
- Järjestettiin opintoretki maaliskuussa valtakunnallisille maaseutumatkailun yrittäjäpäiville Kauhavalle.
- Varsinais-Suomen maaseutumatkailuyrittäjät kokoontuivat tammi-, helmi-, huhti- ja lokakuussa.
- Osallistuttiin yhteistyössä Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean Aitoja makuja Varsinais-Suomesta -hankkeen kanssa Helsingin juhleviikkojen tapahtumaan Herkkujen Suomi elokuussa matkailuinfoa tarjoavalla pöydällä
- Järjestettiin Naantalin Matkailun vetäjävastuulla varsinaissuomalaisten ryhmämatkakohteiden verkottumis- ja markkinointitapahtuma Senioritempaus syyskuussa Maskun Kankaisissa.

Piirikeskus teki töitä Työtehoseuran (TTS) koordinoimalle Green Care – Vihreä hoiva -hankkeelle. Hankkeessa kartoitettiin ja välitettiin aiheeseen liittyviä kyselyitä alueella sekä järjestettiin kaksi aiheeseen liittyvää infotilaisuutta Varsinais-Suomen alueella syksyllä 2011.

Yhteisöllisyydestä hyvinvointia

Järjestökampanja Arjen askelissa järjestettiin liikuntatapahtuma lokakuussa, jonne osallistui 19 henkeä. Askeltenkeräyksissä oli Varsinais-Suomesta mukana 7 ryhmää.

Piirikeskus on jäsenenä Naisten Valmiusliiton Turun ja Porin Alueneuvottelukunnassa.

Tapahtumat

- 8.4. Kodin kemikaalicocktail, Turku
- 2.6. Turun tuomiokirkkotorin kahvitus
- 13.7. Puutarharetki Pirkanmaa
- 9.8. Puutarhailta Rytsälän puutarhassa
- 10.9. Ruisleipätalkoot, Syksyn satoa -tapahtuma, Turun kauppatori
- 30.9.- 2.10. Kirja- ja ruokamessut, Kasvisinfo (lapsille), Turku
- 20–23.10. Turun Silakkamarkkinat, Koukussa kalaan -teema
- 24.10. Arjen askelissa -tehokävelytapahtuma

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana

Maaseudun matkailuelinkeinon kehittäminen Varsinais-Suomessa
Kylämaisema kuntoon

Piirikeskuksen edustaja mukana toteutuksessa

Green Care – Vihreä hoiva maaseudulla -hanke

YHTEENVETO PIIRIKESKUSTEN TILASTOISTA 2011

Toimihenkilöiden työ ja neuvontatilaisuudet

Tähdellä* merkittyihin kohtiin ei tule muuttujaa.

TOIMIHENKILÖIDEN TYÖ, NEUVONTATILAISUUDET	<i>kpl</i>	<i>osallistujia</i>
Esitelmät ja luennot (tose 102, 1021)	413	8 479
Asiantuntijapalvelut (104, 105, 1051)	2 853	*
Opintomatkat ((106,1061)	71	1 733
Elintarvikekampanjатаhtumat (110, 1101)	115	38 667
Media- ja jäsentiedotus (1110, 1111)	1 257	*
Näyttelytoiminta (112)	49	220 318
Muut neuvontatilaisuudet(114)	224	40 156
Järjestötoiminta		
Järjestölliset tapahtumat (123)	143	12 056
Järjestölliset koulutukset (11511/240)	61	2 305
Palvelut yhdistyksille ja jäsenille (129)	186	*
Järjestöneuvonta	360	*
Kotitalous- ja ympäristökurssit		
Ruokakoulutus (130, 1301)	215	3 434
Puutarha- ja ympäristökoulutus (134, 1341)	8	185
Muu koulutus (11501, 11511)	109	8 374
Yhteensä	332	11 993
Ammatilliset täydennyskoulutuskurssit		
Laatukoulutus(116, 1161)	8	64
Maa- ja metsätaloustaloustus (161, 1611)	36	432
Maisemanhoitoyrittäjyyteen liittyvä koulutus, ympäristökoulutus (164, 1641)	7	110
Maiseman ja luonnonhoitokoulutus (165, 1651)	37	805
Ammatillinen yrittäjäkoulutus(171, 1711) (ruokapalvelu, maaseutumatkailu, hoivapalvelu, jne.)	130	1 596
Omavalvonta- ja hygieniakoulutus (175,1751)	82	1 362
Ympäristötukeen liittyvä koulutus (1801)	20	419
Yhteensä	320	4 788

Maiseman ja ympäristönhoito		
Eriyisympäristötukisuunnittelu (361)	279	*
Ympäristöneuvonta (553)	449	*
Ympäristö- ja suunnittelupalvelut (554)	107	*
Kyläkävely (555)	34	684
Kylätason suunnittelu (556)	11	*
Aluetason suunnittelu (557)	40	*
Yhteensä	920	*
Kotitalousneuvonta	<i>kpl</i>	<i>osallistujia</i>
Kotitalous- ja kuluttajaneuvonnan palvelut (603, 604,606)	31	*
Tapahtumien ruoka- ja kahvipalvelut (605,6051) tapahtuminen lkm/annosten lkm	510	145 459
Maaseutuyritys- ja laatuneuvonta		
Luomuyritysten valvonta (371)	0	*
Tuotekehityssuunnitelma(564)	3	*
Majoitustilojen yleivaikutelman arviointi (659)	0	*
Ateria- ja ruokapalvelusuunnitelmat (617)	17	*
Hygieniatestaus (640)	260	1 493
Ammatillinen maaseutuyritysneuvonta (651)	149	*
Kustannus- ja investointilaskelmat (652)	21	*
Laatuneuvonta (654)	20	*
Laatuarviointi ja laatusopimusten arviointi (655)	46	*
ProAgria tulevaisuuskeskustelu (109)	3	*
Majoitustilojen luokitus (657) yrityksiä/majoitustiloja	12	17
Omavalvontasuunnitelma (658)	22	*
Markkinoinnin suunnittelu (107)	38	*
ProAgria kehittämiskeskustelu (108)	25	*
YritysInvest (215)	22	*
Tuotekehitys- ja hinnoitteluneuvonta (221)	28	*
Yritystutka (222)	8	*
Muut maaseutuyritysten suunnitelmat ja laskelmat (223)	20	*
Yrityksen liiketoimintasuunnitelman ohjaus/ kehittämissuunnitelma (224)	51	*
Tulosanalyysi, MSE-yritykset (225)	3	*
YritysTreeni -valmennusohjelma (227)	11	*
Masvatehtävät	289	*
Aloittavan yrityksen neuvonta (229)	63	*
Yhteensä	1 111	*

Paikallistason toiminta

PAIKALLISTASON TOIMINTA	kpl	osallistujia
Kokous- ja jäsentilaisuudet	3 954	38 814
Virkistys-, juhla- ym. tilaisuudet	2 107	47 234
Kurssit	590	7 554
Arjen askelissa -kampanja	115	1 277
Kampanjatapahtumat	291	4 879
Kilpailut	134	3 760
Opintoretket	544	9 349
Näyttelyt	82	7 108
Toritapahtumat ja myyjäiset	428	27 991
Tapahtumien ruoka- ja kahvipalvelu	1 644	134 292

Yleistietoa

YLEISTIETOA	<i>kpl</i>
Maa- ja kotitalousseuroja tai muita kyläyhdistyksiä	1 685
Niissä maa- ja kotitalousnaisia yhteensä	57 576
Piirikeskuksissa tehdyt henkilötyövuodet	64,8

Taulukko 1.

2011

Jäsenet, toimintayksiköt, henkilötyövuodet

Piirikeskus	Maa- ja koti- talousnaisia	Maa- ja koti- talousseuroja, kyläyhdistyksiä	Piirikeskuksessa tehdyt henkilö- työvuodet
Etelä-Karjala	2 296	23	3,0
Etelä-Pohjanmaa	10 994	133	4,6
Etelä-Savo	4 097	173	5,8
Häme	5 013	129	5,0
Kainuu	1 558	50	7,5
Keski-Pohjanmaa	2 730	87	4,3
Keski-Suomi	2 579	63	2,0
Kymenlaakso	1 669	22	2,0
Lappi	2 809	126	1,4
Oulu	4 870	357	8,4
Pirkanmaa	4 757	141	4,4
Pohjois-Karjala	1 150	19	4,0
Pohjois-Savo	2 405	107	3,5
Satakunta	3 190	54	3,6
Uusimaa	3 628	109	2,5
Varsinais-Suomi	3 831	92	2,8
Yhteensä	57 576	1 685	64,8

Taulukko 2.
Piirikeskusten toiminta

2011

Ammatilliseen kehittämiseen liittyvä koulutus

Piirikeskus	Maa- ja metsätaloustaloustutkimuskeskus		Maiseman- ja luonnonhoitokoulutus		Maisemanhoito-yrityksyyteen liittyvä koulutus		Ympäristötukeen liittyvä koulutus		Ammatillinen yrittäjäkoulutus		Omavalvonta- ja hygienia-koulutus		Laatu-koulutus		Ammatillinen koulutus yhteensä	
	kpl	osall.	kpl	osall.	kpl	osall.	kpl	osall.	kpl	osall.	kpl	osall.	kpl	osall.	kpl	osall.
Etelä-Karjala					2	10			27	272	1	4			30	286
Etelä-Pohjanmaa									1	15	8	130			9	145
Etelä-Savo			1	29			2	35	8	127	1	32			12	223
Häme									29	160	1	10	2	6	32	176
Kainuu	3	95	1	16					19	244					23	355
Keski-Pohjanmaa											5	89			5	89
Keski-Suomi									9	386					9	386
Kymenlaakso							8	214	5	32	9	107			22	353
Lappi															0	0
Oulu			20	579	2	30			13	201	26	410	1	32	62	1 252
Pirkanmaa			4	62	3	70			1	25					8	157
Pohjois-Karjala	2	16					7	124	2	10	11	188	5	26	27	364
Pohjois-Savo	8	95	1	18			3	46	7	76	2	6			21	241
Satakunta	4	42	1	11					9	48	14	326			28	427
Uusimaa	19	184									3	42			22	226
Varsinais-Suomi			9	90							1	18			10	108
Yhteensä	36	432	37	805	7	110	20	419	130	1 596	82	1 362	8	64	320	4 788

Taulukko 3.

2011

Piirikeskusten toiminta

Harrastepohjainen koulutus

Piirikeskus	Ruokatalous- koulutus		Puutarha- ja ympä- ristökoulutus		Muut koulutus		Lyhytkurssit yhteensä	
	kpl	osallistujia	kpl	osallistujia	kpl	osallistujia	kpl	osallistujia
Etelä-Karjala	5	66			9	765	14	831
Etelä-Pohjanmaa	35	390	2	49	13	879	50	1 318
Etelä-Savo	13	536					13	536
Häme	14	210			2	28	16	238
Kainuu	3	70			6	460	9	530
Keski- Pohjanmaa	4	56			3	118	7	174
Keski-Suomi	5	151			11	1 075	16	1 226
Kymenlaakso	1	10					1	10
Lappi	19	141			8	769	27	910
Oulu	40	695			5	77	45	772
Pirkanmaa	7	81	1	13	2	282	10	376
Pohjois-Karjala	7	164					7	164
Pohjois-Savo	22	371	5	123	11	1 424	38	1 918
Satakunta	9	110			22	1 685	31	1 795
Uusimaa	8	81			17	812	25	893
Varsinais-Suomi	23	302					23	302
Yhteensä	215	3 434	8	185	109	8 374	332	11 993

Taulukko 4 A.
Piirikeskusten toiminta
Toimihenkilöiden työ

2011

Piirikeskus	Esitelmät, luennot		Asian- tuntija- palvelut	Media- ja jäsen- tiedotus	Elintarvikekampanja- tapahtumat	
	kpl	osallistujia			kpl	osallistujia
Etelä-Karjala	37	680	58	56	2	584
Etelä-Pohjanmaa	13	284	155	23	4	160
Etelä-Savo	15	305	26	143	2	550
Häme	86	1 778	391	52	10	3 600
Kainuu	52	1 171	787	165	6	2 158
Keski-Pohjanmaa	10	147	10	135	30	1 670
Keski-Suomi	4	71	42	59	7	1 631
Kymenlaakso	5	78	18	15	3	350
Lappi	19	246	81	18	11	1 665
Oulu	41	869	654	192	7	14 230
Pirkanmaa	22	532	169	103	10	691
Pohjois-Karjala	15	499	40	27	8	5 000
Pohjois-Savo	24	360	150	83	10	2 293
Satakunta	8	278	244	107	1	2 975
Uusimaa	51	940	25	46	2	150
Varsinais-Suomi	11	241	3	33	2	960
Yhteensä	413	8 479	2 853	1 257	115	38 667

Taulukko 4 B.
Piirikeskusten toiminta
Toimihenkilöiden työ

2011

Piirikeskus	Opintomatkat		Muut neuvonta- tilaisuudet		Näyttelytoiminta	
	kpl	osallistujia	kpl	osallistujia	kpl	osallistujia
Etelä-Karjala	5	59	5	775		
Etelä-Pohjanmaa	3	58	4	90	2	100
Etelä-Savo	6	207	35	2 490		
Häme	5	74	10	824		
Kainuu	11	266	10	16 159	1	60
Keski-Pohjanmaa	5	202	9	150		
Keski-Suomi	1	24	6	3 610	2	54 000
Kymenlaakso	2	34	10	117	2	3 200
Lappi			1	19	6	2 730
Oulu	7	290	72	2 019	14	47 900
Pirkanmaa	3	40	19	4 008	1	50
Pohjois-Karjala	7	144			6	15 000
Pohjois-Savo	8	164	15	6 715	1	500
Satakunta	3	55	7	1 992	10	85 378
Uusimaa	1	34	9	255	1	10 000
Varsinais-Suomi	4	82	12	933	3	1 400
Yhteensä	71	1 733	224	40 156	49	220 318

Taulukko 5.
Piirikeskusten toiminta

2011

Järjestötoiminta

Piirikeskus	Järjestölliset tapahtumat		Palvelut yhd./jäsenille	Muu koulutus, järjestö		Järjestö-neuvonta
	kpl	osallistujia	kpl	kpl	osallistujia	kpl
	Etelä-Karjala	11	180		2	29
Etelä-Pohjanmaa	8	5 748	2			7
Etelä-Savo	3	176	7	9	551	34
Häme	7	88		1	15	20
Kainuu	15	456		8	566	52
Keski-Pohjanmaa	19	403	51			7
Keski-Suomi	4	153	18	3	146	64
Kymenlaakso	3	306				
Lappi	4	630	4			4
Oulu	17	323	45	9	71	71
Pirkanmaa	3	322				9
Pohjois-Karjala	2	400	5			6
Pohjois-Savo	33	2 081		4	70	39
Satakunta	5	72	26			3
Uusimaa	7	650	26	25	857	35
Varsinais-Suomi	2	68	2			8
Yhteensä	143	12 056	186	61	2 305	360

Taulukko 6.
Piirikeskusten toiminta

2011

Muu kotitalousneuvonta

Piirikeskus	Kotitalous- ja kuluttaja-neuvonnan palvelut	Tapahtumien ruoka- ja kahvipalvelut	
	kpl	tilaisuuksia	annoksia
Etelä-Karjala		15	55
Etelä-Pohjanmaa	1	2	
Etelä-Savo			
Häme		392	3 959
Kainuu			
Keski-Pohjanmaa		32	12 423
Keski-Suomi	2	3	32 000
Kymenlaakso			
Lappi			
Oulu		2	90
Pirkanmaa	1		
Pohjois-Karjala	10	7	2 730
Pohjois-Savo	1	8	5 075
Satakunta	10	9	86 877
Uusimaa	6	7	250
Varsinais-Suomi		1	2 000
Yhteensä	31	478	145 459

Taulukko 7.
Piirikeskusten toiminta

2011

Maiseman- ja ympäristöhoito

Piirikeskus	Erityisympäristö- tukisuunnittelu	Ympäristö- neuvonta	Ympäristö- ja suunnittelu- palvelut	Kyläkävelyt		Kylätason suunnittelu	Aluetason suunnittelu	Maiseman- ja ympä- ristöhoitoon toimenpiteitä yhteensä
	kpl	kpl	kpl	kpl	osall.	kpl	kpl	kpl
Etelä-Karjala	30	19	1	1	30			51
Etelä-Pohjanmaa	3	36	41					80
Etelä-Savo	64	1	16	5	43	10	18	114
Häme	39	6	7	7	116		2	61
Kainuu		39	2	7	134	1		49
Keski-Pohjanmaa	3	27	6					36
Keski-Suomi								0
Kymenlaakso	16	19	1				3	39
Lappi		6	1	4	83			11
Oulu	3	78		4	202		13	98
Pirkanmaa	28	36	8	1	7		2	75
Pohjois-Karjala	35	3	3					41
Pohjois-Savo	42	93	5				1	141
Satakunta	15	84	16				1	116
Uusimaa								0
Varsinais-Suomi	1	2		5	69			8
Yhteensä	279	449	107	34	684	11	40	920

Taulukko 8 A.

2011

Piirikeskusten toiminta
Maaseutuyritys- ja laatuneuvonta

Piirikeskus	Luomu- yritysten valvonta	Tuote- kehitys- suunnitelma	Ateria- ja ruokap. suunn.	Hygienia- testaus		Ammatill. maaseutu- yritys- neuvonta	Kustann. ja invest. laskelmat	Laatu- neuvonta	Laatu- arviointi, laatusop auditointi	Yritys- treeni valm.ohj	Malo- luokitus		Omavalv. suunnitelma	Toimenpi- teitä yh- teensä
	kpl	kpl	kpl	kpl	osallist.	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	yr	tilat	kpl	kpl
Etelä-Karjala			2	16	72	1		4	1				3	27
Etelä- Pohjanmaa				27	199	1								28
Etelä-Savo						18		1	5		8	8		32
Häme		3					1	4	5					13
Kainuu						31				11			3	45
Keski- Pohjanmaa				17	212									17
Keski-Suomi				17	74	1	2		14					34
Kymenlaakso						11							2	13
Lappi														0
Oulu				63	479	49							9	121
Pirkanmaa									6		2	7	1	9
Pohjois-Karjala			5	59	236		15	10						89
Pohjois-Savo			10	35	69	19	2				2	2	1	69
Satakunta				21	126	4		1	15				2	43
Uusimaa				5	26		1						1	7
Varsinais-Suomi						14								14
Yhteensä	0	3	17	260	1 493	149	21	20	46	11	12	17	22	561

Taulukko 8 B.
Piirikeskusten toiminta
Maaseutuyritysneuvonta

2011

Piirikeskus	Markki- noinnin suun- nittelu	Yritys Invest	Tuotekehitys ja hinnoittelu- neuvonta	Yritys- tutka	Muut maaseutu- yrityst suunn. ja laskelmat	Yrityksen liiketoim. suunn.ohj keh.suunn.	ProAgria tulevaisuus- keskustelu	ProAgria kehittäm. keskus- telu	Aloit. yrityks. neu- vonta	Tulosanalyysi MSE- yritykset	Masva - tehtävät	Siirto taulu- kosta A	Yritys- neuvonn. toimenpit. yhteensä
	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl
Etelä-Karjala				1	1	4		14	1		61	27	109
Etelä- Pohjanmaa												28	28
Etelä-Savo		12		7	3	3	2			3	63	32	125
Häme	2		3		3				4			13	25
Kainuu	8	8	7			12		9	11			45	100
Keski- Pohjanmaa												17	17
Keski-Suomi					1	3			4			34	42
Kymenlaakso												13	13
Lappi												0	0
Oulu	6		8		11	9			10		66	121	231
Pirkanmaa						3			11			9	23
Pohjois-Karjala	20		10			15			20			89	154
Pohjois-Savo		2						1			19	69	91
Satakunta					1						76	43	120
Uusimaa	2					2	1	1	2		4	7	19
Varsinais- Suomi												14	14
Yhteensä	38	22	28	8	20	51	3	25	63	3	289	561	1 111

Taulukko 9 A.

2011

Paikallistason toiminta

Piirikeskus	Kokous- ja jäsentilaisuudet		Virkistys-, juhla- ym. tilaisuudet		Kurssit		Arjen askeleet -kampanja*		Muut kampanja-tapahtumat	
	Luku	Osallistujia	Luku	Osallistujia	Luku	Osallistujia	Luku	Osallistujia	Luku	Osallistujia
Etelä-Karjala	178	1 519	60	805	14	191	12	177	8	298
Etelä-Pohjanmaa	421	4 952	189	3 929	68	708	0	0	3	34
Etelä-Savo	253	2 038	417	4 872	41	430	25	211	76	478
Häme	208	1 235	79	2 188	14	279	6	154	3	180
Kainuu	160	1 447	146	3 026	33	364	0	0	7	1 722
Keski-Pohjanmaa	87	708	19	631	22	231	0	0	58	180
Keski-Suomi	92	1 083	49	454	26	453	7	168	6	78
Kymenlaakso	65	608	22	407	17	148	0	0	5	58
Lappi	298	3 421	109	1 782	34	376	0	0	7	125
Oulu	462	4 373	342	12 274	95	991	22	200	0	0
Pirkanmaa	957	10 090	66	2 950	59	903	0	0	26	708
Pohjois-Karjala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pohjois-Savo	129	798	199	4 018	21	332	17	63	12	117
Satakunta	239	2 523	27	882	14	170	0	0	6	114
Uusimaa	142	1 622	87	1 981	46	860	0	0	74	787
Varsinais-Suomi	263	2 397	296	7 035	86	1 118	26	304	0	0
Yhteensä	3 954	38 814	2 107	47 234	590	7 554	115	1 277	291	4 879

*Osa Arjen askeleet -kampanjan tapahtumista on saatettu merkitä kohtaan Muut kampanja tapahtumat.

Taulukko 4 B.

2011

Paikallistason toiminta

Piirikeskus	Kilpailut		Opintoretket		Näyttelyt		Toritapahtumat ja myyjäiset		Tapahtumien ruoka- ja kahvipalvelut	
	Luku	Osallistujia	Luku	Osallistujia	Luku	Osallistujia	Luku	Osallistujia	Tapahtumia	Annoksia
Etelä-Karjala	3	29	19	429	0	0	9	512	119	8 445
Etelä-Pohjanmaa	16	738	29	738	2	0	33	840	176	4 005
Etelä-Savo	14	193	75	848	2	166	59	4 136	98	7 905
Häme	0	0	17	385	2	174	23	160	70	9 681
Kainuu	19	491	13	293	1	8	5	63	39	3 268
Keski-Pohjanmaa	2	25	47	871	0	0	0	0	83	318
Keski-Suomi	4	62	19	331	3	570	9	1 102	58	5 490
Kymenlaakso	1	43	10	120	1	40	6	4 050	12	2 235
Lappi	15	435	22	329	6	45	9	44	97	2 581
Oulu	16	900	72	809	25	1 326	136	6 007	236	40 785
Pirkanmaa	9	207	62	1 198	6	523	45	4 484	140	14 899
Pohjois-Karjala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pohjois-Savo	3	133	33	471	2	1 000	19	2 202	61	8 618
Satakunta	1	12	51	907	2	55	30	2 117	109	8 858
Uusimaa	26	440	32	685	2	15	29	87	181	6 902
Varsinais-Suomi	5	52	43	935	28	3 186	16	2 187	165	10 302
Yhteensä	134	3 760	544	9 349	82	7 108	428	27 991	1644	134 292

Liite. Maa- ja kotitalousnaisten toimihenkilöinä vuonna 2011 toimineet**Maa- ja kotitalousnaisten Keskus**

Niilola Liisa, toiminnanjohtaja
 Nätti Miia, kehityspäällikkö, maaseutuyrittäjyys
 Partanen Hannele, kehityspäällikkö, maiseman- ja luonnonhoito
 Pethman Katja, kehityspäällikkö, kotitalous, ruoka ja ravitsemus
 Velin Helena, järjestöpäällikkö
 Sandholm Saana, projektipäällikkö
 Saarikoski Johanna, viestintäpäällikkö
KOTI-lehti
 von Gizycki Tea, vt. toimituspäällikkö
 Oksanen Taija, toimituspäällikkö
 Grön Leena, markkinointisihteeri

Etelä-Karjalan piirikeskus

Lento-Kemppi Sanna, toiminnanjohtaja
 Blomqvist Laura, maisemasuunnittelija
 Paajanen Sari, kotitalous- ja yritysneuvoja

Etelä-Pohjanmaan piirikeskus

Välisalo Terhi, toiminnanjohtaja
 Asunmaa Asta, kotitalous- ja yritysneuvoja
 Kuoppala Annukka, maisemasuunnittelija
 Pitkäranta Jani, maisemasuunnittelija
 Saari Anna-Liisa, kotitalous- ja yritysneuvoja
 Asunmaa Riikka, maisemasuunnittelija, äitiysvapaalla

Etelä-Savon piirikeskus

Lahdenvesi-Korhonen Leena, toiminnanjohtaja, maisemasuunnittelija
 Kukkonen Mervi, kotitalousneuvoja, hankevastaava, järjestövastaava
 Väisänen Kirsi, kotitalous- ja yritysneuvoja
 Huovinen Hanna, luonnonhoidonneuvoja
 Saara Ryhänen, luonnonhoidonneuvoja
 Damski Aarre, yritysneuvoja
 Mutka-Paintola Kirsi, kotitalous- ja yritysneuvoja

Hämeen piirikeskus

Kinnari Riitta, toiminnanjohtaja
 Pirttilä Satu, kotitalousneuvoja
 Koski Katriina, maisemasuunnittelija
 Virpi Kirjavainen, maisemasuunnittelija
 Nurmi Satu, yritysneuvoja, projektipäällikkö
 Laiho Elina, vs. projektipäällikkö
 Salomäki Paula, maisemasuunnittelija
 Hirvonen Auli, maisemasuunnittelija

Kainuun piirikeskus

Komulainen Minna, toiminnanjohtaja
 Hypén Soili, yritysneuvoja
 Kaikkonen Anna-Kaija, suunnittelija
 Kankaanranta Sanna, elintarvikeasiantuntija
 Leinonen Sari, ympäristöneuvoja
 Pikkarainen Marjatta, järjestövastaava
 Ronkainen Merja, markkinointisihteeri, projektityöntekijä

Keski-Pohjanmaan piirikeskus

Katariina Anttila, toiminnanjohtaja
 Forsström Tuija, maisemasuunnittelija
 Leppälä Irma, järjestö- ja asiakaspalvelusihteeri
 Varila Seija, kotitalous- ja yritysneuvoja
 Pallaspuro Heli, kotitalousneuvonnan sijainen

Keski-Suomen piirikeskus

Kivimäki Eeva-Liisa, vs. toiminnanjohtaja, kotitalous- ja yritysneuvoja
 Huovilainen Kati, kotitalousneuvoja
 Pummila Mirja, toiminnanjohtaja, opintovapaalla

Kymenlaakson piirikeskus

Matilainen Päivi, toiminnanjohtaja
Pakkanen Helena, maisemasuunnittelija

Lapin piirikeskus

Salmela Anneli, vt. toiminnanjohtaja, kotitalous- ja yritysneuvoja
Pääkkö Heli, maisemanhoidonneuvoja
Kauvosaari Oili, toiminnanjohtaja, opintovapaalla

Oulun piirikeskus

Tausta-Ojala Maija-Liisa, toiminnanjohtaja
Hiltunen Soila, laatu- ja elintarvikeneuvoja
Junttila Leila, projektipäällikkö, yritysneuvoja
Keränen Arja, projektipäällikkö Taitajien tierna -hanke
Mahosenaho Taimi, maisemasuunnittelija
Satomaa Maarit, maisemasuunnittelija
Lahdenperä Helena, kotitalous- ja elintarvikeneuvoja
Ojalehto Maija, elintarvikeneuvoja
Alakastari Tuula, yritysneuvoja, toimivapaalla

Pirkanmaan piirikeskus

Ahro Jutta, toiminnanjohtaja
Järvensivu Kirsti, kotitalous- ja yritysneuvoja
Penttilä Outi, kotitalous- ja yritysneuvoja
Söyrinki Riikka, maisemasuunnittelija
Kangasniemi Päivi, biologi, luonnonhoito

Pohjois-Karjalan piirikeskus

Rinnekarri Johanna, toiminnanjohtaja
Jokinen Päivi, maisemasuunnittelija
Korjonen Pirjo, yritysneuvoja
Tolonen Minna, hankevastaava Hyvää yhdessä -hanke

Pohjois-Savon piirikeskus

Lehtoaro Helena, toiminnanjohtaja, järjestövastaava
Jokela Sinikka, maisemasuunnittelija, erityisympäristötukivastaava
Koppanen Katri, kotitalous- ja yritysneuvoja
Niskanen Marja, yritysneuvoja

Satakunnan piirikeskus

Koivisto Marjut, toiminnanjohtaja
Kari Anna, kotitalousneuvoja
Seppälä Sanna, maisemasuunnittelija
Pihala Irmeli, kotitalousneuvonta, viestintä
Ylikännö Leena, yritysneuvoja

Uudenmaan piirikeskus

Simonen Salme, toiminnanjohtaja
Nieminen Seija, kotitalous- ja yritysneuvoja
Nätti Miia, yritysneuvoja
Kunnaala Jenni, kotitalous- ja yritysneuvoja

Varsinais-Suomen piirikeskus

Pikkarainen Emma, vt. toiminnanjohtaja, kotitalousneuvoja
Hoffrén Eila, projektivastaava, Maaseutumatkailu -hanke
Salminen Katri, maisemasuunnittelija, Kylämaisema kuntoon -hanke
Kyyrä Henna, kotitalous- ja yritysneuvoja, vanhempainvapaalla
Mäenpää Mari, toiminnanjohtaja, vanhempainvapaalla